

รายงานผลการดำเนินงาน

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

จัดทำโดย

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คำนำ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิตเป็นหน่วยงานร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นต้นมา เพื่อเรียนรู้ ใช้ประโยชน์ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดำเนินโครงการฯ ภายใต้ฐานทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ และความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย ภายใต้กรอบการดำเนินงาน ๓ กรอบ คือ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์ และกรอบการสร้างจิตสำนึก ใน ๔ กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืช กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช กิจกรรมที่ ๕ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช และ กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

ในการจัดโครงการฯ มหาวิทยาลัยได้สนับสนุน กำกับ ติดตามการดำเนินแต่ละกิจกรรมเป็นระยะ เพื่อให้การดำเนินงานมีขั้นตอนครบถ้วน และบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนแม่บทระยะ ๕ ปีที่หก (ตุลาคม ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๖๔) ของ อพ.สธ.อย่างแท้จริง สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในฐานะหน่วยงานประสานงานโครงการ ดำเนินการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ. - มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ตามรายละเอียดในรายงานฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	๑
แผนปฏิบัติงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓	๓
สรุปผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓	๔
สรุปกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทย สู่การต่อยอดเชิงธุรกิจ	๑๔
สรุปกิจกรรมการพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่วัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี	๒๗
สรุปกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเห็ดเชิงหัตถกรรม	๕๔
สรุปกิจกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย	๖๙
สรุปกิจกรรมการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่	๘๐
สรุปกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิตจากมรดกภูมิปัญญา สู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์	๑๑๔
สรุปกิจกรรมการผลิตสื่อการเรียนรู้	๑๒๙
สรุปกิจกรรมการพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก พระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.)	๑๕๐
สรุปกิจกรรมการบริหารจัดการโครงการ	๑๕๕

บทสรุปผู้บริหาร

มหาวิทยาลัยสวนดุสิตเข้าร่วมสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นต้นมา โดยดำเนินโครงการภายใต้กรอบการดำเนินงาน ๓ กรอบ คือ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์ และกรอบการสร้างจิตสำนึก ซึ่งกรอบการดำเนินงานดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๘ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมปกป้องพันธุกรรมพืช ๒) กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืช ๓) กิจกรรมปลูกรักษาพันธุกรรมพืช ๔) กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช ๕) กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช ๖) กิจกรรมวางแผนพัฒนาพันธุ์พืช ๗) กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และ ๘) กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามกรอบแผนแม่บทระยะ ๕ ปีที่หก (ตุลาคม ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๖๔) ของ อพ.สธ. แบบบูรณาการตามนโยบายของมหาวิทยาลัย มีหน่วยงานร่วมดำเนินงานทั้งสิ้น ๗ หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ หลักสูตรครุศาสตรศาตร์ โรงเรียนการเรือน (วิทยาเขตสุพรรณบุรี) โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์ e-Learning ดำเนินงานใน ๔ กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมที่ ๕ และกิจกรรมที่ ๘ โดยสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานและกำกับดูแลให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการ มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทยสู่การต่อยอดเชิงธุรกิจ ทำการรวบรวมพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สมอพิเภก ซึ่งพบได้ในพื้นที่จังหวัดนครนายก นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ๓ ประเภทผลิตภัณฑ์ ได้แก่ Home Care, Beauty Care, Health Care ประเภทผลิตภัณฑ์ละ ๓ ชนิด รวมเป็นผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น ๙ ชนิด ประกอบด้วย น้ำยาบ้วนปาก ยาสีฟัน Top – to – toe ครีมนวดหน้า สครับผิวแบบเจล น้ำมันนวดผ่อนคลายสปา น้ำมันนวด พลาสเตอร์บรรเทาปวด และลูกประคบ

๒. การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่วัยกลางคนจากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้แก่ มะม่วงหาวมะนาวโห่ จำนวน ๔ ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย เครื่องดื่มโพรไบโอติก ขนมปังเสริมกาบาและสมุนไพร น้ำมันมะม่วงหาวมะนาวโห่เข้มข้นเสริมคอลลาเจน และหมี่กรอบชนิดแห้ง

๓. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม ได้แก่ งานจักสานจากต้นแห้ว และดินปั้นจากเปลือกแห้ว โดยสำรวจความต้องการและปัญหาในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งชาวบ้านในชุมชนปลูกแห้วและจำหน่ายแห้วเป็นอาชีพ อีกทั้งสนใจและต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากต้นแห้วเพื่อนำไปส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงทดลองนำส่วนที่เหลือทิ้งหลังจากการเก็บเกี่ยว คือ ต้นแห้วและเปลือกแห้วซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสมและสามารถนำมาทำผลิตภัณฑ์เชิงหัตถกรรมเพื่อการส่งเสริมการต่อยอดเชิงธุรกิจ

๔. การจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย โดยมุ่งเน้นสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นองค์ประกอบหลัก ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยนำประเด็นการอนุรักษ์

พันธู์พีชมาเป็นหลักในการดำเนินการวางแผนและออกแบบกิจกรรมตามแนวทางการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และลงมือกระทำด้วยตนเอง มีนักเรียนระดับปฐมวัยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ประกอบด้วย นักเรียนระดับชั้น อนุบาลปีที่ ๑ – อนุบาลปีที่ ๓ โดยจัดในช่วงกิจกรรมหลักของโรงเรียน (กิจกรรมเสรี) ทุกวัน วันละประมาณ ๕๐ นาที กิจกรรมของแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ตกแต่งให้สวยด้วยพันธู์พีช

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๒ พันธู์พีชสร้างสรรค์

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓ นิทานอนุรักษ์พันธู์พีช

๕. การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ตามวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ประชาชนชาวบ้านผู้ที่มีความรู้ เพื่อให้ชุมชนเป้าหมายมีการจัดเก็บทรัพยากรภูมิปัญญา และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านคติชนวิทยา ผลการวิจัยมีข้อมูล ๕ ประเภท ดังนี้ พิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมการแต่งกาย วรรณกรรมพื้นบ้าน ตำนาน และวัฒนธรรมวัตถุ

๖. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิตจากมรดกภูมิปัญญาสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ น้ำอบไทยสวนดุสิต โดยดำเนินการการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี และทางกายภาพของ ผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต ออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์น้ำอบไทยสวนดุสิต

๗. การผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย จำนวน ๑ ชุด จากตัวอย่างนวัตกรรมของโครงการ อพ.สธ. - มสศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ พร้อมจัดทำสำเนาสื่อสำหรับเผยแพร่ ๑๐๐ ชุด

๘. การปรับปรุงฐานข้อมูล อพ.สธ.-มสศ. (<http://rspg.dusit.ac.th/index.php/tree>) และเว็บไซต์ อพ.สธ.-มสศ. (<http://rspg.dusit.ac.th/๖๓/>)

๙. การเผยแพร่องค์ความรู้การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ต่อสาธารณชน จำนวน ๖ ครั้ง ซึ่งรวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ตามช่องทางออนไลน์ ได้แก่ YouTube, SDU Channels และ SDU Application ผู้ชมสามารถรับชมข้อมูลด้วยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์

การสำรวจความพึงพอใจจากการดำเนินกิจกรรม สรุปผลได้ดังนี้

๑. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชนและของชาติ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๓๓

๒. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๖๓

๓. ผู้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ มีการยอมรับและมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๗๐

๔. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องสำอาง สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๕๐

โครงการ อพ.สธ.-มสศ ใช้งบประมาณดำเนินงานทั้งสิ้น ๙๓๒,๘๓๙.๕๕ บาท

แผนปฏิบัติงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสต.) ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

กรอบการดำเนินงาน	กิจกรรมหลัก	ระยะเวลาดำเนินการ												หน่วยงานที่รับผิดชอบ	งบประมาณ (บาท)	หมายเหตุ	
		พ.ศ. ๒๕๖๒			พ.ศ. ๒๕๖๓												
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.				
กรอบการเรียนรู้ ทรัพยากร	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บรวบรวมทรัพยากร ๑. การสํารวจเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่นำไปใช้ประโยชน์ ด้านอาหารและเครื่องสำอางสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน ๒. การสํารวจเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา													คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทคโนโลยีการประกอบอาหารฯ วิทยาเขตสุพรรณบุรี คหกรรมศาสตร์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม (วิจัย) สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม (นํ้าอบ)	200,000	เบิกจ่าย งปม. เสร็จสิ้น ภายใน ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๓	
															150,000		
																	120,000
																	100,000
																	80,000
																	100,000
กรอบการใช้ ประโยชน์	กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร 1. สร้างนวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ หรือผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและเครื่องสำอางสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน โดยพัฒนาต่อยอดจากข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานในลำดับที่ 1 2. งานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมที่ ๕ ศูนย์ข้อมูลทรัพยากร - การจัดทำฐานข้อมูล อพ.สธ.-มสต.												หน่วยงานบูรณาการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม นำส่งสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม	งปม. ร่วมกับกิจกรรมที่ ๒			
กรอบการ สร้าง จิตสำนึก	กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร - จัดทำเว็บไซต์ อพ.สธ.-มสต. - จัดทำสื่อมัลติมีเดีย - การเผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชน													สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	๓๐,๐๐๐	งปม. ร่วมกับกิจกรรมที่ ๕	
															๑๗๐,๐๐๐		
																	งปม. ร่วมกับกิจกรรมที่ ๒
	กิจกรรมเพื่อการบริหารจัดการ - จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงาน - จัดทำเอกสารประกอบการประชุมและรูปเล่มรายงานผลการดำเนินงาน													สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม	๕๐,๐๐๐		
รวมงบประมาณ													๑,๐๐๐,๐๐๐				

สรุปผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

หน่วยงาน: สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

ชื่อโครงการ: โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

ผู้ประสานงาน ชื่อ-นามสกุล นางสาวสุกัญญา จันทราภรณ์

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่สำนักงาน (บริหารงานทั่วไป) สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

โทรศัพท์ ๐-๒๒๔๔-๕๒๖๐

โทรสาร ๐-๒๒๔๔-๕๒๖๑

E-mail ilacsuandusit@gmail.com

๑. ความสอดคล้องกับนโยบายมหาวิทยาลัย และเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (SDU QA, IQA)

● แผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔

ยุทธศาสตร์ที่ ๒: การผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่ที่มีทักษะสนองต่อโลกอนาคต และเป็นพลเมืองที่ดี

กลยุทธ์ที่ ๒: ปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล

แนวทางการพัฒนาที่ ๒.๓: ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการบริการวิชาการวิชาการและการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมเข้ากับการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนาที่ ๒.๗: พัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ประยุกต์ใช้ได้กับ Mobile Devices ทั้งแท็บเล็ต
และโทรศัพท์ที่รองรับระบบปฏิบัติการ iOS, Android, Windows

กลยุทธ์ที่ ๔: เสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่ดีและอยู่รอดได้ในสังคมอย่างมีความสุข

แนวทางการพัฒนาที่ ๔.๔: ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุ
บำรุงศิลปวัฒนธรรม ภาษาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยบูรณาการเข้ากับ
กระบวนการเรียนรู้และวิถีการดำเนินชีวิต

แนวทางการพัฒนาที่ ๔.๕: เสริมสร้างอุดมการณ์รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการ
พระราชดำริ และสร้างความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ
นำมาเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ ๓: การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์
อย่างเป็นรูปธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓: นำองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมจากการวิจัยไปขยายผลต่อยอดเชิงพาณิชย์

แนวทางการพัฒนาที่ ๓.๑: ส่งเสริมการทำงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่
ตอบสนองภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรม สามารถนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้

ยุทธศาสตร์ที่ ๔: การบริการวิชาการบนพื้นฐานความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม

กลยุทธ์ที่ ๑: ส่งเสริมการบริการวิชาการเพื่อคุณภาพชีวิตและชุมชนและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่ ๑.๑: กำหนดทิศทางและกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการวิชาการที่มีความชัดเจนระดับมหาวิทยาลัย และนำความรู้ความเชี่ยวชาญ ศักยภาพคณาจารย์และสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่ ๑.๓: จัดกิจกรรมบริการวิชาการตามจุดเน้นของคณะ หลักสูตร ในรูปแบบที่หลากหลายตามความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคม

แนวทางการพัฒนาที่ ๑.๔: ส่งเสริมการบูรณาการการบริการวิชาการ กับการจัดการเรียนการสอนหรืองานวิจัย อย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางการพัฒนาที่ ๑.๕: พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยเฉพาะสาขาที่เป็นอัตลักษณ์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนหรือบุคคลทั่วไปที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

กลยุทธ์ที่ ๒: สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการให้บริการวิชาการ

แนวทางการพัฒนาที่ ๒.๒: ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความร่วมมือในการให้บริการวิชาการกับชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สถาบันการศึกษาและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

● การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (SDU QA)

ประเด็น: SDU๓ การบริการวิชาการ

เป้าหมาย: ๓-A๒.๑ การเผยแพร่องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยผ่านกระบวนการบริการวิชาการ โดยบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนหรืองานวิจัย

เป้าหมาย: ๓-A๓.๑ มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการบริการวิชาการ

เป้าหมาย: ๓-A๔.๑ โครงการบริการวิชาการที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

ประเด็น: SDU๒ การวิจัย

เป้าหมาย: ๒-A๖.๑ ผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมที่สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้

ประเด็น: SDU๔ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

เป้าหมาย: ๔-A๒.๑ มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

● การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับมหาวิทยาลัย ตามเกณฑ์ สกอ. (IQA)

องค์ประกอบที่ ๓: การบริการวิชาการ

ตัวบ่งชี้ที่ ๓.๑: การบริการวิชาการแก่สังคม

องค์ประกอบที่ ๔: การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ ๔.๑: ระบบและกลไกการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

๒. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดำเนินงานสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสต.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงปัจจุบัน โดยดำเนินงานตามกรอบแผนแม่บทระยะ ๕ ปีที่หก (ตุลาคม ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๖๔) มุ่งเน้นการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมโดยให้ความสำคัญต่อการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เช่น นวัตกรรมทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องสำอางที่เหมาะสมสำหรับคนกลุ่มต่าง ๆ การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ Thailand ๔.๐ และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ๕.๐ ซึ่งมุ่งส่งเสริมความเชี่ยวชาญตามสาขาอัตลักษณ์ และการบริการวิชาการภายใต้การจัดการคุณภาพของมหาวิทยาลัย

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมจากฐานข้อมูลด้านทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นนวัตกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกกับโรงเรียนหรือชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครนายก เพื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายทางด้านการบริการวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต หน่วยงานผู้ประสานงานโครงการ อพ.สธ.-มสต. ดำเนินการสนับสนุนให้หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยดำเนินกิจกรรมแบบบูรณาการ ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน (วิทยาเขตสุพรรณบุรี) โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์ e-Learning โดยกำหนดให้หน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ และรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะจนสิ้นสุดโครงการ พร้อมนำเสนอรูปแบบรายงานผลเมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ในแผนแม่บท อพ.สธ. - มสต.

๓. วัตถุประสงค์โครงการ

เพื่อสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) โดยวิจัยทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญานำมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน และเผยแพร่องค์ความรู้ในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติ

๔. ผลผลิตโครงการ (Output)

๑. ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน ๔ ชนิด
๒. ผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน ๔ ชนิด

๓. ผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะประดิษฐ์ ๑ ชนิด
๔. รายงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย ๑ เล่ม
๕. รายงานผลการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม ๑ เล่ม
๖. ผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต ๑ ชนิด
๗. สื่อการเรียนรู้มัลติมีเดีย ๑ ชุด
๘. ฐานข้อมูล อพ.สธ.-มสศ. ๑ ฐาน และเว็บไซต์ อพ.สธ.-มสศ. ๑ เว็บไซต์
๙. การเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากผลการดำเนินงาน อพ.สธ.-มสศ. สู่ชุมชน ๑ ครั้ง

๕. ผลลัพธ์โครงการ (Outcome)

๑. มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้ร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
๒. ผู้ร่วมกิจกรรม มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนและของชาติ

๖. กิจกรรมหลัก

ลำดับ	กิจกรรมหลัก	วันที่ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทยสู่การต่อยอดเชิงธุรกิจ	ตุลาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง นครนายก	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๒	การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนจากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี	ตุลาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	วิทยาเขตสุพรรณบุรี	หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ โรงเรียนการเรือน วิทยาเขตสุพรรณบุรี
๓	การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม	ตุลาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	วิทยาเขตสุพรรณบุรี	หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน วิทยาเขตสุพรรณบุรี
๔	การจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย	ตุลาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ
๕	การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่	ตุลาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	อำเภอคลอง จังหวัดแพร่	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
๖	การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต จากมรดกภูมิปัญญาสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์	ตุลาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

ลำดับ	กิจกรรมหลัก	วันที่ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
๗	การจัดทำสื่อการเรียนรู้มัลติมีเดีย	มกราคม - สิงหาคม ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	ศูนย์ e-Learning
๘	การพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.)	มกราคม - สิงหาคม ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
๙	การบริหารจัดการโครงการ	ตุลาคม ๒๕๖๒ - กันยายน ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

๗. กลุ่มเป้าหมาย

๑. นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสมาชิกงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกงานฐานทรัพยากรท้องถิ่น อพ.สธ. ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครนายก และจังหวัดสุพรรณบุรี

๒. ชุมชนในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตและศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง

๓. ประชาคมของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตและประชาชนทั่วไป

๘. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

เชิงปริมาณ

๑. ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน อย่างน้อย ๔ ชนิด

๒. ผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน อย่างน้อย ๔ ชนิด

๓. ผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะประดิษฐ์ อย่างน้อย ๑ ชนิด

๔. รายงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย ๑ เล่ม

๕. ผลการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม ๑ เรื่อง

๖. ผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต อย่างน้อย ๑ ชนิด

๗. สื่อการเรียนรู้มัลติมีเดีย ๑ ชุด

๘. ฐานข้อมูล อพ.สธ.-มสค. ๑ ฐาน และเว็บไซต์ อพ.สธ.-มสค. ๑ เว็บไซต์

๙. การเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องสำอาง ศิลปะประดิษฐ์ เครื่องหอมไทย สวนดุสิต รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ต่อสาธารณชน อย่างน้อย ๑ ครั้ง

๑๐. รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการ อพ.สธ.-มสค. ๑ เล่ม

เชิงคุณภาพ

๑. มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

๒. มหาวิทยาลัยสวนดุสิตสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

๓. ผู้เข้าร่วมโครงการ มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๙. แหล่งที่มาของงบประมาณ

- งบประมาณแผ่นดิน
- ขอสนับสนุนงบประมาณ (โปรดระบุ)
- อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

รายละเอียดงบประมาณ (ค่าใช้จ่าย) รวมทั้งสิ้น ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) กำหนดกิจกรรมดำเนินงานทั้งสิ้น ๙ กิจกรรม มีวงเงินงบประมาณดำเนินงาน จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) และจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงานในโครงการฯ รายละเอียดดังนี้

๑. ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน (In Cash)

ลำดับกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	ความสอดคล้องกับกิจกรรมของ อพ.สธ.	งบประมาณ (บาท)	ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน
๑	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทยสู่การต่อยอดเชิงธุรกิจ	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บรวบรวมทรัพยากร กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๒๐๐,๐๐๐	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๒	การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บรวบรวมทรัพยากร กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๑๕๐,๐๐๐	หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ โรงเรียนการเรือน วิทยาเขตสุพรรณบุรี

ลำดับ กิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	ความสอดคล้องกับกิจกรรม ของ อพ.สธ.	งบประมาณ (บาท)	ผู้รับผิดชอบ ดำเนินงาน
๓	การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากแห้วเชิง หัตถกรรม	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บ รวบรวมทรัพยากร กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๑๒๐,๐๐๐	หลักสูตรครุกรรม ศาสตร์ โรงเรียนการ เรือน วิทยาเขต สุพรรณบุรี
๔	การจัดกิจกรรมเสริมศึกษาเพื่อ ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บ รวบรวมทรัพยากร กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๑๐๐,๐๐๐	โรงเรียนสาธิตละออ อุทิศ
๕	การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จอง ไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บ รวบรวมทรัพยากร กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๘๐,๐๐๐	สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม
๖	การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอม ไทยสวนดุสิตจากมรดกภูมิปัญญา สู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างสรรค์	กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บ รวบรวมทรัพยากร กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๑๐๐,๐๐๐	สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม
๗	การจัดทำสื่อการเรียนรู้มัลติมีเดีย	กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๑๗๐,๐๐๐	ศูนย์ e-Learning
๘	การพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอัน เนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.- มสด.)	กิจกรรมที่ ๕ ศูนย์ข้อมูล ทรัพยากร กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๓๐,๐๐๐	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ
๙	การบริหารจัดการโครงการ	กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	๕๐,๐๐๐	สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม
		รวม	๑,๐๐๐,๐๐๐	

รวมเป็นเงิน

๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๒. ค่าใช้จ่ายที่เป็นมูลค่า (In Kind)

- ค่าตอบแทนบุคลากร ๕๐ คนคนละ ๑๕,๐๐๐ บาท เป็นเงิน

๗๕๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงิน

๗๕๐,๐๐๐ บาท

การบรรลุความสำเร็จของโครงการ

๑. การบรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

๑.๑ เชิงปริมาณ

๑. พัฒนาศูนย์บริการสุขภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน จำนวน ๙ ชนิด ได้แก่ กลุ่ม Home Care ๑) น้ำยาบ้วนปาก ๒) ยาสีฟัน ๓) Top-to-toe กลุ่ม Beauty Care ๑) ครีมหน้าผาก ๒) สครับผิวแบบเจล ๓) น้ำมันนวดผ่อนคลายสปา และกลุ่ม Health Care ๑) น้ำมันนวด ๒) พลาสเตอร์บรรเทาปวด ๓) ลูกประคบ

๒. พัฒนาศูนย์บริการสุขภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน จำนวน ๔ ชนิด ได้แก่ เครื่องดื่มโปรไบโอติก ขนมปังเสริมกาบาและสมุนไพร น้ำมันมะม่วงหาวมะนาวโห่เข้มข้น เสริมคอลลาเจน และหมี่กรอบชนิดแห้ง

๓. พัฒนาศูนย์บริการสุขภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะประดิษฐ์ จำนวน ๒ ชนิด ได้แก่ งานจักสานจากต้นแห้ว และดินปั้นจากเปลือกแห้ว

๔. รายงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย จำนวน ๑ เล่ม

๕. ผลการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๑ เรื่อง ได้แก่ การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๖. ผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต จำนวน ๑ ชนิด ได้แก่ น้ำอบไทย

๗. สื่อ e-Learning ความรู้และวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม จำนวน ๑ ชุด

๘. ฐานข้อมูล อพ.สธ.-มสค. จำนวน ๑ ฐาน (<http://rspg.dusit.ac.th/index.php/tree>) และ เว็บไซต์ อพ.สธ.-มสค. จำนวน ๑ เว็บไซต์ (<http://rspg.dusit.ac.th/๖๓/>)

๙. การเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องสำอาง ศิลปะประดิษฐ์ เครื่องหอมไทย สวนดุสิต รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านทรัพยากรสุขภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ต่อสาธารณชน จำนวน ๖ ครั้ง ได้แก่ การลงชุมชนเพื่อสาธิตองค์ความรู้ด้านเครื่องสำอาง ๑ ครั้ง การลงชุมชนเพื่อสาธิตองค์ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์อาหาร ๒ ครั้ง การลงชุมชนเพื่อสาธิตองค์ความรู้ด้านศิลปะประดิษฐ์ ๑ ครั้ง การเผยแพร่ผ่านนิทรรศการส่งเสริมกับการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ๑ ครั้ง และการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ผ่านสังคมออนไลน์ ๑ ครั้ง ได้แก่ เว็บไซต์อพ.สธ.-มสค. (<http://rspg.dusit.ac.th/๖๓/>) YouTube ทางช่อง SDU Channels และ SDU Application ที่สามารถใช้ได้บนอุปกรณ์ที่ใช้ระบบปฏิบัติการ iOS และ Android

๑๐. รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการ อพ.สธ.-มสค. จำนวน ๑ เล่ม

๑.๒ เชิงคุณภาพ

๑. มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

๒. มหาวิทยาลัยสวนดุสิตสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

๓. ผู้เข้าร่วมโครงการ มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชนและของชาติ คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๓๓ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็น ร้อยละ ๙๐.๖๓

๒. การบรรลุวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิตร่วมดำเนินงานสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) โดยศึกษาวิจัยทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา นำมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่ วัยกลางคน และเผยแพร่องค์ความรู้ในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติ ด้วยการดำเนินงานกิจกรรม ๙ กิจกรรม ใช้งบประมาณดำเนินงานทุกกิจกรรม รวม ๙๓๒,๘๓๙.๕๕ บาท (เก้าแสนสามหมื่นสองพันแปดร้อยสามสิบเก้าบาทห้าสิบบห้าสตางค์) รายละเอียดดังนี้

สรุปงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน

ลำดับ	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	งบประมาณที่จัดสรร (บาท)	งบประมาณที่ใช้จริง (บาท)	งบประมาณที่ไม่ได้ใช้ (บาท)
๑	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทยสู่การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๒๐๐,๐๐๐.๐๐	๒๐๐,๐๐๐.๐๐	-
๒	การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับผู้ใหญ่ วัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี	หลักสูตรเทคโนโลยี การประกอบอาหาร และการบริการ โรงเรียนการเรือน วิทยาเขตสุพรรณบุรี	๑๕๐,๐๐๐.๐๐	๑๕๐,๐๐๐.๐๐	-
๓	การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวเชิงหัตถกรรม	หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน วิทยาเขตสุพรรณบุรี	๑๒๐,๐๐๐.๐๐	๑๒๐,๐๐๐.๐๐	-
๔	การจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ	๑๐๐,๐๐๐.๐๐	๙๔,๐๐๗.๐๕	๕,๙๙๒.๙๕

ลำดับ	กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ	งบประมาณที่ จัดสรร (บาท)	งบประมาณ ที่ใช้จริง (บาท)	งบประมาณ ที่ไม่ได้ใช้ (บาท)
๕	การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยา ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้าน แม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัด แพร่	สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม	๘๐,๐๐๐.๐๐	๗๙,๙๘๘.๐๐	๑๒.๐๐
๖	การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่อง หอมไทยสวนดุสิตจากมรดก ภูมิปัญญาสู่การขับเคลื่อน เศรษฐกิจสร้างสรรค์	สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม	๑๐๐,๐๐๐.๐๐	๕๕,๐๐๐.๐๐	๔๕,๐๐๐.๐๐
๗	การจัดทำสื่อการเรียนรู้ มัลติมีเดีย	ศูนย์ e-Learning	๑๗๐,๐๐๐.๐๐	๑๗๐,๐๐๐.๐๐	-
๘	การพัฒนาฐานข้อมูลและ เว็บไซต์โครงการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก พระราชดำริฯ มหาวิทยาลัย สวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.)	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ	๓๐,๐๐๐.๐๐	๓๐,๐๐๐.๐๐	-
๙	การบริหารจัดการโครงการ	สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม	๕๐,๐๐๐.๐๐	๓๓,๘๔๔.๕๐	๑๖,๑๕๕.๕๐
รวม			๑,๐๐๐,๐๐๐	๙๓๒,๘๓๙.๕๕	๖๗,๑๖๐.๔๕

**สรุปกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสม
จากภูมิปัญญาไทยสู่การต่อยอดเชิงธุรกิจ
โดย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**

เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทย สู่การต่อยอดเชิงธุรกิจ	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร: กิจกรรมที่ ๒ สืบค้นเก็บรวบรวมทรัพยากร
	กรอบการใช้ประโยชน์: กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร
	กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
พื้นที่ดำเนินงาน	กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครนายก

๑. หลักการและเหตุผล

ด้วยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นคณะที่มีพันธกิจสำคัญ ๔ ด้าน คือ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมถึงความสำคัญของการได้สนองพระราชดำริ ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้จัดโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมจากภูมิปัญญาไทยสู่การต่อยอดเชิงธุรกิจเพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยในการใช้พืชสมุนไพร ทำการรวบรวมพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สมอพิเภก ซึ่งพบได้ในพื้นที่จังหวัดนครนายกนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ Home Care, Beauty Care และ Healthy Care เพื่อสร้างรายได้ตามพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและการต่อยอดเชิงธุรกิจ และแสดงศักยภาพของมหาวิทยาลัยให้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลภายนอก รวมทั้งเป็นการสร้างแนวทางการเป็นเลิศทางวิชาการและการบริการ

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการ (เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปน้อย)

- ๒.๑ เพื่อตอบสนองโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ๒.๒ เพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
- ๒.๓ เพื่อรวบรวมพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมของโครงการ
- ๒.๔ พัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมที่เผยแพร่โครงการสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมของโครงการ
- ๒.๕ สร้างรายได้ตามพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและการต่อยอดเชิงธุรกิจ

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ

๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาทถ้วน)

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง

๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาทถ้วน)

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๑. นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตและศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน
๒. ประชาชนในชุมชนพื้นที่โดยรอบศูนย์การเรียนนครนายก ไม่น้อยกว่า ๓๐ คน
๓. ชุมชนในพื้นที่โดยรอบศูนย์การเรียนนครนายก มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ไม่น้อยกว่า ๑ ชุมชน

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เชิงปริมาณ

๑. ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่ได้จากการดำเนินงาน อพ.สธ.-มสส. อย่างน้อย ๓ ผลิตภัณฑ์
  ๒. นวัตกรรมการเผยแพร่ที่เหมาะสมของโครงการ และนำไปใช้ในการบริการวิชาการ อย่างน้อย ๑ สื่อ
  ๓. เครือข่ายในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากผลการดำเนินงาน อพ.สธ.-มสส.สู่ชุมชน อย่างน้อย ๑ เครือข่าย
๔. มีรายงานสรุปผลการดำเนินงาน จำนวน ๑ เล่ม

เชิงคุณภาพ

๑. ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับและมีความพึงพอใจ จากผู้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐
๒. กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชน/ชาติ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ มีค่าคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐
๓. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อโครงการไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐
๔. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิตเผยแพร่ นวัตกรรมและองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับชาติและชุมชน

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน

กิจกรรมหลัก	วันที่/ระยะเวลา ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
๑. ระดมสมองเพื่อจัดหาจุดเด่น ของผลิตภัณฑ์และเลือกสรร ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัย กลางคนที่เหมาะสมของโครงการ คือ Home Care, Beauty Care, Healthy Care	ก.พ.-มี.ค. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง
๒. รวบรวมพรรณไม้และ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ ยวข้องในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของโครงการ	มี.ค.-เม.ย. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง
๓. พัฒนารับผลิตภัณฑ์ สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่ เหมาะสมของโครงการและ ออกแบบบรรจุภัณฑ์	เม.ย.-พ.ค. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง
๔. สอบถามความพึงพอใจของ ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์	พ.ค.-มิ.ย. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง
๕. พัฒนานวัตกรรมการเผยแพร่ ที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ โครงการ	พ.ค.-มิ.ย. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง
๖. ถ่ายทอดองค์ความรู้ของ ผลิตภัณฑ์สู่ชุมชน	เม.ย.-ก.ค. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง
๗. เผยแพร่ผลิตภัณฑ์แก่บุคคล ทั่วไปในงานแสดงผลงาน วิชาการ ระดับชาติ	ก.ค.-ก.ย. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง

กิจกรรมหลัก	วันที่/ระยะเวลา ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
๘. สรุปผลการดำเนินงานและ ปรับปรุงผลการดำเนินการในปี ต่อไป	ก.ย. ๒๕๖๓	ศูนย์วิทยาศาสตร์	ผศ.ดร.ประวรดา โภชนจันทร์/ ดร.วันดี สิริธนา/ ผศ.ดร.ศรีสุดา หาญภาคภูมิ/ ผศ.ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร

กิจกรรมที่ ๑ กิจกรรมการปกป้องพันธุกรรมพืช

รวบรวมพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของโครงการ คือ สมอพิเภก มีรายละเอียดดังนี้คือ

สมอพิเภก เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่พบได้ทั่วไปในป่า พบมากบริเวณที่ชุ่มชื้นน้ำหรือแหล่งน้ำ นิยมใช้ประโยชน์จากผลและเปลือกในด้านสมุนไพรทางยา และในด้านอื่นๆที่ได้จากต้น อาทิ การแปรรูปไม้ การให้ร่มเงา เป็นต้น

วงศ์ : Combretaceae

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Terminalia*

belerica Roxb.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น

สมอพิเภกเป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ มีความสูง ๒๕-๕๐ เมตร ส่วนยอดแผ่กว้าง บริเวณโคนต้น มักมีรากค้ำยัน (พูพอน) ขนาดใหญ่ เปลือกหนาสีน้ำตาลปนเทาประปราย และมีรอยแตกเป็นร่องตามยาว

ใบ

ใบสมอพิเภกเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงเวียนสลับกัน รูปไข่กลับ กว้าง ๒-๑๐ เซนติเมตร ยาว ๔-๑๖ เซนติเมตร ปลายใบมนกลมหรือแหลม โคนใบสอบแคบ เนื้อใบค่อนข้างหนาเป็นมัน มีเส้นใบ ๖-๘ คู่ ก้านใบมีความยาว ๓-๔ เซนติเมตร และมักมีตุ่มหูดเล็ก ๆ อยู่กลางก้านใบหรือใกล้ ๆ โคนใบ

ดอก

ดอกสมอพิเภกมีสีเหลืองมีขนาดเล็กออกเป็นช่อตามง่ามใบช่อดอกยาว ๓-๑๕ เซนติเมตร เป็นดอกย่อยไม่มีก้านดอก ดอกเพศผู้จะอยู่ที่ปลายช่อ ส่วนดอกสมบูรณ์เพศจะอยู่ที่โคนช่อ มีกลีบรองดอก เชื่อมติดกัน มีขน ตอนล่างเป็นรูปท่อยาว ๑.๕-๓ มิลลิเมตร ตอนบนแผ่ออกเป็นรูปถ้วยตื้น ๆ กว้าง ๐.๔ เซนติเมตร ยาว ๐.๑ เซนติเมตร ส่วนปลายแยกเป็นกลีบรูปสามเหลี่ยม ไม่มีกลีบดอก เกสรตัวผู้มี ๑๐ อัน และ ก้านเกสรตัวผู้ยาว ๓ มิลลิเมตร รังไข่มี ๑ ช่อง โดยท่อเกสรตัวเมียมีลักษณะเกลี้ยง ยาว ๔ มิลลิเมตร

ผล

ผลมีลักษณะค่อนข้างกลมหรือรูปกลมรีออกรวมกันเป็นพวงโตๆ กว้าง ๑.๕-๒ เซนติเมตร ยาว ๒-๓ เซนติเมตร มีสันให้เห็นราวๆ ๕ สัน เปลือกผลมีลักษณะแข็งและมีขนละเอียดขึ้นเล็กน้อย เมล็ด มีลักษณะเรียวยาวรูปวงรี กว้าง ๐.๕ เซนติเมตร และยาว ๑.๒ เซนติเมตร โดยสมอพิเภกจะออกดอกระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน และผลจะแก่จัดในช่วงเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน

ประโยชน์สมอพิเภก

- ผลดิบสด มีรสเปรี้ยวใช้รับประทานเป็นผลไม้ แก้ง่วงนอน
- ผลสุกหรือผลแห้ง ทุบกินเนื้อผล
- ผลใช้สกัดสารสำหรับฉีดพ่นป้องกันเชื้อรา ป้องกันแมลงในแปลงเกษตร อาทิ สารสกัดจากผลสมอพิเภกสามารถยับยั้งเชื้อ *R.solanacearum* ที่เป็นสาเหตุของโรคเหี่ยวในมะเขือเทศได้
- เปลือก แก่นไม้ ใช้ต้มเป็นน้ำย้อมผ้า ซึ่งจะให้สีน้ำตาลหรือสีเหลืองน้ำตาล
- ลำต้น และกิ่งใช้ทำฟืนหรือเผาถ่าน
- เนื้อไม้แปรรูปใช้เป็นไม้ตกแต่งบ้าน เช่น ฝา ราวบันได ขอบเสา เป็นต้น
- สมอพิเภกมีใบดกเขียวสามารถให้ร่มเงาได้ดี

ภาพสมอพิเภก

๗.๒ กรอบการใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมอนุรักษ์การใช้ประโยชน์จากพันธุกรรมพืช นำข้อมูลพันธุกรรมพืชที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่รวบรวมได้มาใช้ประโยชน์ โดยการระดมสมองเพื่อจัดหาจุดเด่นของชุดผลิตภัณฑ์เลือกสรร ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมของโครงการ แล้วนำการพัฒนาเป็น ๓ ประเภทผลิตภัณฑ์ ได้แก่ Home Care, Beauty Care, Healthy Care ประเภทผลิตภัณฑ์ละ ๓ ชนิด รวมเป็นผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น ๙ ชนิด ดังนี้คือ

๗.๒.๑ พัฒนารับผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคนที่เหมาะสมของโครงการ

๑) กลุ่ม Home Care

(๑) ฆู๋ยาบ้วนปาก

(๒) ยาสีฟัน

(๓) Top to toe

๒) กลุ่ม Beauty Care

(๑) ครีมนวดหน้า

(๒) สครับผิวแบบเจล

(๓) น้ำมันนวดผ่อนคลายสปา

๓) กลุ่ม Health Care

(๑) แผ่นแปะสมุนไพรแก้ปวดน้ำมันนวด

(๒) สเปรย์สมุนไพรฉีดเท้าแก้ปวด

(๓) น้ำมันนวดสมุนไพรแก้ปวด

โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

ชื่อผลิตภัณฑ์	ส่วนประกอบที่สำคัญ	วิธีใช้	สรรพคุณ
ลาละมุน น้ำยาบ้วนปาก จากสารสกัดสมุนไพร สมอพิเภก LA'LAMOON Mouthwash from Terminalia bellirica Extract	water, alcohol, sorbitol, xylitol, sodium benzoate, sodium lauryl sulfate, sodium citrate, Isopropyl methylphenol, dipotassium glycyrrhi salt, sodium fluoride, menthol, Terminalia bellirica Extract, Perfume	กลั้วทำความสะอาดช่อง ปากเพียงครั้งละ ๑ ฝา เพื่อให้ช่องปากสะอาด สด ชื่น มั่นใจตลอดวัน	ทำให้ช่องปากสะอาด สดชื่น ลดการอักเสบ และลดการเกิดเชื้อ แบคทีเรียในช่องปาก

ชื่อผลิตภัณฑ์	ส่วนประกอบที่สำคัญ	วิธีใช้	สรรพคุณ
<p>ลาละมุน สบู่เหลว อาบน้ำ</p> <p>จากสารสกัดสมุนไพร สมอพิเภก</p> <p>LA'LAMOON</p> <p>Head to toe from Terminalia bellirica Extract</p>	<p>Water, 2NaEDTA, glycerine, ammonium lauryl sulfate, sodium laureth sulfate, cocamidopropyl betaine, cocamide DEA, acrylate/acrylamide Co polymer, sodium chloride, DMDM hydantoin, laureth- 10, sodium laureth sulfate, Terminalia bellirica Extract, Perfume</p>	<p>เทสบู่เหลวอาบน้ำ เพียง หยดใส่ฝ่ามือ แล้วถูบไล้ให้ เกิดฟองนุ่มละเอียด ใช้ทั่ว ทั้งร่างกายภายนอกตั้งแต่ หัวจรดเท้าแล้วล้างออก (หากเข้าปากหรือตาให้ ล้างน้ำออกให้สะอาด)</p>	<p>ทำความสะอาดร่างกาย ทำให้สดชื่น ลดการ สะสมของเชื้อแบคทีเรีย</p>
<p>ลาละมุน ยาสีฟัน</p> <p>จากสาร สกัดสมุนไพรสมอพิเภก</p> <p>LA'LAMOON</p> <p>Toothpaste from Terminalia bellirica Extract</p>	<p>Water, sorbitol, sodium lauryl sulfate, sodium fluoride, dipotassium glycyrrhi salt, sodium saccharin, hydrated silica, sodium chloride, propylene glycol, castor oil, cellulose gum, sodium hydroxide, maltodextrin, ethyl paraben, Terminalia bellirica Extract, perfume</p>	<p>บีบตัวยาสีฟัน ๓/๔ นิ้ว ของแปรงสีฟันที่มีขนอ่อน นุ่ม แปรงฟันให้ทั่วทุกซี่ อย่างน้อยครั้งละ ๑ นาที วันละ ๒ ครั้ง (ไม่ควร แปรงเกินวันละ ๓ ครั้งต่อ วันและไม่ควรกลืนกินยาสี ฟัน) แล้วบ้วนน้ำล้างออก ให้สะอาด ควรใช้ยาสีฟัน อย่างต่อเนื่อง</p>	<p>ทำความสะอาดฟัน ช่วยลดการอักเสบ และ ลดการเกิดเชื้อแบคทีเรีย ในช่องปาก</p>
<p>แผ่นแปะสมุนไพรแก้ปวด (Herbal Pain Relief Patch)</p>	<p>Water, Disodium EDTA, Sea pure agarose, Glydant plus liquid, Activated charcoal, Cremophor RH-40, Anchor oil, Extract</p>	<p>๑. นำแผ่นแปะออกจาก ซอง</p> <p>๒. ติดบริเวณที่ต้องการ บรรเทาอาการปวด</p> <p>๓. นำออกเมื่อใช้เสร็จแล้ว (ใช้ซ้ำไม่ได้)</p>	<p>ติดเพื่อบรรเทาอาการ ปวด ช่วยลดอาการ อักเสบของกล้ามเนื้อ และยังสามารถช่วยให้ เลือดไหลเวียนได้ดี</p>

ชื่อผลิตภัณฑ์	ส่วนประกอบที่สำคัญ	วิธีใช้	สรรพคุณ
สเปรย์สมุนไพรฉีดเท้า แก้ปวด (Herbal Pain Relief Foot Spray)	Water, Disodium EDTA, Sea pure agarose, Glydant plus liquid, Aqua Aloe, Cremophor RH-40 , Anchor oil , Extract	ล้างเท้าให้สะอาดแล้วฉีด สเปรย์ลงไปบนเท้าให้ทั่ว ควร เว้นหัวฉีดสเปรย์ให้ ห่างจาก ผิว ประมาณ ๒๐ เซนติเมตร เพื่อให้ตัวยา กระจายออกไป ได้ดี มั่นใจ ได้ในประสิทธิภาพ การ บรรเทาปวดลดการอักเสบ จากสารสกัดสมอพิเภก	สเปรย์ฉีดเท้าบรรเทา อาการปวด ลดอาการ อักเสบของกล้ามเนื้อ และฆ่าเชื้อแบคทีเรีย จากสารสกัดสมอพิเภก
น้ำมันวดสมุนไพรแก้ ปวด (Herbal oil for relief pain)	Menthol, Camphor, Bergamot, Eucalyptus oil, Herbal oil, Coconut oil, Anchor oil, Palm oil	ทาน้ำมันวดให้ทั่วผิวกาย แล้วนวดตามจุดต่างๆเพื่อ เป็นการผ่อนคลาย กล้ามเนื้อ ลดอาการปวด เมื่อยและช่วยลดอาการ อักเสบกล้ามเนื้อ	ใช้นวดเพื่อเป็นการ ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ลดอาการปวดเมื่อย และช่วยลดอาการ อักเสบกล้ามเนื้อ
สครับนวดผิวหน้าและ ผิวกายจากสารสกัด สมุนไพรสมอพิเภก (Spa Exfoliating Face and Body Scrub from Terminalia bellirica Extract)	Carbomer, Aqua, Glycerol Sodium Hydroxide 18%, Phenoxyethanol, Terminalia bellirica Extract, Fragrance, Scrub (Coffee)	น้ำเนื้อเจลสครับผสมกับ ตัวสครับ (กากกาแฟ) ที่แยกไว้ในปริมาณที่ เหมาะสมแล้วทาลงบริเวณ ผิวกายใช้มือถูจน ทั่วตาม ความต้องการแล้วเช็ดออก	เพื่อให้ผิวเรียบเนียน และกระจางใส โดย การผลัดเซลล์ผิวเก่าออก

ชื่อผลิตภัณฑ์	ส่วนประกอบที่สำคัญ	วิธีใช้	สรรพคุณ
ครีมหน้าจากสารสกัดสมุนไพรสมอพิเภก (Spa Facial Treatment Cream from Terminalia bellirica Extract)	ceteareth-5, Stearyl alcohol, ceteareth-25, Glyceryl stearate SE, Octyl Palmitate, Myristyl myristate, Mineral oil, Cyclotetrasiloxane, Aqua, Cetyl alcohol, Glycerol, Phenoxyethanol, Methylparaben, Ethylparaben, Propylparaben, Butylparaben, Fragrance, Terminalia bellirica Extract	ทาครีมลงบนบริเวณผิวหนังใช้นิ้วนิ้วกดให้ทั่วหน้าเพื่อให้ครีมซึมเข้าผิวและเป็นการนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อบนใบหน้า	บำรุงผิวหน้า และลดรอยแดงบนผิวหนังมีส่วนช่วยกระชับรูขุมขนจากการนวดผ่อนคลาย
น้ำมันนวดสปาผ่อนคลายจากสารสกัดสมุนไพรสมอพิเภก (Spa Body Relaxing Aroma Oil from Terminalia bellirica Extract)	Minarol oil, Cocos Nucifera (coconut) Oil, Cyclomethicone, Plam oil, Fragrance, Terminalia bellirica Extract, Butylated hydroxytoluene.	เทน้ำมันนวดลงบนผิวกายแล้วใช้มือนวดผิวหรือตามจุดที่ต้องการเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	บำรุงผิวให้ชุ่มชื้น และเป็นนวดผ่อนคลาย

๗.๓ กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธกรรมพืช/ภูมิปัญญา

นำเสนอองค์ความรู้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ๓ ประเภทผลิตภัณฑ์ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้แก่ Home Care, Beauty Care, Healthy Care ประกอบด้วย น้ำยาบ้วนปาก สครับผิวแบบเจล และพลาสติกบรรจุเทาปวด สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน ในลักษณะสื่อวีดิทัศน์เผยแพร่ใน Youtube โดยจะมีการถ่ายทำเสร็จสิ้นไปแล้ว ในวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

๗.๔ กรอบการสร้างจิตสำนึก

กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธกรรมพืช/ภูมิปัญญา

ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนได้ศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในรูปแบบของการจัดนิทรรศการและเผยแพร่โดยสื่อต่างๆ เช่น การทำเอกสารเผยแพร่ในการประชาสัมพันธ์ วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และตอบผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้เข้าร่วมชมการสาธิตการทำและทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ชุมชนไทยเวียง ในเขตพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลศรีนาวา และหมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ในวันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

๗.๕ ชุมชนเป้าหมายได้รับการพัฒนาอย่างไร โดยมีหลักฐานประกอบการอธิบาย

ชุมชนในพื้นที่โดยรอบศูนย์การเรียนรู้นครนายก มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ไม่น้อยกว่า ๑ ชุมชน คือ ชุมชนไทยเวียง ในเขตพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลศรีนาวา และหมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มีการนำสมอพิเภก ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับนวดและสปา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุและชุมชน

๗.๖ ชุมชนเป้าหมายนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือไม่อย่างไร

ชุมชนในพื้นที่โดยรอบศูนย์การเรียนรู้นครนายก มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ไม่น้อยกว่า ๑ ชุมชน คือ ชุมชนไทยเวียง ในเขตพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลศรีนาวา และหมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคณะผู้จัดทำโครงการไปประยุกต์ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์สำหรับนวดและสปาจากสมอพิเภก ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นนำมาใช้สร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุและชุมชนต่อไป

๗.๗ ระบุเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงาน

โครงการนี้สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาชุมชนเป้าหมาย โดยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ

๑. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายก
๒. วัฒนธรรมจังหวัดนครนายก
๓. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก

๔. องค์การบริหารส่วนตำบลศรีนาวา (อบต.ศรีนาวา)
๕. ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสานการท่องเที่ยววิถีธรรมชาติภูเกะเหรียญ
๖. จังหวัดนครนายก โดยผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก
๗. วัดคีรีวัน

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

ดำเนินการการประเมินความพึงพอใจจากผู้เข้าร่วมชมการสาธิตถ่ายทอดองค์ความรู้และทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ มีค่าเป้าหมาย ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ (คะแนน เท่ากับ ๔.๐๐) โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อทำการถามความคิดเห็น จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ ทั้ง ๙ ผลิตภัณฑ์ จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ๑๐๐ คน ประกอบด้วย นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตและศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง จำนวน ๑๐๐ คน และประชาชนในชุมชน พื้นที่โดยรอบศูนย์การเรียนรู้นครนายก จำนวน ๓๐ คน โดยทำการสอบถามหลังจากที่ใช้ผลิตภัณฑ์แล้ว มีผลประเมิน ความพึงพอใจ เป็นชาย ร้อยละ ๔๐ เป็นหญิง ร้อยละ ๖๐ มีผลประเมินดังนี้คือ

๑. ความพึงพอใจจากผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ มีผลดังนี้คือ

จำนวนผู้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ละ ๑๓๐ คน ประกอบด้วย นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย สวนดุสิตและศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง จำนวน ๑๐๐ คน ประชาชนในชุมชนพื้นที่โดยรอบศูนย์การเรียนรู้นครนายก จำนวน ๓๐ คน โดยทำการสอบถาม หลังจากที่ใช้ผลิตภัณฑ์แล้ว มีผลความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ๔.๕๕ คะแนน (ร้อยละ ๙๑.๐๐), ๔.๕๘ คะแนน (ร้อยละ ๙๑.๖๐) และ ๔.๕๘ คะแนน (ร้อยละ ๙๑.๖๐) ตามลำดับ ดังนี้คือ

ตารางที่ ๒ ความพึงพอใจจากผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ Home Care

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๑. เนื้อผลิตภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๗๘	มากที่สุด
๒. สีผลิตภัณฑ์	๔.๕๖	๐.๗๔	มากที่สุด
๓. กลิ่นผลิตภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๗๔	มากที่สุด
๔. บรรจุภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๖๙	มาก
ความพึงพอใจภาพรวม	๔.๕๕	๐.๗๔	มากที่สุด

ตารางที่ ๓ ความพึงพอใจจากผู้ผลิตภัณฑ์ Beauty Care

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. เนื้อผลิตภัณฑ์	๔.๖๐	๐.๓๙	มากที่สุด
๒. สีผลิตภัณฑ์	๔.๖๐	๐.๓๘	มากที่สุด
๓. กลิ่นผลิตภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๓๓	มากที่สุด
๔. บรรจุภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๓๑	มากที่สุด
ความพึงพอใจภาพรวม	๔.๕๘	๐.๓๖	มากที่สุด

ตารางที่ ๔ ความพึงพอใจจากผู้ผลิตภัณฑ์ Healthy Care

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. เนื้อผลิตภัณฑ์	๔.๖๐	๐.๖๔	มากที่สุด
๒. สีผลิตภัณฑ์	๔.๖๐	๐.๘๐	มากที่สุด
๓. กลิ่นผลิตภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๖๕	มากที่สุด
๔. บรรจุภัณฑ์	๔.๕๕	๐.๔๓	มากที่สุด
ความพึงพอใจภาพรวม	๔.๕๘	๐.๖๓	มากที่สุด

สรุปผลความพึงพอใจต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ทั้ง ๓ กลุ่ม มีความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าคะแนน เท่ากับ ๔.๕๕ คะแนน (ร้อยละ ๙๑.๐๐), ๔.๕๘ คะแนน (ร้อยละ ๙๑.๖๐) และ ๔.๕๘ คะแนน (ร้อยละ ๙๑.๖๐) ตามลำดับ

๒. ระดับความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ และระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม (ค่าเป้าหมาย ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ (คะแนน เท่ากับ ๔.๐๐))

๒.๑ ระดับความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ และระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม

โครงการดำเนินการได้ดำเนินการประเมินผลความรู้ความเข้าใจการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มีค่าคะแนน ๔.๖๐ คะแนน (ร้อยละ ๙๒.๐๐) และสามารถนำประโยชน์จากโครงการไปต่อยอดในการพัฒนาธุรกิจได้ มีค่าคะแนน ๔.๖๐ คะแนน (ร้อยละ ๙๒.๐๐) ดังตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจ ความรู้และการนำไปใช้ต่อการจัดกิจกรรม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๑. ความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชน/ชาติ	๔.๕๐	๐.๓๖	มากที่สุด
๒. ความพึงพอใจต่อกิจกรรม	๔.๕๕	๐.๔๒	มากที่สุด
๓. ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการ	๔.๖๐	๐.๕๓	มากที่สุด
๔. ระยะเวลาของการจัดกิจกรรม	๔.๔๐	๑.๐๖	มากที่สุด
๕. สถานที่และการอำนวยความสะดวก	๔.๕๐	๐.๘๓	มากที่สุด
๖. มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	๔.๖๐	๐.๕๓	มากที่สุด
๗. ประโยชน์ในการนำไปต่อยอดในการพัฒนาธุรกิจ	๔.๖๐	๐.๖๐	มากที่สุด
๘. ประโยชน์ต่อการนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้	๔.๖๐	๐.๘๑	มากที่สุด
ความพึงพอใจในภาพรวม	๔.๕๔	๐.๖๐	มากที่สุด

๓. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวม (เป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐) โครงการได้ดำเนินการประเมินผลความพึงพอใจผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบผลคะแนนความพึงพอใจในภาพรวม มีค่าคะแนน ๔.๕๔ คะแนน (ร้อยละ ๙๐.๘๐)

๙. ภาพกิจกรรม

**สรุปกิจกรรมการพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่วัยกลางคน
จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรรวมในท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี
โดย หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ
โรงเรียนการเรือน (วิทยาเขตสุพรรณบุรี)**

เรื่อง การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่วัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรรวมในท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร: กิจกรรมที่ ๒ สืบค้นเก็บรวบรวมทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์: กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ โรงเรียนการเรือน (วิทยาเขตสุพรรณบุรี)
พื้นที่ดำเนินงาน	จังหวัดสุพรรณบุรี

๑. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี ดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบัน โดยเน้นด้านการสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชและสมุนไพรรวมในท้องถิ่น การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร โดยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องสำอางจากพืชและสมุนไพรรวมในท้องถิ่น ภายใต้กระบวนการค้นคว้าและวิจัย และส่งต่อองค์ความรู้ในรูปแบบของการบริการวิชาการให้กับชุมชนเพื่อนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ วิทยาเขตสุพรรณบุรี มีการพัฒนางานวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพจากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรรวมในพื้นที่ ได้แก่ มะม่วงหาวมะนาวโห่ ซึ่งวัตถุดิบทั้งสองชนิดนี้มีการเพาะปลูกในพื้นที่ อ.เมืองสุพรรณบุรี และอำเภอกัลยเอียง ซึ่งข้าวพันธุ์ กข ๔๓ ถูกคัดเลือกจากการผสมข้ามพันธุ์ลูกผสมเดี่ยวระหว่างพันธุ์ข้าวเจ้าหอมสุพรรณบุรี (พันธุ์แม่) กับพันธุ์สุพรรณบุรี๑ (พันธุ์พ่อ) ที่ศูนย์วิจัยข้าวสุพรรณบุรี ในฤดูนาปรัง พ.ศ. ๒๕๔๒ คัดเลือกได้สายพันธุ์ SPR๙๙๐๗-๒๒-๑-๒-๒-๑ ปลูกทดสอบผลผลิตในศูนย์วิจัยข้าวและในนาเกษตรกรตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ จนถึงปี ๒๕๕๑ มีการรับรองพันธุ์ คณะกรรมการพิจารณาพันธุ์กรรมข้าว พิจารณารับรองพันธุ์เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๒ ใช้ชื่อว่า ข้าวเจ้า กข ๔๓ แหล่งปลูกข้าวพันธุ์ กข ๔๓ ในปัจจุบันจะพบแหล่งปลูกอยู่ที่จังหวัดชัยนาทและสุพรรณบุรีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากข้าว กข ๔๓ ควบปลูกในพื้นที่นาชลประทาน พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน หรือพื้นที่ที่เกษตรกรมีเวลาทำนาน้อยกว่าพื้นที่

ปลูกข้าวอื่น ๆ รวมไปถึงในพื้นที่ที่มีปัญหาวัชพืชระบาดในนาข้าวก็เหมาะจะปลูกข้าว กข ๔๓ ด้วยเช่นกัน เนื่องจากข้าว กข ๔๓ เป็นพันธุ์ข้าวที่มีลักษณะเด่นอยู่ที่อายุการเก็บเกี่ยวสั้น เพียง ๙๕ วันก็เก็บเกี่ยวได้ อีกทั้งข้าว กข ๔๓ ยังเป็นพันธุ์ข้าวที่มีความต้านทานต่อโรคใบไหม้และปัญหาเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในระดับปานกลาง ในพื้นที่ที่มีปัญหาเพลี้ยกระโดดจึงสามารถปลูกข้าว กข ๔๓ ได้ และจากการศึกษาวิจัยของกองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าวร่วมกับคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลได้ศึกษาและใช้ประโยชน์จากพันธุ์ข้าวในเชิงสุขภาพ โดยคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ปลูกในประเทศไทยมากกว่า ๑๐๐ พันธุ์ พบว่าข้าวเจ้าพันธุ์ กข ๔๓ ให้ปริมาณน้ำตาลกลูโคสต่ำกว่าข้าวอมิโลสต่ำชนิดอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ในมนุษย์จากคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีที่พบว่าข้าวพันธุ์ กข ๔๓ มีค่าดัชนีน้ำตาลในข้าวขาวน้อยกว่าข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ และมีค่าใกล้เคียงกับข้าวพันธุ์หอมกระดังงา ซึ่งเป็นข้าวอมิโลสสูงและร่วนแข็ง นอกจากนี้ มะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นพืชสมุนไพร หรือพืชที่รับประทานเป็นอาหารและให้ประโยชน์กับร่างกาย มีสรรพคุณในการรักษาโรคหลายชนิด เช่น ต้านเซลล์มะเร็ง เนื่องจากมะม่วงหาวมะนาวโห่นั้นเต็มไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ และช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย ทั้งยังสามารถต่อต้านอนุมูลอิสระในสภาพปลอดเชื้อ และช่วยสร้างสารไกลโคเซินได้ ซึ่งพบว่าสารชนิดนี้มีความเป็นพิษต่อมะเร็งทุกชนิด ต้านการอักเสบ อากาศติดเชื้อและอาการอักเสบล้วนมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการแพร่ขยายตัวของโรค เช่น ข้อต่ออักเสบ แผลพุพอง โรคหลอดเลือดแดง และโรคหืด ซึ่งในปัจจุบันมียาหลายชนิดที่ช่วยต่อต้านอาการเหล่านี้ แต่ก็ก่อให้เกิดผลข้างเคียงได้หลายอย่างเช่นกัน ซึ่งในงานวิจัยพบว่าสารสกัดจากใบมะม่วงหาวมะนาวโห่สามารถลดการปล่อย Nitrogen oxide ที่ปล่อยออกมาจากเม็ดเลือดขาว และลดการเกิดอนุมูลอิสระได้บำรุงหัวใจ จากการศึกษาพบว่า สารในกลุ่มของ amorphous water – soluble polyglycoside ที่ได้จากมะม่วงหาวมะนาวโห่นั้นมีฤทธิ์ในการบำรุงหัวใจ และยังช่วยลดความดันโลหิตได้ ป้องกันตับอักเสบตับเป็นอวัยวะสำคัญที่จะช่วยขจัดสารพิษออกจากร่างกาย ซึ่งถ้าตับทำงานผิดปกติย่อมทำให้ระบบการทำงานของร่างกายผิดปกติตามไปด้วย เช่น อาการทางสมองและเลือดออกง่าย แต่มะม่วงหาวมะนาวโห่ แต่มิงานวิจัยบางชิ้นระบุว่า สารสกัดจากรากของพืชชนิดนี้ จะช่วยป้องกันพิษที่เกิดจากการใช้ยาพาราเซตามอลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้นการนำความเชี่ยวชาญด้านอาหาร ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และนำความเข้มแข็งด้านวัตถุดิบซึ่งเป็นจุดเด่นของจังหวัดสุพรรณบุรี ผสมกับองค์ความรู้ด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ ๒๒-๖๐ ปี โดยสร้างเป็นชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ ทั้งหมด ๑๐ ผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เหมาะสมกับการบริโภคในช่วงอายุดังกล่าว ซึ่งต้องการทั้งสารอาหาร พลังงาน และสารสำคัญต่างๆ เพื่อช่วยรักษาสุขภาพ ป้องกันการเสื่อมสภาพของเซลล์ในร่างกาย นอกเหนือจากการรับประทานอาหารให้ครบทั้ง ๕ หมู่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการบริการวิชาการเพื่อสร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้ และเป็นการสนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราช กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งชุดผลิตภัณฑ์จะถ่ายทอดในรูปแบบของสีม่วงทอง

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๒.๑ เพื่อสนองพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒.๒ เพื่อพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน จากข้าว กข ๔๓ และมะม่วงหาวมะนาวโห่

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ

๑๕๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง

๑๕๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๔.๑ ชุมชนในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๒ คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษาของมหาวิทยาลัย และประชาชนทั่วไป จำนวน ๑๐๐ คน

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เชิงปริมาณ

๑. ชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ จากข้าว กข ๔๓ และมะม่วงหาวมะนาวโห่ จำนวน ๔ ผลิตภัณฑ์ (เครื่องดื่มโพรไบโอติก, ขนมปังเสริมกาบาและสมุนไพร, น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่เข้มข้นเสริมคอลลาเจน, หมี่กรอบชนิดแห้ง)

๒. รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ๑ เล่ม

๓. ผลงานได้รับการต่อยอดเชิงพาณิชย์ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นภายใต้โครงการ อย่างน้อย ๒ ผลิตภัณฑ์

๔. เผยแพร่องค์ความรู้ แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๒ แห่ง

เชิงคุณภาพ

๑. วิทยาเขตสุพรรณบุรี ได้ร่วมสนองพระราชดำริ อพ.สธ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน (Gantt Chart)

กิจกรรม	ก.พ.-มี.ค. ๖๓	เม.ย.-พ.ค. ๖๓	มิ.ย.-ก.ค. ๖๓	ส.ค.-ก.ย. ๖๓
สำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร - การสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชและ สมุนไพรในท้องถิ่น - วิเคราะห์ปริมาณสารสำคัญในพืช				
อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร - พัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ สำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน				
กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ ทรัพยากร - บริการวิชาการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบางปลาม้า และอำเภอเมือง จังหวัด สุพรรณบุรี				
จัดทำรูปเล่มรายงาน				

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ เก็บรวบรวมพันธุ์พืชโดยการคัดเลือกพันธุ์ข้าว กข ๔๓ จาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี

๗.๒ เก็บรวบรวมผลมะม่วงหาวมะนาวโห่ ระยะเวลาสุกจัด จากแปลงเกษตรปลอดภัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี ร่วมกับ กองอาคารและสิ่งแวดล้อม และสมุนไพรอื่นๆ จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโคกครามพัฒนา อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

๗.๓ ทำการสกัดและทดสอบฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระในพืช ได้แก่ จมูกข้าว กข ๔๓ และผลมะม่วงหาวมะนาวโห่สุกจัด พบว่า สารสกัดจากพืชทั้งสองชนิดมีความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระ และมีองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ โปรตีน และใยอาหารสูง จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่ และวัยกลางคน

๗.๔ พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ได้แก่ เครื่องดื่มโปรไบโอติก, ขนมปังเสริมกาบาและสมุนไพร, น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่เข้มข้นเสริมคอลลาเจน, หมี่กรอบชนิดแห้ง โดยการศึกษาความต้องการจากชุมชนในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย ถึงความต้องการในการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าวัตถุดิบทางการเกษตร โดยเฉพาะข้าว กข ๔๓ ซึ่งเป็นพืชประจำท้องถิ่นสุพรรณบุรี จนได้ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ๔ ผลิตภัณฑ์

- ขนมหังเสริมกาบาและสมุนไพร แต่เดิมเป็นขนมหังขาว แต่ต้องการเพิ่มคุณประโยชน์จากสารกาบา จากจมูกข้าว กข ๔๓ โดยการนำจมูกข้าวไปทำให้สุก อบแห้ง และปั่นเป็นผง ทดลองเติมในส่วนผสมของ ขนมหัง ปัง ร่วมกับการเติมสีจากน้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่ ใช้แทนส่วนผสมน้ำในสูตร เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่น อยู่ระหว่างการทดลองสูตร และการเลือกระดับของมะม่วงหาวมะนาวโห่ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ตามภาพ จากนั้นจะทำการทดสอบการยอมรับโดยผู้บริโภค เมื่อได้สูตรที่เหมาะสมแล้ว ผลิตภัณฑ์จะถูกบรรจุใน ถูพลาสติก (จากภาพคือผลิตภัณฑ์ต้นแบบ)

- น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่เข้มข้นเสริมคอลลาเจน สกัดแยกกากมะม่วงหาวมะนาวโห่ ระยะเวลาสุกจัด จากนั้นนำไปประเหย ด้วยเครื่อง Rotary Evaporator เพื่อให้ได้ความเข้มข้นที่เหมาะสม จากนั้นนำไปผสมกับคอลลาเจน น้ำเชื่อมและสารเพิ่มความคงตัว ในระดับที่เหมาะสม และทดสอบการใช้งาน โดยการผสมในสูตรเครื่องดื่ม อิตาเลียนโซดา และทดสอบการยอมรับโดยผู้บริโภค เมื่อได้สูตรที่เหมาะสมแล้วจะบรรจุในขวดแก้วสีชา ทรงสูง (จากภาพคือผลิตภัณฑ์ต้นแบบ)

- หมี่กรอบชนิดแห้ง หมี่กรอบรูปแบบเดิม รับประทานร่วมกับมื้ออาหาร แต่ถ้าหากนำมารับประทานเป็นของทานเล่น จะมีความยุ่งยากในการรับประทาน การพัฒนารูปแบบใหม่ของการรับประทานหมี่กรอบในครั้งนี้ได้ทำการอัดแห้ง เป็นผลิตภัณฑ์สแนคบาร์ โดยได้พัฒนาสูตรน้ำหมี่กรอบโดยทำเป็นซอสมะม่วงหาวมะนาวโห่ ผสมสมุนไพร ได้แก่ ผีเสื้อส้มซ่า หอมแดง กระเทียม คลุกเคล้ากับหมี่ทอด อัดลงถาด และอบให้แห้ง จากนั้นตัดเป็นแท่ง บรรจุลงถุงแก้วใส (จากภาพคือผลิตภัณฑ์ต้นแบบ)

๗.๕ บริการวิชาการสู่ชุมชน โดยการเผยแพร่ผลงานในรูปแบบของเอกสารเผยแพร่สูตรและวิธีการทำ และการลงพื้นที่สอนวิธีการทำอย่างละเอียด และการให้คำปรึกษาทางวิชาการด้านการแปรรูปข้าวอกข ๔๓ และสมุนไพร แก่

๑) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรเมืองเหนือบางปลาหม้า อำเภอบางปลาหม้า จังหวัดสุพรรณบุรี วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๓

๒) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโคกครามพัฒนา อำเภอมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๓

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

การวัดผลโดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ เช่น ค่าสี ค่าความเป็นกรดเบส ความหนืด เนื้อสัมผัส ปริมาณสารสำคัญในวัตถุดิบ และใช้คนเป็นผู้ทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านความชอบ แบบ ๙-point hedonic scale test การวางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ และสุ่มในบล็อกสมบูรณ์ วิเคราะห์ความแตกต่างโดยวิธี DUNCAN และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลทางสถิติ

๙. ผลการประเมิน/ข้อมูลตัวเลขทางสถิติจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัย (ถ้ามี)

การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพร ในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วิทยาเขตสุพรรณบุรี โดยจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีการวางยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว และอาหาร เป็นหลัก และยังเป็นเส้นทางหลักในการเดินทาง รวมทั้งมีการเพาะปลูกข้าวหลากหลายสายพันธุ์ โดยข้าวที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น

ข้าวพันธุ์ กข ๔๓ ถูกคัดเลือกจากการผสมข้ามพันธุ์ลูกผสมเดี่ยวระหว่างพันธุ์ข้าวเจ้าหอมสุพรรณบุรี (พันธุ์แม่) กับพันธุ์สุพรรณบุรี๑ (พันธุ์พ่อ) ที่ศูนย์วิจัยข้าวสุพรรณบุรี ในฤดูนาปรัง พ.ศ. ๒๕๔๒ คัดเลือกได้สายพันธุ์ SPR ๙๙๐๐๗-๒๒-๑-๒-๒-๑ ปลุกทดสอบผลผลิตในศูนย์วิจัยข้าวและในนาเกษตรกรตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ จนถึงปี ๒๕๕๑ มีการรับรองพันธุ์ คณะกรรมการพิจารณาพันธุ์ กรมการข้าว พิจารณารับรองพันธุ์เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๒ ใช้ชื่อว่า ข้าวเจ้า กข ๔๓ แหล่งปลูกข้าวพันธุ์ กข ๔๓ จุดเด่นของข้าว กข ๔๓ คือ มีปริมาณแอมิโลสต่ำ (๑๘.๘๒ %) คุณภาพของเมล็ดทางการหุงต้มรับประทาน ดี ข้าวสุก นุ่ม เหนียว มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ (ใกล้เคียง ข้าวหอมดอกมะลิ ๑๐๕) มีระยะพักตัว ๕ สัปดาห์ ผลผลิต ประมาณ ๕๖๑ กิโลกรัมต่อไร่ คุณภาพของเมล็ดทางการหุงต้มรับประทาน ดี ข้าวสุกนุ่ม เหนียว มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ (ใกล้เคียงข้าวหอมดอกมะลิ ๑๐๕) มะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นผลไม้ที่นิยมรับประทานเพื่อสรรพคุณทางยา ใช้รักษาโรคต่าง ๆ ตามตำรับยาสมุนไพรมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งเบาหวาน ภาวะเป็นพิษต่อตับ อาการท้องเสีย ไม่อยากอาหาร แผลในปาก และแผลไหม้ อีกทั้งทางวิทยาศาสตร์ยังพบว่าพืชชนิดนี้อุดมไปด้วยสารที่มีคุณประโยชน์หลายชนิด เช่น สารต้านการอักเสบ สารต้านอนุมูลอิสระอย่างฟลาโวนอยด์และฟีนอลิก เป็นต้น ส้มซ่า เป็นพืชสมุนไพรไทยโบราณ มีรสเปรี้ยวอมหวาน เปลือกผลยังมีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ใช้มีดคมเฉือนบาง ๆ หั่นเป็นฝอยใส่หมูแฮม ปลาเนม และห่อกรอบ ทำให้มีกลิ่นหอมชวนรับประทานยิ่งขึ้น น้ำขมน้ำจืดที่เป็นน้ำพริกเอาผล “ส้มซ่า” แก่จัด ๑ ผล ฝ่ำครึ่งใส่ลงไปจะช่วยให้มีกลิ่นหอมรับประทานอร่อยมาก ซึ่งน้ำพริกขมน้ำจืดดังกล่าวหากขาดผล “ส้มซ่า” จะถือว่าไม่ครบสูตรและไม่อร่อย สรรพคุณทางสมุนไพร เปลือกผลรสเปรี้ยวหอมใช้ทำยาหอมแก้ลมวิงเวียนหน้ามืด ตาตาย แก้ท้องอืดเฟ้อ น้ำจากเนื้อในกินแล้วกัดฟอกเสมหะแก้ไอ ฟอกโลหิต ใบ รักษาโรคผิวหนังได้อีกด้วย ดังนั้น “ส้มซ่า” จึงมีคุณค่าและสมควรที่จะอนุรักษ์ รักษาไว้

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรีมี พันธกิจที่สำคัญคือ การบริการวิชาการสู่ชุมชน โดยตั้งอยู่ พื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารจากข้าว กข ๔๓ และพืชสมุนไพรในท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์อาหาร โดยจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อสนับสนุนการสร้างรายได้ เพิ่มอาชีพให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ จังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้จะเป็นการสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านแล้วยังเป็น การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดด้วย โดยพัฒนาให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่และกลางคน

วิทยาเขตสุพรรณบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้และการผลิตผลงานวิจัยภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอัน เนื่องมาจากพระราชดำริฯ มาเป็นระยะเวลากว่า ๗ ปี ภายใต้กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร การสำรวจพันธุกรรม พืช ยังพบว่ามีพืชอีกหลายชนิดที่นาอนุรักษ์ และนำมาใช้ประโยชน์ แต่ยังคงขาดองค์ความรู้และงานวิจัยในการ พัฒนาและทางจังหวัดสุพรรณบุรีมีความต้องการให้มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ช่วยพัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าว เพื่อ สร้างรายได้ และสร้างความยั่งยืนให้กับจังหวัดสุพรรณบุรี อีกทั้งจังหวัดสุพรรณบุรียังมีการสนับสนุนให้ดำเนิน โครงการตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งได้แก่ อาหารและการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีพันธุกรรมพืชอีก มากมายหลายสายพันธุ์ที่ใกล้สูญหาย หลายสายพันธุ์ที่ยังขาดการสนับสนุนในเรื่องของการตลาดและการแปร รูป เช่น ข้าว กข ๔๓ มะม่วงหาวมะนาวโห่ และส้มซ่า ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ และมีความ เป็นธรรมชาติจึงสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับทุกเพศวัย ภายใต้กรอบการใช้ประโยชน์ มหาวิทยาลัย สวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับชุมชน และหน่วยงานราชการ อีกทั้งเป็นแหล่ง รวบรวมองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ด้านอาหาร ด้านการบริการ และการศึกษา

ปฐมวัย จึงนับได้ว่า มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี มีความพร้อมในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โดยปี ๒๕๖๓ ได้มีการสำรวจข้าวสายพันธุ์ กข ๔๓ มะม่วงหาวมะนาวโห่ และส้มซ่า เพื่อนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร สำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน และพัฒนาต่อยอดจนเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของตลาด เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และคืนกลับให้สู่ชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชให้คงอยู่ต่อไป และให้คนรุ่นหลังได้เกิดการอนุรักษ์และรู้คุณค่าของทรัพยากร และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน อย่างยั่งยืน

จากแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ สำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ วิทยาเขตสุพรรณบุรี จำนวน ๑๐๓ ชุด การประเมินในครั้งนี้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการ โดยนักศึกษา และอาจารย์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ใช้เกณฑ์วัดแบบ Likert Scale แบ่งความพึงพอใจออกเป็น ๕ ระดับ และข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	แทน	๕ คะแนน
มาก	แทน	๔ คะแนน
ปานกลาง	แทน	๓ คะแนน
น้อย	แทน	๒ คะแนน
น้อยที่สุด	แทน	๑ คะแนน

การแปลความหมาย

- ถ้าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๔.๕๑- ๕.๐๐ แปลความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด
- ถ้าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๓.๕๑- ๔.๕๐ แปลความว่า อยู่ในระดับมาก
- ถ้าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๒.๕๑- ๓.๕๐ แปลความว่า อยู่ในระดับปานกลาง
- ถ้าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๑.๕๑- ๒.๕๐ แปลความว่า อยู่ในระดับน้อย
- ถ้าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๑.๐๑- ๑.๕๐ แปลความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๑. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

- อาจารย์หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ วิทยาเขตสุพรรณบุรี ๖ คน
- อาจารย์ในโรงเรียนการเรือน ๔ คน
- นักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ วิทยาเขตสุพรรณบุรี ๕๓ คน
- เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนและสายบริการ ๔ คน
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโคกครามพัฒนา และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรเมืองเหนือ บางปلام้า จ.สุพรรณบุรี ๑๙ คน

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ๑๕ คน
  - ข้าราชการหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ จ.สุพรรณบุรี ๒ คน
- รวม ๑๐๓ คน

ตารางที่ ๑ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม (นักศึกษาอาจารย์ ชุมชน และผู้เข้าร่วมงาน)

เพศ	ร้อยละ
ชาย ๓๔ คน	๓๓.๐๐
หญิง ๖๙ คน	๖๗.๐๐
รวม ๑๐๓ คน	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๐ และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๐๐ ตามลำดับ

๒. ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยวิทยาเขตสุพรรณบุรี ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วิทยาเขตสุพรรณบุรี

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	แปลผล
๑. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	๔.๕๓	๙๐.๖๘	มากที่สุด
๒. สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๖๗	๙๓.๔๐	มากที่สุด
๓. ได้ใช้องค์ความรู้ในการอบรมเพื่อพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จากข้าว กข ๔๓ และสมุนไพรในท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี	๔.๗๖	๙๕.๑๕	มากที่สุด
๔. ตอบสนองต่อความต้องการด้านความรู้ และเทคโนโลยีสู่ชุมชน บนพื้นฐานความต้องการของชุมชน	๔.๗๐	๙๔.๐๐	มากที่สุด
๕. มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชน/ชาติ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์	๔.๗๓	๙๔.๖๐	มากที่สุด
๖. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายความร่วมมือทางด้านวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และผู้ประกอบการด้านอาหาร	๔.๘๓	๙๖.๕๐	มากที่สุด
๗. ท่านมีความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรมหากมีโครงการลักษณะนี้ในครั้งต่อไปท่านสนใจจะเข้าร่วม	๔.๗๖	๙๓.๐๐	มากที่สุด
รวม	๔.๗๑	๙๔.๒๐	มากที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ โครงการ การพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ สำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จากข่าว กข ๔๓ และสมุนไพรรักษาในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี ภายใต้โครงการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยวิทยาเขตสุพรรณบุรี มีดังนี้

๑. ระดับความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรมในหัวข้อระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = ๔.๗๑) คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๒๐

๒. โดยสรุปในแต่ละประเด็นได้เรียงระดับสูงสุด ๓ อันดับแรก (เรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย) อันดับที่ ๑ มีความพึงพอใจในเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายความร่วมมือทางด้านวิชาการ ระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และผู้ประกอบการด้านอาหาร (Mean = ๔.๘๓) คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๕๐

อันดับที่ ๒ ได้ใช้องค์ความรู้ในการอบรมเพื่อพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัย กลางคน จากข่าว กข ๔๓ และสมุนไพรรักษาในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี (Mean = ๔.๗๖) คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๑๕

อันดับที่ ๓ มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชน/ชาติ และสามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ประโยชน์ (Mean = ๔.๗๓) คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๖๖

อันดับที่ ๔ ตอบสนองต่อความต้องการด้านความรู้ และเทคโนโลยีสู่ชุมชน บนพื้นฐานความต้องการ ของชุมชน (Mean = ๔.๗๐) คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๐๐

๓. โดยสรุปภาพรวมของกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ๔.๗๑ คิดเป็น ร้อยละ ๙๔.๒๐

ตัวชี้วัดเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
วิทยาเขตสุพรรณบุรี ได้ร่วมสนองพระราชดำริ อพ.สธ.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓	วิทยาเขตสุพรรณบุรี ได้ร่วมสนองพระราชดำริ อพ.สธ.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓ โดยการ เป็นผู้รับผิดชอบในโครงการการพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์ อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน จาก ข่าว กข ๔๓ และสมุนไพรรักษาในท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ โดยวิทยาเขตสุพรรณบุรี
ชุดผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัย กลางคน จากข่าว กข ๔๓ และสมุนไพรรักษาในท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๔ ผลิตภัณฑ์	ได้ผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับวัยผู้ใหญ่และวัย กลางคน จากข่าว กข ๔๓ และสมุนไพรรักษาในท้องถิ่น จ. สุพรรณบุรี จำนวน ๔ ผลิตภัณฑ์ พร้อมฉลากและ บรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ
รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ๑ เล่ม	ได้รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ๑ เล่ม
ผลงานได้รับการต่อยอดเชิงพาณิชย์	ได้รับการต่อยอดเชิงพาณิชย์ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โคกครามพัฒนาผลิตภัณฑ์กรอบและน้ำมะม่วงหาว

ตัวชี้วัดเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
	มะนาวโทเข้มชั้นจำหน่ายที่ตลาด ๙ ห้อง โดยเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่พร้อมจำหน่ายได้อย่างยั่งยืน ส่วนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดีจะผลิตและจำหน่ายในงานที่ภาครัฐจัดให้ออกร้าน และวางจำหน่ายในร้านอาหารสุขภาพ
เผยแพร่องค์ความรู้ ๓ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี	เผยแพร่องค์ความรู้ ๓ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี - กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี - กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโคกครามพัฒนา และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรเมืองเหนือ บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี
เชิงคุณภาพ การทดสอบความพึงพอใจของผู้บริโภค อย่างน้อยร้อยละ ๘๐	ระดับความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรม ๔.๗๑ ร้อยละ ๙๔.๒๐

๑๐. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔. ได้รับการพัฒนาอย่างไร โดยมีหลักฐานประกอบการอธิบาย

จากการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ ผู้ประกอบการ เกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน ทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโคกครามพัฒนา มีความต้องการในการรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในด้านการแปรรูปวัตถุดิบทางการเกษตร มีการเสนอแนวทางในการเลือกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แต่ละกลุ่มได้ประสานไว้ หรือมีตลาดสำหรับวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่จะถูกพัฒนาขึ้น

ในเบื้องต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง ๒ กลุ่ม ได้เรียนรู้ที่จะนำผลผลิตทางการเกษตรที่ตนมี ไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร และจะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการแปรรูป ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๓

เมื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จนสำเร็จ พร้อมวางจำหน่าย จะมีการให้ความรู้ด้านการทำตลาดออนไลน์ และการหาจุดจำหน่ายใน จ.สุพรรณบุรี ได้แก่ ตลาดน้ำวัดพระลอย ตลาดน้ำบ้านรังนก และงานจัดแสดงสินค้า ตามที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน เช่น สำนักงานปฎิรูปอุตสาหกรรมภาค ๘ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี

๑๑. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔. นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือไม่ อย่างไร

ชุมชนเป้าหมายมีความพร้อมในการผลิตและจำหน่ายสินค้าในระดับชุมชน และสามารถนำไปพัฒนาต่อในระดับที่ได้มาตรฐาน เมื่อได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และได้มีการประสานความร่วมมือเพื่อให้ชุมชนสามารถได้รับการบริการจากภาครัฐ ด้านการผลิต และการตลาดในอนาคต โดยมีมหาวิทยาลัยสวนดุสิตเป็นที่เลี้ยง

๑๒. ระบุเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงาน

- สำนักงานปฏิรูปอุตสาหกรรมภาค ๘
- สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี
- ที่ทำการปกครองอำเภอ เมืองสุพรรณบุรี
- ที่ทำการปกครองอำเภอบางปลาม้า สุพรรณบุรี
- วิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี
- วิสาหกิจชุมชนโคกครามพัฒนา

๑๓. ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

๑๓.๑ การเบิกจ่ายงบประมาณ และความล่าช้าของเอกสาร แก้ไขโดยการประสานงานแบบรายบุคคล

๑๓.๒ การใช้ห้องปฏิบัติการมีข้อจำกัด และงบประมาณไม่เพียงพอในการเช่าห้องปฏิบัติการ

๑๔. ภาพกิจกรรม

เริ่มต้นจากการนำนักศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการไปปลูกข้าว กข ๔๓ ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมดี ตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

นำนักศึกษาเก็บสมุนไพรมหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโคก
ครามพัฒนา ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

สกัดและวิเคราะห์สารสำคัญ ตรวจสอบจุลินทรีย์ปนเปื้อน

พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ จำนวน ๔ ผลิตภัณฑ์

ภาพกิจกรรม ลงพื้นที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี

ภาพกิจกรรม ลงพื้นที่ อำเภอบางปลาม้า

สรุปกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวเซิงหัตถกรรม
โดย หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน (วิทยาเขตสุพรรณบุรี)

เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวเซิงหัตถกรรม	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร: กิจกรรมที่ ๒ สำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร
	กรอบการใช้ประโยชน์: กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร
	กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือน (วิทยาเขตสุพรรณบุรี)
พื้นที่ดำเนินงาน	จังหวัดสุพรรณบุรี

๑. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี ดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม อพ.สธ.-มสค. ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบัน โดยเน้นด้านการสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชและสมุนไพรในท้องถิ่น การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร ในครั้งนี้ทำการผลิต ผลิตภัณฑ์จากต้นหัวเซิงหัตถกรรม และส่งต่อองค์ความรู้ในรูปแบบของการบริการวิชาการให้กับชุมชนเพื่อนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์

หัว เป็นพืชที่นิยมทำกันมากในเขตพื้นที่ภาคกลาง เป็นพืชเฉพาะถิ่น แหล่งสำคัญคืออำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อาศัยน้ำจากลำน้ำท่าจีนที่ไหลผ่านเนื่องจากสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมเช่นเดียวกับการทำนาข้าว เช่น ที่ราบลุ่ม ดินเลนเหนียว อากาศร้อนชื้น เป็นต้น อุตสาหกรรมบริโภคหัวภายในประเทศเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น ทั้งการบริโภคหัวแบบต้มสุก เป็นส่วนประกอบในอาหาร ปัจจุบันการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว ได้ต้องใช้แรงงานคนเท่านั้น ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวหัวจึงมีเพียงเคียวสำหรับเกี่ยวใบหัว ตะกร้าและสวิงสำหรับใส่หัวหัวระหว่างการเก็บเกี่ยว ซึ่งหลังจากการเก็บเกี่ยวส่วนที่เหลือทิ้งคือ ต้นหัว และ เปลือกหัว ซึ่งต้นหัว และ เปลือกหัว มีคุณสมบัติเหมาะสมและสามารถนำมาทำผลิตภัณฑ์เซิงหัตถกรรมจากหัวได้หลากหลายรูปแบบ คือ งานจักสานจากต้นหัว และดินปั้นจากเปลือกหัว เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มรายได้

ดังนั้น มหาวิทยาลัยฯ จึงได้จัดทำโครงการ “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวเซิงหัตถกรรม” เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยนำหัวมาผลิตเพื่อการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เซิงหัตถกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าพืชพันธุ์ในท้องถิ่น ส่งเสริมการต่อยอดเชิงธุรกิจ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรตระหนักและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืชชนิดนี้ให้มีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๑. เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
๒. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหัวเชิงหัตถกรรม

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ

๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง

๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๑. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
๒. ประชาชนทั่วไป ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๐๐ คน

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เชิงปริมาณ

๑. ผลิตภัณฑ์จากหัวเชิงหัตถกรรม ได้แก่ งานจักสานจากต้นแห้ว และดินปั้นจากเปลือกแห้ว
๒. รายงานผลการดำเนินโครงการ ๑ ฉบับ
๓. เผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี

เชิงคุณภาพ

๑. วิทยาเขตสุพรรณบุรี ได้ร่วมสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
๒. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน (Gantt Chart)

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๖๒						
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
กิจกรรมที่ ๑ สำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร - การสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชในท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี	←→						

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๖๒						
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
- ศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการนำพันธุ์พืชมาทำเป็นงานเชิงหัตถกรรม							
กิจกรรมที่ ๒ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร - ผลิตภัณท์จากหัวเชิงหัตถกรรมคือ งานจักสานจากต้นแห้ว และดินปั้นจากเปลือกแห้ว			↔				
กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร - นำองค์ความรู้ที่ได้บริการวิชาการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประชาชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี				↔			

๗. ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บรวบรวมทรัพยากร

การสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชในท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการลงพื้นที่สำรวจความต้องการและปัญหาในชุมชนพบว่า ชาวบ้านที่ ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ชาวบ้านในชุมชนมีการปลูกแห้ว จำหน่ายแห้วเป็นอาชีพ และมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง โดยการนำของ นายสงบ ลาภปัญญา รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลวังยาง โดยให้นักท่องเที่ยวมาลงพื้นที่เรียนรู้การปลูกแห้ว การเก็บแห้ว และการแปรรูปผลิตภัณท์จากแห้ว ซึ่งทางกลุ่มมีความสนใจอยากให้มีงานพัฒนาผลิตภัณท์จากต้นแห้ว เพื่อนำไปส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้มีความน่าสนใจและสามารถร้อยเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชุมชนของการทำแห้วได้อย่างครบวงจร

ซึ่งต้นแห้วในปัจจุบันด้วยคุณสมบัติที่มีความเปาะ แตกหักง่าย ไม่มีความเหนียว เกษตรกรในการเก็บเกี่ยวหัวแห้วก็จะฟันต้นแห้วทิ้งลงในนาแห้ว แต่ด้วยคุณสมบัติพิเศษของต้นแห้วที่มีความตรงและยาวถ้าสามารถทำให้มีความเหนียวและแข็งแรงเพิ่มขึ้นได้ก็จะสามารถนำมาจักสาน และพัฒนาผลิตภัณท์ได้อย่างหลากหลาย

กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร

ผลิตภัณท์จากหัวเชิงหัตถกรรมคือ งานจักสานจากต้นแห้ว

จากการทดลองเพิ่มความเหนียวให้กับต้นแห้วในวิธีต่าง ๆ นั้น พบว่า วิธีการที่มีความเหมาะสมต่อการทำให้ต้นแห้วมีความเหนียวและเหมาะสมต่อการนำมาทำงานจักสานมีวิธีการคือ

ขั้นตอนการเตรียมต้นแห้ว เริ่มจากนำต้นแห้วที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวนำมาคัดเลือกขนาดความยาวให้มีขนาดที่เท่ากัน จากนั้น นำผ้าชุบน้ำมันพืชโคลนที่ต้นแห้วให้ทั่ว ทิ้งไว้ในร่มให้แห้ง และให้อากาศถ่ายเทได้

สะดวกประมาณ ๒ วัน จากนั้นชโลมด้วยน้ำมันพีชอีกครั้งหนึ่ง และฝังลมให้แห้งอีกประมาณ ๑ สัปดาห์ จากนั้นนำเก็บเพื่อเตรียมการจักสานต่อไป

ขั้นตอนการสาน เริ่มจากการก่อฐานด้านล่างด้วยเส้นแห้ว ๒ ชนิด คือ เส้นยืน และเส้นนอน การสานขึ้นรูปทำเป็นรูปแบบชะลอม และภาชนะ ทั้งหมด ๔ รูปแบบ คือ ชะลอมจุก ชะลอมหูหิ้ว ชะลอมหูหิ้วทรงรี และเข่งชะลอมกลม

กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

นำองค์ความรู้ที่ได้บริการวิชาการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประชาชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี

กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ และ สมาชิกกลุ่มจักสานในชุมชน จำนวน ๒๐ คน ร่วมกันแลกเปลี่ยนและเสนอแนวความคิดต่อการจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นแห้ว เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

สอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

๙. ผลการประเมิน/ข้อมูลตัวเลขทางสถิติจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัย (ถ้ามี)

ผลประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จักสานผลิตภัณฑ์จากต้นแห้ว ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ ชุมชนเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๒๐ คน เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ ผู้จัดโครงการได้ใช้แบบประเมินความพึงพอใจซึ่งมีผลการประเมินดังนี้

๙.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๒๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) และแจกแจงความถี่ (Frequency) ดังตารางที่ ๙.๑- ๙.๓

ตารางที่ ๙.๑ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	๖	๓๐.๐๐
หญิง	๑๔	๗๐.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๙.๑ ผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ และเป็นเพศชาย ร้อยละ ๓๐.๐๐

ตารางที่ ๙.๒ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๓๑ - ๔๐ ปี	๓	๑๕.๐๐
๔๑ - ๕๐ ปี	๔	๒๐.๐๐
มากกว่า ๕๑ ปีขึ้นไป	๑๓	๖๕.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๙.๒ ผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลบางยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๐๐ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ และน้อยที่สุด มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐

ตารางที่ ๙.๓ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๙	๔๕.๐๐
มัธยมต้น	๓	๑๕.๐๐
มัธยมปลาย/ปวช.	๓	๑๕.๐๐
ปริญญาตรี	๔	๒๐.๐๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑	๕.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๙.๓ ผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลบางยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๐ รองลงมา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ มีการศึกษาระดับมัธยมต้น และระดับมัธยมปลาย/ปวช. มีจำนวนเท่า ๆ กัน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ และน้อยที่สุด มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๐

๙.๒ ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้ประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๒๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ ๙.๔ - ๙.๖

ตารางที่ ๙.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว

รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ชะลอมจุก	๓.๙๕	๐.๖๐๕	มาก
ชะลอมหูหิ้วทรงรี	๓.๕๐	๐.๖๘๘	ปานกลาง
แข่งชะลอมกลม	๔.๐๕	๐.๗๕๙	มาก
ชะลอมหูหิ้ว	๓.๘๕	๐.๖๗๑	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๔๙๕	มาก

จากตารางที่ ๙.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้วของประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D. = ๐.๔๙๕) เมื่อพิจารณารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า แข่งชะลอมกลม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๕$, S.D. = ๐.๗๕๙) รองลงมาคือ ชะลอมจุก ($\bar{X} = ๓.๙๕$, S.D. = ๐.๖๐๕) ชะลอมหูหิ้ว ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = ๐.๖๗๑) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชะลอมหูหิ้วทรงรี ($\bar{X} = ๓.๕๐$, S.D. = ๐.๖๘๘)

ตารางที่ ๙.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน

ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ผลิตภัณฑ์จักสานมีความประณีต สวยงาม และเรียบง่าย	๓.๕๐	๐.๖๘๘	ปานกลาง
ผลิตภัณฑ์จักสานมีประโยชน์ใช้สอย	๓.๖๕	๐.๗๔๕	มาก
ผลิตภัณฑ์จักสานมีขนาดสัดส่วนที่เหมาะสม	๓.๕๕	๐.๗๕๙	มาก
ผลิตภัณฑ์จักสานใช้วัสดุคงทนถาวร มีคุณภาพดี และมีคุณค่า	๓.๒๕	๐.๗๑๖	ปานกลาง
ผลิตภัณฑ์จักสานบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ สะดุดตา	๓.๙๐	๐.๕๕๓	มาก
ผลิตภัณฑ์จักสานมีสีไม่ต่าง และไม่หลุดลอกง่าย	๓.๕๐	๑.๐๕๑	ปานกลาง
รวม	๓.๕๖	๐.๕๖๕	มาก

จากตารางที่ ๙.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านผลิตภัณฑ์จักสาน ของประกอบอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D. = ๐.๕๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ สะดุดตา ($\bar{X} = ๓.๙๐$, S.D. = ๐.๕๕๓) รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = ๓.๖๕$, S.D. = ๐.๗๔๕) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลิตภัณฑ์จักสานใช้วัสดุคงทนถาวร มีคุณภาพดี และมีคุณค่า ($\bar{X} = ๓.๒๕$, S.D. = ๐.๗๑๖)

ตารางที่ ๙.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ผลิตภัณฑ์จักสานมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	๔.๓๕	๐.๔๘๙	มาก
ผลิตภัณฑ์จักสานเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี	๔.๓๐	๐.๔๗๐	มาก
ผลิตภัณฑ์จักสานสร้างความน่าสนใจ ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้พบเห็นทั่วไป	๔.๐๕	๐.๖๐๕	มาก
ผลิตภัณฑ์จักสานสร้างความประทับใจและความทรงจำที่ดีต่อการมาท่องเที่ยว	๔.๒๕	๐.๖๓๙	มาก
รวม	๔.๒๔	๐.๔๕๕	มาก

จากตารางที่ ๙.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นแห้ว ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของผู้ประกอบการอาชีพจักสานในชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๖๓๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์จักสานมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๔๘๙) รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จักสานเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ($\bar{X} = ๔.๓๐$, S.D. = ๐.๔๗๐) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลิตภัณฑ์จักสานสร้างความน่าสนใจ ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้พบเห็นทั่วไป ($\bar{X} = ๔.๐๕$, S.D. = ๐.๖๐๕)

๑๐. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔. ได้รับการพัฒนาอย่างไร โดยมีหลักฐานประกอบการอธิบาย

ชุมชนได้รับการพัฒนาโดยสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ร่วมกันพัฒนาและออกแบบที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน ไปใช้ในกิจกรรมชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง สามารถร้อยเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชุมชนของการทำแห้วได้อย่างครบวงจร แต่เนื่องด้วยติดสถานการณ์โควิด ๒๐๑๙ จึงยังทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวลงทำกิจกรรม การทำผลิตภัณฑ์ไปใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงยังไม่เกิดขึ้น

๑๑. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔. นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือไม่ อย่างไร

ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไปใช้ในกิจกรรมชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง สามารถร้อยเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชุมชนของการทำแห้วได้อย่างครบวงจร สามารถทำเป็นผลิตภัณฑ์งานจักสานในรูปแบบต่างๆ สามารถต่อยอดเป็นของฝาก ของที่ระลึกได้

๑๒. ระบุเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลวังยาง อำเภอศรีประจัน จังหวัดสุพรรณบุรี

๑๓. ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

-

๑๔. ภาพกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๒ สืบสวนเก็บรวบรวมทรัพยากร การสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชในท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี

อาจารย์และนักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ศึกษาขั้นตอนและกระบวนการทำแห้ว

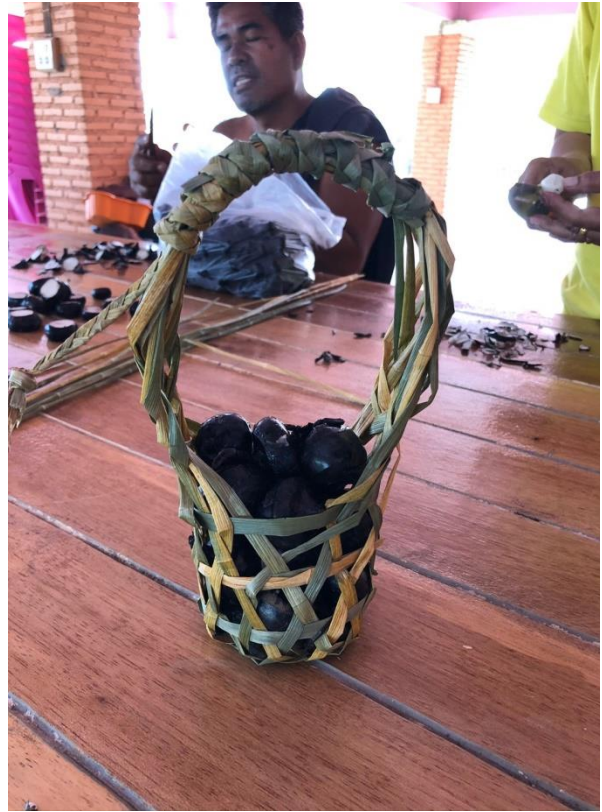
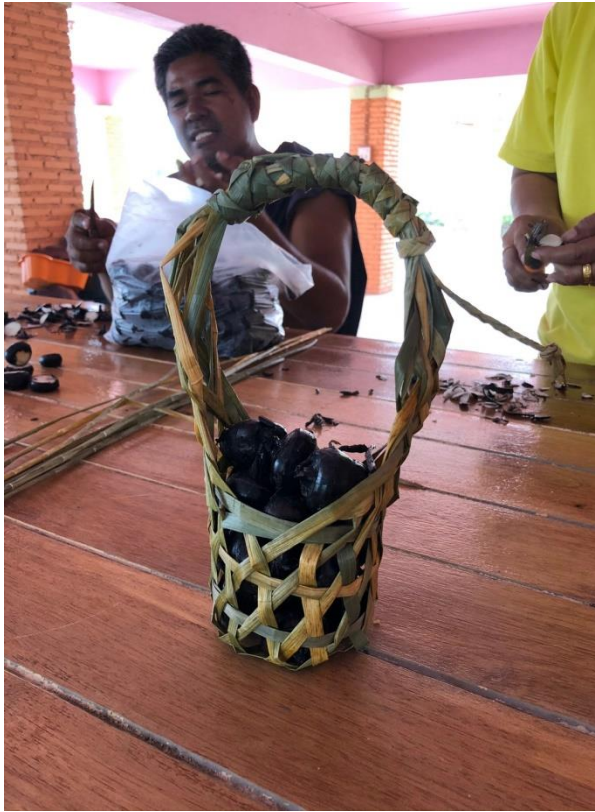

ศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการนำพันธุ์พืชมาทำเป็นงานเชิงหัตถกรรม

กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร
ผลิตภัณฑ์จากหัวเซิงหัตถกรรมคือ งานจักสานจากต้นแห้ว

กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
นำองค์ความรู้ที่ได้บริการวิชาการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประชาชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี

**สรุปกิจกรรมการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา
เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย
โดย โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ**

เรื่อง การจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร: กิจกรรมที่ ๒ สำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์: กิจกรรมที่ ๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ
พื้นที่ดำเนินงาน	กรุงเทพมหานคร

๑. หลักการและเหตุผล

ตามที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริบางประการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช “การสอนและอบรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พืชพรรณนั้น ควรใช้วิธีการปลูกฝังให้เด็กเห็นความงาม ความน่าสนใจ และเกิดความปิติที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป การใช้วิธีการสอนการอบรมที่ให้เกิดความรู้สึกกลัวว่า หากไม่อนุรักษ์แล้วจะเกิดผลเสียเกิดอันตรายแก่ตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความเครียด ซึ่งเป็นผลเสียแก่ประเทศในระยะยาว” เพื่อการสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยให้เยาวชนได้ ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ ความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป

โรงเรียนสาธิตละอออุทิศตระหนักถึงพระราชดำริ จึงได้นำการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา ที่มีรูปแบบประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีการบูรณาการ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นองค์ประกอบหลัก และบูรณาการสาระการเรียนรู้อื่นเป็นองค์ประกอบย่อย ลักษณะการบูรณาการดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ๒๕๖๐ นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษาว่า ควรเริ่มจัดตั้งแต่ในระดับปฐมวัย เพราะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงปฐมวัย จะเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดทิศทางในการศึกษาของเด็ก แต่ละคน และการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาช่วยให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจสิ่งต่าง ๆ ผ่านการใช้ประสาทสัมผัส เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ด้วยความสำคัญดังกล่าว โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ จึงได้นำ การจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา มาเป็นกิจกรรมหลัก เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็ก

ปฐมวัย และเพื่อประโยชน์ตลอดจนเหมาะแก่การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นและทรัพยากรของชาติให้เกิดแก่เด็กปฐมวัยซึ่งจะเติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของชาติในอนาคต

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๑. เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

๒. เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในท้องถิ่น โดยการจัดการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมศึกษา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของเด็กปฐมวัย

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง ๙๔,๐๐๗.๐๕ บาท

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๔.๑ ครูปฐมวัย โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ จำนวน ๓ คน

๔.๒ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ จำนวน ๒๒ คน

๔.๓ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๒ โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ จำนวน ๒๗ คน

๔.๔ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๒ โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ จำนวน ๒๖ คน

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เชิงปริมาณ

๑. ผู้เข้าร่วมโครงการคิดเป็นร้อยละ ๘๕ ของกลุ่มเป้าหมาย

๒. การจัดกิจกรรมเพิ่มเติมศึกษา

เชิงคุณภาพ

เด็กปฐมวัยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์พืช จากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมศึกษา ของโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน (Gantt Chart)

กิจกรรมหลัก	วันที่ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. การวางแผนการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมศึกษา	๑๖-๓๐ ต.ค.๖๒	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ	ครูมนัสวิน พวงใต้ ครูพาริตา เซ็นหลวง ครูศิริรินภา ฉะอ้อนศรี

กิจกรรมหลัก	วันที่ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช			ครูอัญชลี ข้าวสามรวง ผศ.อรุณศรี จันทร์ทรง ผศ.วนิดา แก่นจันทร์
๒. การจัดกิจกรรมส่งเสริมศึกษา	๑ พ.ย.๖๒-๒๙ ก.พ.๖๓	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ	ครูมนัสวิน พวงใต้ ครูพาริดา เซ็นหลวง ครูศิริินภา ฉะอ้อนศรี ครูอัญชลี ข้าวสามรวง ผศ.อรุณศรี จันทร์ทรง ผศ.วนิดา แก่นจันทร์
๓. กิจกรรมทัศนศึกษา ระดับชั้น อ.๑-๓	๑๗,๒๑,๒๖ ก.พ.๖๓	- ณ ศูนย์การเรียนรู้ NANMEEBOOKS Learning Center - สวนสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ฯ	ครูมนัสวิน พวงใต้ ครูพาริดา เซ็นหลวง ครูศิริินภา ฉะอ้อนศรี ครูอัญชลี ข้าวสามรวง ผศ.อรุณศรี จันทร์ทรง ผศ.วนิดา แก่นจันทร์
๔. กิจกรรมนิทรรศการ ส่งเสริมกับการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืช	๒๔ ก.พ.๖๓	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ	ครูมนัสวิน พวงใต้ ครูพาริดา เซ็นหลวง ครูศิริินภา ฉะอ้อนศรี ครูอัญชลี ข้าวสามรวง ผศ.อรุณศรี จันทร์ทรง ผศ.วนิดา แก่นจันทร์
๕. กิจกรรมส่งเสริม เพื่อ การอนุรักษ์พันธุกรรม พืช (คู่มือการจัด กิจกรรม) นำไปเผยแพร่ออนไลน์ โดยดำเนินงานร่วมกับ สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ	๑ มี.ค.๖๓-๓๐ พ.ค.๖๓	โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ	ครูมนัสวิน พวงใต้ ครูพาริดา เซ็นหลวง ครูศิริินภา ฉะอ้อนศรี ครูอัญชลี ข้าวสามรวง ผศ.อรุณศรี จันทร์ทรง ผศ.วนิดา แก่นจันทร์

๗. ผลการดำเนินงาน

โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ ได้ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยมีนักเรียนระดับปฐมวัยเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ประกอบด้วย นักเรียนระดับชั้น อนุบาลปีที่ ๑ – อนุบาล ปีที่ ๓ กิจกรรมที่จัดขึ้นจัดในช่วงกิจกรรมหลักของโรงเรียน (กิจกรรมเสรี) ทุกวัน วันละประมาณ ๕๐ นาที กิจกรรมของแต่ละระดับชั้นดังนี้

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ตกแต่งให้สวยด้วยพันธุ์พืช

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๒ พันธุ์พืชสร้างสรรค์

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓ นิทานอนุรักษ์พันธุ์พืช

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ครูปฐมวัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยนำประเด็นการอนุรักษ์พันธุ์พืชมาเป็นหลักในการดำเนินการวางแผนและออกแบบกิจกรรมตามแนวทางการจัดกิจกรรม สะเต็มศึกษาเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และลงมือกระทำด้วยตนเอง

โครงการ...ตกแต่งให้สวยด้วยพันธุ์พืช
ห้องครุมนัสวิน พวงใต้ ครูมยุรีย์ เปลียนแพ

กระบวนการ / ระยะโครงการ	ระยะที่ ๑ ทบทวนความรู้ เดิมและความสนใจของเด็ก	ระยะที่ ๒ เด็กมี ประสบการณ์ใหม่และมี โอกาสสืบค้นเพื่อหาคำตอบ	ระยะที่ ๓ ประเมิน สะท้อน ความคิด แลกเปลี่ยน โครงการ
การอภิปรายกลุ่ม	- ครูนำวัสดุต่างๆจาก ธรรมชาติมาให้เด็กสังเกต รูปร่าง ลักษณะและครู อภิปรายเกี่ยวกับวัสดุจาก ธรรมชาติให้เด็กทราบว่าแต่ ละอย่างคืออะไร มีลักษณะ เด่นอย่างไร (S)ลักษณะการสอนแบบการ สืบเสาะหาความรู้	- ครูนำของตกแต่งบ้าน ประเภทต่างๆ เช่น แจกัน ผ้ามาจกไม้ โม่บาย เป็นต้น มาให้เด็กดูและให้ เด็กเล่าประสบการณ์ เกี่ยวกับของตกแต่งบ้าน (S)ทักษะกระบวนการ วิทยาศาสตร์ การลง ความเห็นจากข้อมูล - ครูให้เด็กร่วมกันอภิปราย วิธีการคิดค้นหาวัสดุจาก ธรรมชาติและอุปกรณ์ที่จะ ใช้มาเป็นอุปกรณ์ตกแต่ง บ้านของสมาชิกในกลุ่ม ตนเอง (T)กระบวนการ เทคโนโลยี ชั้นรวบรวม ข้อมูล	- เด็กลงมือปฏิบัติและ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกี่ยวกับผลงานการประดิษฐ์ สิ่งของตกแต่งบ้านจากวัสดุ ธรรมชาติของกลุ่มตนเอง (T)กระบวนการเทคโนโลยี ชั้นออกแบบและปฏิบัติการ - ทบทวนกิจกรรมของกลุ่ม ตนเองว่าออกแบบตามแผนที่ ได้วางไว้หรือไม่ (E)ระบุ ปัญหา

กระบวนการ / ระยะโครงการ	ระยะที่ ๑ ทบทวนความรู้ เดิมและความสนใจของเด็ก	ระยะที่ ๒ เด็กมี ประสบการณ์ใหม่และมี โอกาสสืบค้นเพื่อหาคำตอบ	ระยะที่ ๓ ประเมิน สะท้อน ความคิด แลกเปลี่ยน โครงการ
การทำงาน ภาคสนาม	<p>- ครูกำหนดสถานการณ์ให้เด็กสืบค้นของที่ใช้ตกแต่งบ้านที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติร่วมกับผู้ปกครอง (S)กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ชั้นการสำรวจ</p>	<p>- เด็กแต่ละกลุ่มนำข้อมูลตั้งสมมติฐาน/วิธีการออกแบบสิ่งของตกแต่งบ้านที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติไปขอคำแนะนำจากครูท่านอื่น</p> <p>(S) กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล</p>	<p>- นำเสนอผลงานสิ่งของประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติของกลุ่มตนเองให้ผู้รับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงผลงาน</p> <p>(M) ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทักษะการแก้ปัญหา</p>
การนำเสนอ	<p>- เด็กแต่ละคนนำเสนอผลงานการค้นคว้าสิ่งของที่ทำมาจากพืช ของเด็กแต่ละคนให้เพื่อนและครูทราบ (ภาพถ่ายหรือสื่อของจริงที่เด็กสามารถนำมาโรงเรียนได้)</p> <p>(A)ทักษะทางภาษาด้านการพูดเกี่ยวกับประสบการณ์และเรื่องราวของตนเอง</p> <p>- เด็กพิจารณาสิ่งของที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องตกแต่งบ้านจากวัสดุธรรมชาติของเด็กแต่ละคนที่เตรียมมา</p> <p>(T)ชั้นออกแบบและปฏิบัติการ</p>	<p>- นำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอให้เพื่อนกลุ่มอื่นทราบเกี่ยวกับขั้นตอนการประดิษฐ์สิ่งของตกแต่งบ้านจากวัสดุธรรมชาติ</p> <p>(A)ทักษะทางภาษาด้านการพูดเกี่ยวกับประสบการณ์และเรื่องราวของตนเอง</p>	<p>- นำเสนอผลงานการประดิษฐ์สิ่งของตกแต่งบ้านของกลุ่มตนเองให้เพื่อนกลุ่มอื่นรับทราบถึงวิธีการทำในแต่ละขั้นตอนตามแผนที่กำหนดไว้ (T)กระบวนการเทคโนโลยี ชั้นปรับปรุงแก้ไข</p>
การสืบค้น	<p>- ครูกำหนดประเด็นหากเด็กต้องทำของตกแต่งบ้านด้วยวัสดุธรรมชาติเด็กจะเลือกทำสิ่งของอะไรให้เหมาะสมกับบ้านเรา และตกแต่งส่วนใดของบ้าน</p>	<p>- เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำสิ่งของตกแต่งบ้านโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ</p>	<p>- ครูตั้งประเด็นคำถาม “เราควรจะต้องจัดแสดงผลงานอย่างไรให้สวยงาม”</p> <p>(S)การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา</p>

กระบวนการ / ระยะโครงการ	ระยะที่ ๑ ทบทวนความรู้ เดิมและความสนใจของเด็ก	ระยะที่ ๒ เด็กมี ประสบการณ์ใหม่และมี โอกาสสืบค้นเพื่อหาคำตอบ	ระยะที่ ๓ ประเมิน สะท้อน ความคิด แลกเปลี่ยน โครงการ
	(T) ขึ้นออกแบบและปฏิบัติการ	(S) การสำรวจ	
การจัดแสดง	- เด็กแต่ละคนแสดงความ คิดเห็นและนำผลงานมาจัด แสดงเป็นผลงานของหนู (E) กระบวนการทางวิศวกรรม ขั้นรวบรวมประเมินและ นำเสนอข้อมูล	- เด็กแต่ละกลุ่มนำเสนอ สิ่งของที่จะนำมาใช้ในการ ตกแต่งบ้านของกลุ่มตนเอง (E) วางแผนและทำการ ตรวจสอบรวบรวมข้อมูล	- จัดแสดงผลงานนิทรรศการ “เครื่องตกแต่งในบ้านฉัน” (E) ขั้นรวบรวมประเมินและ นำเสนอข้อมูล

โครงการ พันธุ์พืชสร้างสรรค์
ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๒ ห้องครูศิริรินภา ฉ้ออนศรี

ระยะ/ กระบวนการ	ระยะที่ ๑ ทบทวนความรู้ เดิมและความสนใจของเด็ก	ระยะที่ ๒ ให้เด็กมี ประสบการณ์ใหม่และมีโอกาส สืบค้นเพื่อหาคำตอบ	ระยะที่ ๓ ประเมิน สะท้อน ความคิดและแลกเปลี่ยน โครงการ
การอภิปราย	- ครูพาเด็กไปสำรวจสวน บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน จากนั้นให้เด็กวาดภาพใน ประเด็น “เด็กคิดว่าส่วนใด ของพืชสามารถนำมา สร้างสรรค์เป็นภาพได้” S : การสำรวจ จากการหา ข้อมูลในการไปสำรวจ	- ครูถามคำถามให้เด็ก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น “ถ้า เด็กต้องการนำส่วนประกอบ ของพืชมาสร้างสรรค์ เด็กจะ นำมาทำเป็นอะไร และมีวิธีการ ทำอย่างไร” - ครูแบ่งกลุ่มเด็กให้ช่วยกัน ระดมความคิด T : ขึ้นกำหนดปัญหา จากการ ระดมความคิดในการจัดสวนถาด	- เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกัน ระดมความคิดเกี่ยวกับการ เลือกใช้ส่วนประกอบของพืช ที่แต่ละกลุ่มจะนำมาสร้าง ตามที่กลุ่มตนเองออกแบบ A : การพูดอธิบายเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของสิ่งของ
การทำงาน ภาคสนาม	- เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกัน ระดมความคิดเกี่ยวกับการ เลือกใช้ส่วนประกอบของพืช ที่แต่ละกลุ่มจะนำมาสร้าง ตามที่กลุ่มตนเองออกแบบ A : การพูดอธิบายเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของสิ่งของ	- เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันระดม ความคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้ ส่วนประกอบของพืชที่แต่ละ กลุ่มจะนำมาสร้างตามที่กลุ่ม ตนเองออกแบบ A : การพูดอธิบายเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของสิ่งของ	- เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกัน ระดมความคิดเกี่ยวกับการ เลือกใช้ส่วนประกอบของพืช ที่แต่ละกลุ่มจะนำมาสร้าง ตามที่กลุ่มตนเองออกแบบ A : การพูดอธิบายเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของสิ่งของ

ระยะ/ กระบวนการ	ระยะที่ ๑ ทบทวนความรู้ เดิมและความสนใจของเด็ก	ระยะที่ ๒ ให้เด็กมี ประสบการณ์ใหม่และมีโอกาส สืบค้นเพื่อหาคำตอบ	ระยะที่ ๓ ประเมิน สะท้อน ความคิดและแลกเปลี่ยน โครงการ
การนำเสนอ	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้ส่วนประกอบของพีชที่แต่ละกลุ่มจะนำมาสร้างตามที่กลุ่มตนเองออกแบบ A : การพูดอธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งของ 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์มานำเสนอให้เพื่อนและครูฟัง A : ทักษะทางภาษาด้านการพูด 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นงานจากส่วนประกอบของพีชให้เพื่อนกลุ่มอื่นทราบ S : การสื่อสารและนำเสนอ
การสืบค้น	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์มานำเสนอให้เพื่อนและครูฟัง A : ทักษะทางภาษาด้านการพูด - เด็กนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นงานจากส่วนประกอบของพีชให้เพื่อนกลุ่มอื่นทราบ S : การสื่อสารและนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอต่าง ๆ ของพีชมาสร้างสรรค์ - เด็กศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็น “วิธีการนำเสนอต่างๆ ของพีชมาสร้างสรรค์” จากสื่ออินเทอร์เน็ต S : การสำรวจตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ถ้าเราจะจัดแสดงผลงานเราจะจัดแสดงอย่างไร” T : ขั้นตอนการออกแบบและปฏิบัติการออกแบบการนำเสนอผลงาน
การจัดแสดง	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กนำเสนอผลงานในการนำเสนอต่าง ๆ ของพีชมาสร้างสรรค์ A : การพูด เกี่ยวกับการนำเสนอผลงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบวิธีการนำเสนอต่าง ๆ ของพีชมาสร้างสรรค์ - เด็กแต่ละกลุ่ม นำเสนอผลงานการออกแบบ T : ขั้นตอนการออกแบบโดยการวาดภาพ M : รวบรวมข้อมูลและนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กและครูร่วมกันจัดเตรียมเพื่อนำผลงานไปจัดแสดง T : ขั้นตอนประเมินผลจากการจัดแสดงผลงาน

โครงการ นิทานอนุรักษ์พันธุ์พืช
ห้องครูฟารีดา เซ็นทลวง ครูหทัยกาญจน์ ชั้นแก้ว

กระบวนการ	ระยะที่ ๑	ระยะที่ ๒	ระยะที่ ๓
การอภิปราย	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กและครูร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม โดยการพูดคุยในประเด็น “นิทานที่เกี่ยวกับพืชที่เด็ก ๆ รู้จัก” (A ภาษา : การพูดแสดงความคิดเห็น) 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กและครูร่วมกันทบทวน ข้อมูล จากประเด็นคำถาม “ถ้าเราจะต้องแต่งนิทานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์พืช เด็กจะแต่งนิทานอย่างไร” (A ภาษา : การพูดแสดงความคิดเห็น) (T :ชั้นกำหนดปัญหาหรือความต้องการ) - เด็กและครูร่วมกันพูดคุย เกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งนิทาน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกแต่ละกลุ่ม รับผิดชอบงานตามที่ตนเอง ต้องทำ - เด็กร่วมกันเขียนลำดับเนื้อ เรื่องของนิทาน - เด็กซ้อมเล่านิทาน ประกอบการแสดง และทำ หน้าหน้าที่ตนเองรับผิดชอบ (T : ชั้นประเมินผล ลงมือ ปฏิบัติการตามความคิดของ ตนและประเมินผลจากการ ทดลองเกี่ยวกับผลงาน) (A :การพูดตามจินตนาการ ประกอบการแสดงบทบาทสม ตี)
การทำงาน ภาคสนาม	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กนำแบบสัมภาษณ์ไป สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง ใน ประเด็นช่วงตอนของนิทานที่ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์พืช (S : การตั้งคำถามเพื่อนำ ไปสู่ การสำรวจตรวจสอบ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูเชิญวิทยากรมาให้ ความรู้เกี่ยวกับการแต่ง นิทาน - เด็กแต่ละคนสัมภาษณ์ วิทยากรในประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้ (S : การตั้งคำถามเพื่อ นำไปสู่การสำรวจตรวจสอบ) 	<ul style="list-style-type: none"> - นำนิทานไปแสดงและขอ ความคิดเห็นจากวิทยากรเพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องและ ความเหมาะสมของเนื้อหา ของนิทาน (T : ชั้นประเมินผล ลงมือ ปฏิบัติการตามความคิดของ ตนและประเมินผลจากการ ทดลองเกี่ยวกับผลงาน)
การนำเสนอ	<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ผู้ปกครอง - สรุปส่วนสำคัญของนิทาน ในรูปแบบของ Concept Map. (S : ทักษะการลงความเห็น จากข้อมูล) 	<ul style="list-style-type: none"> - แบ่งเด็กออกเป็น ๔ กลุ่ม ทำแบบบันทึก ๕ ขั้นตอน การแต่งนิทานเกี่ยวกับพืช (T : ชั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อ แสวงหาวิธีการแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการ) 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มนำเสนองาน ทำงานตามหน้าที่ตนเอง รับผิดชอบให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง พร้อมให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานใน แต่ละฝ่าย (A : พูดอย่างสร้างสรรค์ใน การเล่นหรือแก้ปัญหา)

กระบวนการ	ระยะที่ ๑	ระยะที่ ๒	ระยะที่ ๓
การสืบค้น	<ul style="list-style-type: none"> - ครูถามคำถาม “ถ้าเราจะต้องแต่งนิทานที่เกี่ยวกับพีช เด็กจะแต่งนิทานอย่างไร” - เด็กแต่ละคนวาดภาพแสดงความคิดเห็น (S : ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล) (M : ทักษะกระบวนการการให้เหตุผล) 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละคนเลือกหน้าที่ในการแสดงนิทานของกลุ่มตนเอง - เด็กแต่ละคนแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ประกอบด้วยผู้พากย์เรื่อง นักแสดง ฝ่ายทำฉาก และผู้ออกแบบชุดประกอบการแสดง - เด็กแต่ละคนวาดภาพตนเองและหน้าที่ที่รับผิดชอบ (T : ชั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูถามคำถาม “เด็กมีวิธีการปรับปรุงการแสดงนิทานอย่างไร” (E : ระบุปัญหา) - เด็กแต่ร่วมกันทบทวนปัญหาและอุปสรรคเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขพร้อมลงมือชักชวนการแสดงอีกครั้ง (E : วิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล, มีส่วนร่วมในการอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับหลักฐาน, รวบรวมประเมินและนำเสนอข้อมูล)
การจัดแสดง	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กจัดกลุ่มวิธีการแต่งนิทานพร้อมจัดแสดงผลงานในรูปแบบแผนภูมิ (S : ทักษะการจำแนกประเภท) 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กนำเสนอหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ และนำมาจัดกลุ่มหน้าที่ในการแสดงนิทาน (T : ชั้นการออกแบบและปฏิบัติการ การออกแบบโดยการวาดภาพ) 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กแสดงนิทานให้เพื่อนๆ และเพื่อนห้องอื่นชมตามแผนที่วางไว้ (A: การพูดตามจินตนาการประกอบการแสดงบทบาทสมมติ) - เด็กและครูร่วมกันสรุปการเรียนรู้ตลอดโครงการ (E: รวบรวมประเมินและนำเสนอข้อมูล) (A ภาษา: การพูดแสดงความคิดเห็น)

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

อยู่ระหว่างดำเนินการ

๙. ผลการประเมิน/ข้อมูลตัวเลขทางสถิติจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัย (ถ้ามี)

-

๑๐. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔ ได้รับการพัฒนาอย่างไร โดยมีหลักฐานประกอบการอธิบาย

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ชุมชนเป้าหมายได้รับการพัฒนา ดังนี้

๑๐.๑ ครูปฐมวัย โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ จำนวน ๓ คน สามารถออกแบบกิจกรรมการสอนแบบ สะเต็มศึกษาที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กในระดับชั้นของตน โดยสามารถวางแผนการดำเนินงานและวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมได้ (เอกสารประกอบหมายเลข ๑)

๑๐.๒ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ - ๓ ได้รับการพัฒนาตามขอบเขต วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ (STEM) โดยการลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดขึ้น

๑๑. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือไม่

ครูปฐมวัยสามารถวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมตามแบบสะเต็มศึกษาและนำแนวทางในการพัฒนา นักเรียนอนุบาลปีที่ ๑ - ๓ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมตามแบบสะเต็มศึกษาไปใช้ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ของชั้นเรียน

๑๒. ระบุเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงาน

การจัดกิจกรรมครั้งนี้โรงเรียนสาธิตละอออุทิศได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกดังต่อไปนี้

๑๒.๑ ศูนย์การเรียนรู้ NANMEEBOOKS Learning Center

๑๒.๒ สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ

๑๓. ปัญหาหรืออุปสรรค แนวทางแก้ไข

ไม่มี

๑๔ . ภาพกิจกรรม (ตัวอย่าง)

โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ กรุงเทพมหานคร

**สรุปกิจกรรมการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยา
ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่
โดย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม**

เรื่อง การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยา ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร: กิจกรรมที่ ๒ สํารวจเก็บรวบรวมทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
พื้นที่ดำเนินงาน	จังหวัดแพร่

๑. หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) เป็นการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติอย่างยั่งยืน ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ โครงการการศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ภายใต้โครงการ อพ.สธ.-มสด. เป็นโครงการที่มุ่งสืบสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยการเก็บรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ในรูปแบบลายลักษณ์ เนื่องจากทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาหลายด้าน เช่น พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ การทำนายกระดูกไก่ นิทาน หรืออาหารของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ มีความเสี่ยงต่อการสูญหายไปด้วยความไม่ต่อเนื่องของการถ่ายทอดในลักษณะวรรณกรรมมุขปาฐะและการเสียชีวิตของผู้อาวุโส ผู้นำทางจิตวิญญาณหรือปราชญ์ชาวบ้าน

บ้านแม่จองไฟ เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงตั้งอยู่บนเนินเขาในตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ที่ตั้งของหมู่บ้านรายล้อมด้วยหมู่บ้านของชาวไทยวนพื้นราบ แต่ชาวบ้านแม่จองไฟยังดำรงอัตลักษณ์ของตนได้จวบจนปัจจุบัน บ้านแม่จองไฟมีประวัติยาวนานกว่า ๒๐๐ ปี เมื่อชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศพม่าหลายกลุ่มถูกพม่าโจมตี เนื่องจากสาเหตุปัญหาการปกครอง จนต้องอพยพหลบหนีเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทย ระยะเวลาตั้งรกรากอยู่บริเวณพื้นที่ภูเขาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหลายกลุ่มได้อพยพหนีพม่ามาตามเส้นทางเดินเขาเข้าสู่จังหวัดลำปาง มาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณห้วยแม่มอญ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ต่อมาได้แตกกลุ่มกันอีกจากเรื่องผัดประเพณี (ผัดผี) ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟจึงแยกออกมาตั้งบ้านเรือนที่ห้วยแม่จองไฟซึ่งเป็นที่ราบระหว่างหุบเขาของอำเภอลอง จังหวัดแพร่ หลังจากนั้นได้ย้ายขึ้นมาอยู่เชิงเขาบ้านแม่จองไฟในปัจจุบันเนื่องจากที่ตั้งเดิมเป็นที่เพาะปลูก ทำไร่ ทำนา ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๘ บ้านแม่จองไฟได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาสมัครและป้องกันตนเอง (อพป.) มีประชากรทั้งหมด ๕๗๔ คน เป็นชาย ๓๐๕ คน หญิง ๒๖๙ คน มีครัวเรือนทั้งหมด ๑๓๕ ครัวเรือน (๑๔๓ ครอบครั้ว)

ภาพที่ ๑ ที่ตั้งบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระราชอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชาวบ้านแม่จองไฟเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ทรงพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎรในหลายด้านด้วยพระปณิธานเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในฐานะคนไทยที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน เช่น พระราชทานพันธุ์ข้าวให้ชาวบ้านใช้เพาะปลูกเพื่อแก้ปัญหาผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน พระองค์ทรงส่งเสริมหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวเขา การอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชน เช่น พื้นที่ป่าชุมชนบ้านแม่จองไฟ

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม และนักวิจัยมีความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะวิถีชุมชนที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้จัดทำโครงการการศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เพื่อรวบรวมจัดเก็บ และเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงคติชนวิทยา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านและวิถีชุมชนในการจัดการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนอย่างยั่งยืน สามารถพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่คติชนสร้างสรรค์หรือการท่องเที่ยวที่มีภูมิปัญญาเป็นฐานได้ในอนาคต จึงเป็นการดำเนินโครงการที่ตอบสนองพระราชดำริตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.)

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) โดยการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ

๘๐,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นบาทถ้วน)

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง

๗๙,๙๘๘ บาท (เจ็ดหมื่นเก้าพันเก้าร้อยแปดสิบแปดบาทถ้วน)

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๑. ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
๒. นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เชิงปริมาณ

๑. รายงานผลการดำเนินโครงการจำนวน ๑ เล่ม พร้อมสำเนา ๒ ชุด

เชิงคุณภาพ

๑. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)
๒. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้เก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน (Gantt Chart)

กิจกรรมหลัก	วันที่ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. การเขียนและขออนุมัติโครงการ การเขียนข้อเสนองานวิจัย	ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	นายธัญชัช ชัยวุฒิมากร ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธ์ุ
๒. การอ่านประเมินงานวิจัยโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ	พฤศจิกายน ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	กรุงเทพมหานคร	นายธัญชัช ชัยวุฒิมากร ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธ์ุ
๓. การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา	ธันวาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	บ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่	นายธัญชัช ชัยวุฒิมากร ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธ์ุ นางสาวรุ่งนภา โนรี
๔. การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียน รายงานการวิจัย	ธันวาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	นายธัญชัช ชัยวุฒิมากร ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธ์ุ
๕. การนำเสนอผลงานวิจัย	ธันวาคม ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๓	กรุงเทพมหานครหรือ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่	นายธัญชัช ชัยวุฒิมากร ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธ์ุ

๗. ผลการดำเนินงาน

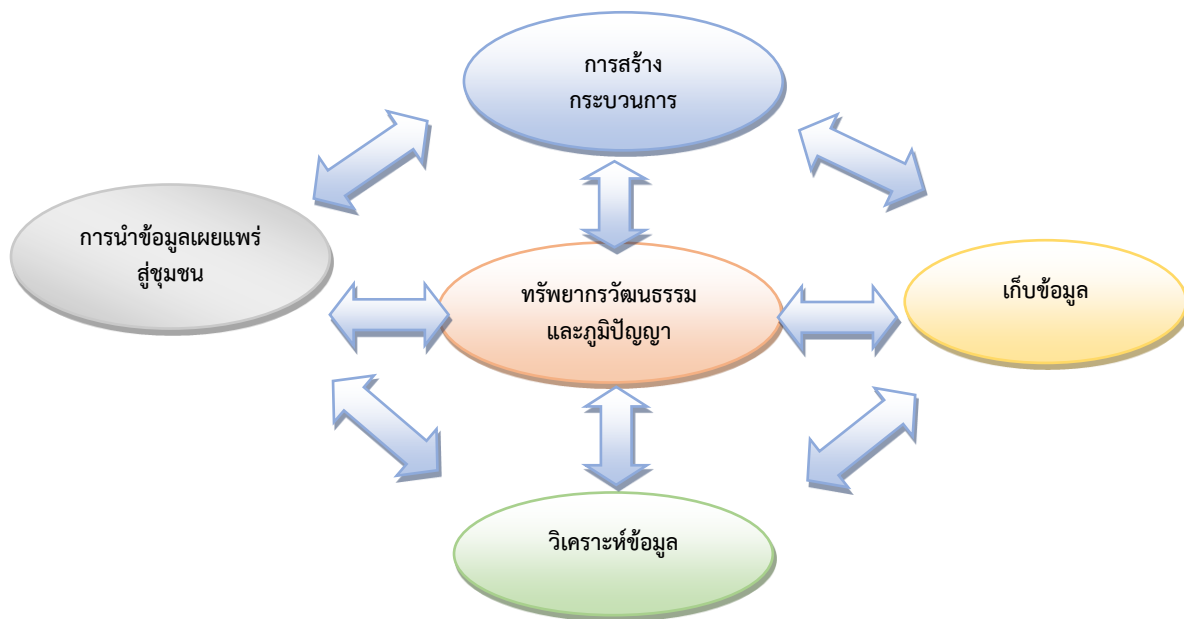
ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ณ บ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ เป็นจำนวน ๔ ครั้ง สรุปย่อ ดังนี้

วันที่	ข้อมูลเชิงคติชนวิทยา	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	จำนวนข้อมูล
๕ - ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒	๑. พิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ ๒. เครื่องแต่งกายกะเหรี่ยง ๓. การทำนายนกระดุกไก่	๕ คน	๓ เรื่อง
๖ - ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓	๑. นิทานกะเหรี่ยง	๓ คน	๑๐ เรื่อง
๔ - ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓	๑. พิธีกรรมการเลี้ยงผีของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ	๓ คน	๑ เรื่อง
๙ - ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๓	๑. พิธีกรรมการเลี้ยงผีพ่อเผ่าหลวงของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ และผีขุนน้ำ ๒. นิทานกะเหรี่ยงและนำข้อมูลสังเคราะห์ และวิเคราะห์อยู่ในระหว่างการวางเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ	๒ คน ๑ คน	๕ เรื่อง และเก็บข้อมูลพิธีกรรมการเลี้ยงผีในหมู่บ้านครั้งสุดท้าย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ “วิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่” การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาลงศึกษาภาคสนามเก็บข้อมูลในชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าใจประเด็นที่ศึกษาและทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรม ปราชญ์ในแต่ละด้านของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ชุมชนของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ ตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จึงขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๓ ส่วน ตามลำดับดังนี้

๗.๑ กรอบการดำเนินการวิจัย

๗.๑.๑ งานวิจัย “ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยทางคติชนวิทยา โดยใช้ศาสตร์แขนงต่าง ๆ มาบูรณาการมีกระบวนการทำงาน ๔ ขั้นตอน ตามหลักการ “มรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ที่เป็นสมบัติร่วมของชุมชน ดังโมเดลต่อไปนี้

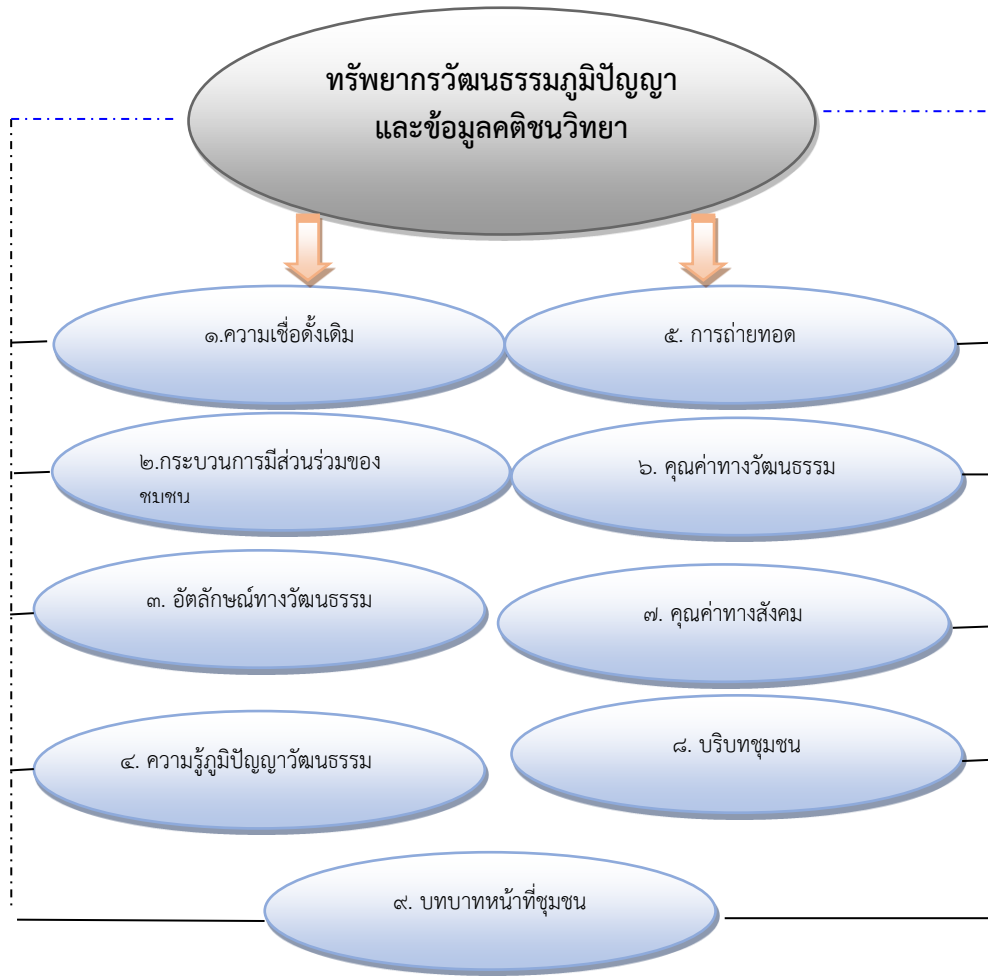
ขั้นตอนที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน วัฒนธรรมชุมชนเป็นเรื่องของวิถีชีวิตหรือการดำรงชีวิตของมนุษย์มี ประจวบสมบัติของชุมชนวัฒนธรรมที่เป็นของชุมชนต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจในการช่วยกันสร้างเครื่องความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตและส่วนรวมวัฒนธรรมประเพณีตลอดจนภูมิปัญญาบางอย่างต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการช่วยกันทำจึงสามารถจะทำได้สำเร็จ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในพิธีกรรมการเลี้ยงผีของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ตลอดจนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนในหมู่บ้านอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ ๒ การเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลและผู้วิจัยจะทำงานร่วมกับชุมชนในการหาประชาชนผู้รู้ผู้เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญา และนักวิจัยจะร่วมกับชุมชนเก็บข้อมูลวัฒนธรรมมรดกทางภูมิปัญญา

ขั้นตอนที่ ๓ การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บข้อมูลตามกรอบที่วางไว้คือ “การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลองจังหวัดแพร่” นักวิจัยจะวิเคราะห์กระบวนการ ข้อมูล พฤติกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความเชื่อและความศรัทธาต่อพิธีกรรมการเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ

ขั้นตอนที่ ๔ การนำข้อมูลเผยแพร่สู่ชุมชน เป็นขั้นตอนกระบวนการสุดท้ายในการทำวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนหมู่บ้านกะเหรี่ยงแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ในรูปแบบเอกสารลายลักษณ์อักษรเพื่อที่จะนำข้อมูลต่าง ๆ นั้นกลับไปสู่ชุมชนสามารถนำไปเผยแพร่ให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชนไม่ให้ข้อมูลทางคติชนสูญหายไปในท้ายที่สุด

๗.๑.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยทฤษฎีการพัฒนารวมภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบที่จะใช้ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ๙ แนวคิดดังต่อไปนี้

๑. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมมีมานานแล้วในสังคมมักจะเชื่อมโยงเกี่ยวกับพิธีกรรมการเลี้ยงผีซึ่งมีการกำหนดเป็นจารีตประเพณีที่จะปฏิบัติร่วมกันในชุมชนมีการกำหนดว่างานหนึ่งคนหรืองานเทศกาลงานศพจะมีพฤติกรรมเช่นไร ตลอดจนความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องของประเพณีพิธีกรรมจะเชื่อมโยงกับประเพณี ศาสนา ที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาคและท้องถิ่นในบริบทของชุมชนต่าง ๆ อีกด้วย

๒. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรม

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรม เป็นเรื่องของวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีการกล่าวถึงวัฒนธรรมเป็นประจักษ์สมบัติของชุมชน วัฒนธรรมที่เป็นของชุมชนต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจในการช่วยเหลือช่วยกันสร้างเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตและส่วนรวมทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการกิน ประเพณี พิธีกรรมบางอย่างต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มชนในการที่จะช่วยกันทำจึงจะสามารถทำให้สำเร็จได้

๓. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ คือความรู้สึกนึกคิดของตนเองต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” จึงจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับบุคคลอื่น ๆ มองเรา ในขณะนั้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รวมถึง ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และความคิดสร้างสรรค์ของตน เมื่อชุมชนเกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง ดังนั้นจึงก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ในกลุ่มชน

๔. ความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรม

ความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรม คือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้เรียนรู้กันได้ และเห็นปฏิบัติกันอย่างตลอดเวลาจึงทำให้วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้จากการเรียนรู้มาจากคนสมัยก่อนสืบทอดกันมาเป็นประเพณีวัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความคิดเห็นหรือการกระทำของมนุษย์ในส่วนรวมที่เป็นลักษณะเดียวกันและสำแดงให้ปรากฏในบริบทชุมชนต่าง ๆ

๕. การถ่ายทอด

การถ่ายทอดเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ถ่าย กระบวนการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนในสังคมสร้างขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน และต้องการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมภายในชุมชนทั้งในระดับครอบครัวและในชุมชน ยิ่งชุมชนที่เป็นชาติพันธุ์และมีความเป็นเครือญาติกัน กระบวนการถ่ายทอดก็จะมีอยู่โดยผ่านกิจกรรมที่ต้องเป็นความร่วมมือกันภายในชุมชนนั้น ๆ

๖. คุณค่าทางวัฒนธรรม

คุณค่าทางวัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมที่งดงามและแสดงภูมิปัญญา แฝงด้วยไหวพริบปฏิภาณ ของบรรพบุรุษในอดีต พิธีกรรมและขนบธรรมเนียมบางอย่างในชุมชนเป็นกุศโลบายทำให้คนในกลุ่มชนมีความเชื่อและความศรัทธาตลอดจนสร้างขวัญกำลังใจให้กับคนในกลุ่มชนนั้น

๗. คุณค่าทางสังคม

คุณค่าทางสังคม หมายถึงกิจกรรมกระบวนการหรือสิ่งที่ทำให้สังคมสามารถร่วมกันสร้างความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี ไม่สร้างความแตกแยก แสดงความเคารพ ความกตัญญูต่อญาติพี่น้อง กลุ่มชนในสังคม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีเมตตากรุณาต่อญาติพี่น้องและผู้ใหญ่ที่เคารพกนับถือ และแสดงน้ำใจต่อเพื่อนฝูงในชุมชน ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ และกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยสร้างสรรค์ทำให้สังคมเจริญงอกงามและอยู่ได้อย่างเป็นสุข วัฒนธรรมทำให้คนมีความรู้สึก ผูกพันกลมเกลียวสามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันได้มีจิตสำนึกถึงความสัมพันธ์กันและมีปณิธานร่วมกันที่จะสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่และพัฒนาต่อไป

๘. บริบทชุมชน

บริบทชุมชน คือตัวแปรสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายในชุมชนการวิเคราะห์บริบทชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพของชุมชนว่า ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความเชื่อมีความศรัทธา ปานกลางหรืออ่อนแอกน้อยเพียงไร ถ้าชุมชนเข้มแข็งวัฒนธรรมชุมชนก็จะเข้มแข็งตาม และสามารถเจริญงอกงามตามไปได้ด้วยดี แต่เมื่อไหร่ที่ชุมชนไม่ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กันบริบทของชุมชนก็จะอ่อนแอประเดี๋ยว ในการศึกษาวิจัย ใช้การวิเคราะห์บริบทชุมชนมีทั้งหมด ๕ ประเด็น คือ

- ๘.๑ ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- ๘.๒ สภาพภูมิศาสตร์ชุมชน
- ๘.๓ ลักษณะหมู่บ้านเปิด/ปิด
- ๘.๔ อัตลักษณ์ตัวตนของชุมชน
- ๘.๕ ความเชื่อและความศรัทธาชุมชน

๙. บทบาทหน้าที่

บทบาทหน้าที่ วัฒนธรรมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่งที่ปรากฏอยู่รอบตัว วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงไม่ถือกำเนิดขึ้นมาลอย ๆ หากเกิดขึ้นมาอย่างมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนประโยชน์ของ วัฒนธรรมนั้นมีต่อบุคคล ต่อกลุ่มชน และต่อชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๕๓, หน้า ๓๑) ในการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มีด้วยกัน ๔ ประเด็น คือ

- ๙.๑ การร่วมแรงของชุมชนและครอบครัว
- ๙.๒ การสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น
- ๙.๓ การสืบทอดประเพณีพิธีกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน
- ๙.๔ การสร้างสายสัมพันธ์ที่อบอุ่นของชุมชน

๗.๒ วิธีการดำเนินการวิจัย

๗.๒.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๗.๒.๒ สัมภาษณ์บุคคลผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านคติชนวิทยา วัฒนธรรม ประเพณี ดังรายชื่อต่อไปนี้

๗.๒.๒.๑ นายศรีรักษ์ ชุมภู ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ รับจ้างทั่วไป

๗.๒.๒.๒ นายถนอม ชุมภู ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ รับจ้างทั่วไป

๗.๒.๒.๓ นายมานพ จองไฟ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เป็นผู้ทำนายกระดูกไก่ในการทำพิธีเลี้ยงผีพ่อเฒ่าหลวงประจำหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ เกษตรกร

๗.๒.๒.๔ นายวุฒิชัย แฮตแจ้ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (พรส.) บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ รับจ้างทั่วไป

๗.๒.๒.๕ นายถวิล ดอกสุข ตำแหน่ง แก้วผีใหญ่ประจำหมู่บ้าน (ผู้ประกอบการพิธีหลักในการเลี้ยงผีพ่อเฒ่าหลวงประจำหมู่บ้าน) บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ รับจ้างทั่วไป

๗.๒.๒.๖ นายสุคำ แทะโกง ตำแหน่ง ผู้ช่วยแก้วผีใหญ่ประจำหมู่บ้าน กะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ เกษตรกร

๗.๒.๒.๗ นายวีระชัย จองไฟ เป็นผู้ทำหน้าที่ฆ่าไก่และหมุดำในการทำพิธีเลี้ยงผีพ่อเฒ่าหลวง ประจำหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ อาชีพเกษตรกร

๗.๒.๒.๘ นายหล้า คำไก่ เป็นผู้ทำนายจากการเต็ดใบไม้ ในการทำพิธีเลี้ยงผีพ่อเฒ่าหลวง ประจำหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ อาชีพ ไม่ได้ระบุอาชีพ

๗.๒.๒.๙ นายเขียน สาจวง ทำหน้าที่ กวาดบ้านทำความสะอาดโรงผีพ่อเฒ่าหลวง (พ่อปู่) ปัดกวาดสิ่งชั่วร้ายทำความสะอาดบ้านหรือโรงผีพ่อเฒ่าหลวง (พ่อปู่)

๗.๒.๒.๑๐ นายประสพชัย โปธิจันทร์ ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่อง พิธีกรรมการเลี้ยงผี เช่น ผีพ่อเฒ่าหลวง ผีขุนน้ำ คธาอาคมประจำหมู่บ้าน เรื่องเล่า ตำนาน นิทาน อายุ ๒๔ ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว

๗.๒.๒.๑๑ นางนันทิกานต์ ภูชีนาพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเครื่องแต่งกายชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อายุ ๔๔ ปี อาชีพครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๗.๒.๒.๑๒ นางสาวมนสิชา และโก่ง วิทยากรและผู้แนะนำปราชญ์ประจำหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๗.๒.๓ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล อภิปรายและสรุปผล การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ แล้วนำองค์ความรู้เผยแพร่ต่อชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๗.๓ รูปแบบการดำเนินวิจัย

๗.๓.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ ด้านพิธีกรรมการเลี้ยงผีพ่อเฒ่าหลวง การเลี้ยงผีขุนน้ำ การเลี้ยงพญาแก้ว การทำนายกระดูกไก่ การทำนายโดยการเต็ดใบไม้ทำนายการเช่นสังเวชของผีที่เลี้ยงผีพ่อเฒ่าหลวง

สัมภาษณ์เก้าฝี่ หรือ ผู้ประกอบพิธีคนปัจจุบัน และผู้ช่วยเก้าฝี่
ภาพโดย นายธัญชัย ชัยวุฒิมากร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

๗.๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่
จองไฟ ด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย

สัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับเรื่องเครื่องแต่งกายชาวกะเหรี่ยงของชุมชนบ้านแม่จองไฟ
ภาพโดย นายธัญชัย ชัยวุฒิมากร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

๗.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่
จองไฟ ด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน (มุขปาฐะ) นิทาน เรื่องเล่า ตำนานพื้นบ้าน

เก็บรวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ
นิทาน เรื่องเล่า ตำนานพื้นบ้าน
ภาพโดย นางสาวรุ่งนภา โนรี ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

นายคำหล้า คำไก่อ ปรชาญผู้เชี่ยวชาญการทำนายด้วยใบไม้ในการทำพิธีเลี้ยงผีพ่อเผ่าหลวง
และการสานเฉลวเจ็ดชั้นผู้เดียวในหมู่บ้าน
ภาพโดย นางสาวรุ่งนภา โนรี ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๗.๔ กรอบแนวคิดทฤษฎีทางคติชนวิทยา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยรวบรวมองค์ความรู้กรอบแนวคิดทฤษฎีทางคติชนวิทยา มุ่งศึกษาข้อมูลเชิงคติชนวิทยาเพื่อเป็นกรอบแนวคิดหลักที่สำคัญในกระบวนการวิจัย โดยในส่วนแรกจะเริ่มจากการอธิบาย คำสำคัญในงานวิจัยนี้ คำว่า “ข้อมูลเชิงคติชน” ซึ่งมีความหมายแตกต่างจาก “ข้อมูลคติชน” ในส่วน ที่สองของบทจะเป็นการแสดง

ภูมิหลังของข้อมูลเชิงคติชนวิทยาประเภทใดบ้างมาประกอบสร้างข้อมูลเชิงคติชน และวิเคราะห์การประกอบสร้างข้อมูลคติชนว่าใช้ วิธีการใด ผลการประกอบสร้างว่าข้อมูลเชิงคติชน เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร

ความหมายของคติชน ข้อมูลคติชนและข้อมูลเชิงคติชน

“ข้อมูลเชิงคติชน” เป็นคำที่ผู้วิจัยใช้ให้มีความหมายเฉพาะในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงจะ อธิบายความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับคำว่าคติชน คติชนวิทยาและข้อมูลคติชนของนักวิชาต่างประเทศที่มีแนวคิดคติชนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประเพณีโดยสังเขปก่อน เชื่อมโยงไปสู่ความหมายของคำว่าข้อมูลเชิงคติชนตามลำดับ

แมคเอดเวิร์ด ลีช (MacEdward Leach) (๑๙๔๙, pp๑๑) ให้คำจำกัดความคติชนวิทยาว่า “ คติชนวิทยา”เป็นคำศัพท์ทั่วไปซึ่ง หมายถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ประเพณีปรัมปรา นิทาน การทำพิธีทางไสยศาสตร์ สุภาชิต เพลง ฯลฯ คติชนวิทยา ได้แก่ความรู้ของชาวบ้านธรรมดาธรรมดาทุกกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ มันเหมือนกัน และได้สะสมเพิ่มพูนสืบต่อ ๆ กันมา ซึ่งสอดคล้องกลับความคิดเห็นของ ริชาร์ด เอ. วอเตอร์แมน (Richard A. Waterman) (๑๙๔๙, pp ๑๑) ว่า คติชนวิทยา เป็นรูปแบบของศิลปะซึ่งประกอบด้วยแบบชนิดต่าง ๆ ของ นิทาน สุภาชิต คำพังเพย เวทมนต์คาถา บทเพลง การเสกเป่า และรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งใช้ภาษาพูดเป็นสื่อในการถ่ายทอด

โอเรลิโอ เอ็น. เอสปิโนซา (Aurelio N. Espinosa) (๑๙๔๙, pp ๑๑) ก็ได้อธิบายความหมายที่สอดคล้องของกับนักวิชาการทั้งสอง แมคเอดเวิร์ด ลีช (MacEdward Leach) และริชาร์ด เอ. วอเตอร์แมน (Richard A. Waterman) ว่า คติชนวิทยา หรือความรู้ของกลุ่มชนเป็นคลังสะสมสิ่งที่มนุษยชาติได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้และได้ปฏิบัติสืบทอดมาหลายชั่วรุ่น สิ่งเรานี้ได้แก่ ความรู้ปรัมปราของประชาชน ซึ่งแตกต่างจากความรู้ที่เรียกกันว่าเป็นแบบวิทยาศาสตร์ ส่วนอาร์เชอร์ เทเลอร์ (Archer Taylor) (๑๙๖๕, pp ๓๔) อธิบายไว้ในหนังสือ The study of Folklore : Alan Dundes ได้อธิบายความหมายของ คติชนวิทยาแตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อยซึ่งรวมความได้ว่า “คติชนวิทยา” ได้แก่ สิ่งที่มีการถ่ายทอดทางประเพณี วิธีการถ่ายทอดทำโดยการถ่ายทอดด้วยคำพูด (มุขปาฐะ) หรือถ่ายทอดโดยขนบธรรมเนียมประเพณี และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย สุภาชิต หรืออื่น ๆ ซึ่งเก็บรักษาไว้ได้จากการถ่ายทอดโดยทางมุขปาฐะต่อ ๆ กันมา ดังนั้น “คติชนวิทยา”ก็อาจจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้สิ่งของที่จับต้องได้ มองเห็นได้เช่น รูปแบบของลวดลายต่าง ๆ หรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในบริบททางชุมชน

ส่วนชาร์ลส์ ฟรานซิส พอตเตอร์ (Charles Francis Potter) ได้ให้ความหมายของ “คติชนวิทยา”โดยอธิบายตาม ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมในแง่มนุษยวิทยา คือ “คติชนวิทยา”เป็นส่วนที่ยังคงหลงเหลืออยู่จากอารยธรรมชั้นก่อน ๆ จึงให้คำจำกัดความว่า “คติชนวิทยา”เป็นศาสตร์ที่ยังมีชีวิตอยู่ และยังไม่ยอมสูญสลายไป ส่วนบาสคอม (Bascom) ได้อธิบาย “คติชนวิทยา”และมนุษยวิทยาในหนังสือ The study of

Folklore : Alan Dundes (๑๙๕๖, pp ๒๖) อธิบายความหมายของ ”คติชนวิทยา” ในแง่มนุษยวิทยาว่า สำหรับนักมนุษยวิทยาคติชนวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแต่ไม่ใช่วัฒนธรรมทั้งหมด คติชนวิทยารวมถึง เรื่องของ เทพนิยาย ตำนาน นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต ปริศนาคำทาย และรูปแบบอื่น ๆ ที่มีความสำคัญมากกว่าแต่ไม่รวมเอาศิลปะชาวบ้าน การเต้นรำพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน ยาพื้นบ้าน ประเพณีพื้นบ้านและความเชื่อของชาวบ้านเขาไว้ด้วย เนื่องจากเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าการ จำแนกเนื้อหาคติชาวบ้านของบาสคอมแตกต่างจากความเห็นของนักคติชนวิทยาท่านอื่น ๆ เนื่องจากเรื่องที่เขาตัดออกไปจากคติชนวิทยานั้นเป็นสิ่งที่คติชนที่มักจะรวมเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีทางคติชนวิทยาทำให้คำจำกัดความของคติชนวิทยา ดังนี้ คำจำกัดความเป็นความรู้ด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านหรือภูมิปัญญาของชาวบ้านนั่นเองเช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ นิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย สุภาษิต คำพังเพย ฯลฯ และคติชนวิทยามักใช้วิธีการถ่ายทอดโดยมุขปาฐะเป็นส่วนมากและคติชนวิทยานั้นเป็นความรู้ที่แพร่หลายกันทั่วไปที่ชาวบ้านสั่งสมกันดั้งเดิมเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้การสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นชั่วอายุคน ในฐานะที่เป็นความรู้ธรรมดา ๆ และแตกต่างจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ กลุ่มข้อมูลที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมเป็นข้อมูลที่นักคติชนสนใจในช่วงเริ่มแรกราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ คือ ข้อมูลประเภทถ้อยคำ (verbal folklore) ทั้งที่เป็นนิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ภาษิตปริศนาคำทาย เพราะผู้สนใจศึกษา กลุ่มแรกเป็นนักภาษาศาสตร์และนักวรรณคดีที่เน้นการลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้าน พวกเขา มองว่าถ้อยคำสามารถสะท้อนความคิด ความเชื่อและจินตนาการของชาวบ้าน จากนั้นการศึกษาก็ได้ ขยายมาสู่การแสดง (performing folklore) และต่อมานักคติชนวิทยาหลายคนเห็นว่า การศึกษาคติชนวิทยาไม่ควรจำกัดข้อมูลอยู่เพียงเท่านั้น หากต้องศึกษาศิลปะการแสดงออกของ มนุษย์ในส่วนที่จับต้องได้ ได้แก่ ศิลปะหัตถกรรม และวัฒนธรรมการดำรงชีวิตในมิติอื่นด้วย จึงทำให้ เกิดคำว่า “folklife” อีกคำหนึ่ง (ศิริพร ณ ถลาง ๒๕๕๒, หน้า ๔๒๓-๔๒๔) ขอบเขตของข้อมูลคติชนในปัจจุบันจึงได้ขยายกว้างขวางออกไป ความสนใจการวิเคราะห์ข้อมูลคติชนก็มุ่งเน้นไปที่คติชนประเภท วัตถุ (material folklore) กับคติชนประเภทความเชื่อประเพณี (Customary folklore) และอื่นๆ มากขึ้น (ศิริพร ณ ถลาง ๒๕๕๒, หน้า ๔-๑๓) เมื่อเป็นเช่นนี้ ขอบข่ายของข้อมูลคติชนจึงถือว่าขยายขอบเขต ครอบคลุมข้อมูลทางวัฒนธรรมหลายมิติ ดังที่ริชาร์ด ดอร์สัน (Richard Dorson) ได้รวบรวมและเสนอการจัดประเภทข้อมูลคติชนไว้ในหนังสือ Folklore and Folklife, หน้า an Introduction ครอบคลุมข้อมูลทั้งรูปธรรมและนามธรรม (สุกัญญา สุจฉายา ๒๕๕๖, หน้า ๑๐) ดังนี้

ประเภทแรก วรรณกรรมมุขปาฐะ (oral Literature/verbal art/expressive literature) สามารถแบ่งย่อยได้เป็นเรื่องเล่าพื้นบ้าน (folk narrative) เพลงพื้นบ้านหรือร้อยกรองพื้นบ้าน (folksong or folk poetry) ภาษิต (proverbs) ปริศนาคำทาย (riddles) และคำกล่าวชาวบ้าน (folk Speech)

ประเภทที่สอง วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) หรือวิถีชีวิตของชาวบ้านทาง ภายภาพซึ่งครอบคลุมกลวิธี ทักษะ ตำราและสูตรที่ส่งทอดโดยการบอกเล่า เช่น สถาปัตยกรรม พื้นบ้าน เครื่องแต่งกาย พื้นบ้าน การปรุงอาหารพื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิตด้วยมือ เป็นต้น

ประเภทที่สาม ขนบธรรมเนียมพื้นบ้าน (Socialfolk Custom) เป็นกิจกรรมเพื่อรวม ปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในช่วงการเปลี่ยนผ่านของชีวิต (rites of passage) ความเชื่อพื้นบ้าน (folk belief) การรักษาโรคพื้นบ้าน (folk medicine) งานเทศกาลของชาวบ้าน (festival) และการละเล่น (recreation and game)

ประเภทสุดท้าย ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (performing folk arts) ประกอบด้วยดนตรี พื้นบ้าน (folk music) การเต้นรำพื้นบ้าน (folk dance) และละครชาวบ้าน (folk drama)

ส่วนวงวิชาการคติชนวิทยาไทย กิ่งแก้ว อรรถากร (๒๕๑๙, ๖) ได้แบ่งกลุ่มข้อมูลคติชนเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ โดยใช้ถ้อยคำเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่ง ได้แก่ กลุ่มแรก “มุขปาฐะ” ได้แก่ บทเพลง นิทาน ปริศนา ภาษิต คำพังเพย ภาษาล้าน และความเชื่อ กลุ่มที่สอง “อมุขปาฐะ” ได้แก่ ศิลปะ หัตถกรรม และสถาปัตยกรรม และกลุ่มที่สาม “ผสม” ได้แก่ การร้องรำ การละเล่น ละคร พิธีกรรม ประเพณี

เมื่อความหมายของ “คติ” “ชน” และ “คติชน” ได้ขยายขอบเขตออกไป ตัวข้อมูลในการศึกษาคติชนวิทยาจึงมีอย่างไม่จำกัด และเมื่อสังคมได้พัฒนาไปกลายเป็นเมืองมากยิ่งขึ้น ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มีแนวโน้มการศึกษา “คติชนสมัยใหม่” (modern folklore) ซึ่งเป็นเรื่องเล่าในเมือง (Urban Legend) เรื่องเล่าในอินเทอร์เน็ต นิทานมหัศจรรย์สมัยใหม่เข้ามาอีกด้วย โดยเฉพาะกลุ่ม คติชนสมัยใหม่ที่ปรากฏทั้งในสื่อสมัยใหม่อย่างอินเทอร์เน็ต เกมคอมพิวเตอร์ หรืออื่นๆ อย่าง กว้างขวาง การศึกษาข้อมูลคติชนสมัยใหม่มุ่งมอมมายังกลุ่มชาวเมืองและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับ ข้อมูลคติชนในยุคโลกาภิวัตน์มากขึ้น (ศิริพร ณ ถลาง ๒๕๕๒, หน้า ๔๔๙-๔๖๒) ข้อมูลคติชนสมัยใหม่ ใกล้เคียงกับข้อมูลเชิงคติชนในนวนิยายของพงศกรซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

ความหมายและลักษณะของ “ข้อมูลเชิงคติชน”

ข้อมูลคติชนสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในกลุ่มคนหนึ่งๆ จนเกิดเป็นผลผลิตทาง วัฒนธรรมขึ้น ยิ่งเมื่อสังคมเจริญเป็นเมืองมากขึ้น ข้อมูลดังกล่าวไม่ได้หายไป แต่ได้ปรับตัว พัฒนา รูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตคน โดยเฉพาะสังคมเมืองที่สื่อสารมวลชนเข้ามาบิบบบาท เป็นสื่อกลางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน เหตุนี้จึงมีข้อมูล “คติชนสมัยใหม่” (modern folklore) เกิดขึ้น ศิริพร ณ ถลาง (๒๕๕๒, ๔๔๙-๔๕๔) ได้ยกตัวอย่างจากสังคมอเมริกันที่แม้ก้าวเข้าสู่ ความเป็นสมัยใหม่ แต่ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความลึกลับ มีภูตผีปรากฏตัว หากเรื่องเล่าเหล่านั้นมีสังคม เมืองเป็นฉากหลัง ซึ่งอาจสะท้อนความหวาดกลัวต่อเทคโนโลยีหรือความเป็นสมัยใหม่ ข้อมูลกลุ่ม ดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็น “Urban Legends” หรือ “เรื่องเล่าสมัยใหม่” ลักษณะของเรื่องเล่า

สมัยใหม่ก็มีความคล้ายคลึงกับข้อมูลคติชนในอดีต ตรงที่ผู้เล่ามักอ้างว่าเป็นเรื่องจริง เนื้อหาที่มีลักษณะ “เกินจริง” แบบนิทาน แต่ละเรื่องมีหลายสำนวน เรื่องเล่าเหล่านี้นอกจากจะถ่ายทอดผ่านมุขปาฐะ แล้วยังอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต อีเมล ฯลฯ เข้ามาเป็นสื่อกลาง เรื่อง เล่าสมัยใหม่จึงเป็น “lore” อันสะท้อนทัศนคติของ “folk” ที่มีชีวิตอยู่ในสังคมเมือง การศึกษาเรื่อง เล่าสมัยใหม่จึงสามารถทำให้เราเข้าใจผู้คนในสังคมปัจจุบันที่มีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากสังคมประเพณี

แนวคิดเรื่องข้อมูลคติชนสามารถนำพิจารณากับข้อมูลภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในงานวิจัย ทรัพยากร วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยข้อมูลที่เก็บจากการออกภาคสนามเป็นการนำข้อมูลคติชนประเภทต่างๆ เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน ความเชื่อพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมพื้นบ้าน ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทรวมกัน จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และนำมารวบรวมและเรียบเรียงเป็นข้อมูลลายลักษณ์อักษร เป็นการเก็บองค์ความรู้ในกลุ่มชนนั้น

๗.๕ กรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผี

ในการศึกษาวัฒนธรรมไทยต่างมีข้อยอมรับร่วมกันว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในอุษาคเนย์นั้นมีความเชื่อในลัทธินับถือผีอยู่ก่อนที่วัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาแบบพราหมณ์และพุทธจะ เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้คนในดินแดนแถบนี้ และหลังจากการเข้ามาของวัฒนธรรมอินเดียแล้วในชนชั้นสูง และชนชั้นปกครองจะมีวัฒนธรรมนำเข้าเข้มข้น ในขณะที่ในระดับชาวบ้านความนับถือผียังมีอยู่ต่อมา อย่างเข้มข้นจนถึงทุกวันนี้ ดังนั้นการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่จึงยังคงปรากฏวัฒนธรรมความเชื่อแบบผีอยู่ทั่วไป และปรากฏความเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละชุมชนด้วย ในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับผีและพราหมณ์ จะมีแต่ระบบความเชื่อและพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องความตายน้อยมาก

ผีกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในโลกธรรมชาติ

ในการศึกษาทางวัฒนธรรมต่างก็เชื่อกันว่าวัฒนธรรมการนับถือผีเป็นระบบความเชื่อแรกเริ่ม ในแต่ละวัฒนธรรมทั้งสิ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าแบบแผนความเชื่อเรื่องผียังปรากฏอยู่ในแทบทุกวัฒนธรรมแม้ ว่าสังคมจะเจริญไปมากแค่ไหนก็ตาม โดยมากการอธิบายถึงความตายจะไปเกี่ยวข้องกับผีในฐานะที่นี้ คือสถานะคู่ตรงข้าม (binary opposition) กับการมีชีวิตอยู่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งผีคือสถานะของมนุษย์ หลังจากตายไปแล้วนั่นเอง ดังนั้นการดำรงอยู่ของผีคือโลกทัศน์ที่มนุษย์สร้างให้กับโลกหลังความตาย นั่นเอง

ในสังคมไทยโลกทัศน์หรือความเชื่อเกี่ยวกับความตายอันหมายถึงการไปสู่สถานะของผีหรือ “ตายเป็นผี” นั้น เป็นความเชื่อที่ดำรงอยู่มาก่อนการรับเอาวัฒนธรรมทางศาสนาและความเชื่ออย่างอื่น เข้ามาในดินแดนแถบนี้แล้ว (ศรีศักร ๒๕๒๗, หน้า ๑๐) และความเชื่อและแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันของผู้ คนก็ไม่ได้แยกอย่างชัดเจนว่าอันไหนเป็นผี พราหมณ์หรือพุทธแต่เป็นเพียงการปฏิบัติเพื่อให้ดำรงชีวิต อย่างปกติสุขไปได้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นความเชื่อเกี่ยวกับผีจึงสามารถดำรงอยู่และปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นพลวัต (สุริยา และคณะ ๒๕๓๙, หน้า ๒๐)

ในงานของเสฐียรโกเศศกล่าวไว้อย่างชัดเจนที่ว่า “ตายคือตายแต่ร่างกาย แต่เราซึ่งเป็นลม ๆ มองไม่เห็นตัวนั้นถ้อยกันว่าไม่ตาย สิ่งที่เป็นลม ๆ นี้เดิมเราเรียกว่า ขวัญ แต่เดี๋ยวนี้เราเรียกว่าวิญญาณ และวิญญาณนี้แหละ ถ้ายังไม่มาเกิดเป็นคนอีก ก็ไปเกิดเป็นผี” (เสฐียรโกเศศ, ๒๕๑๕, หน้า ๓๕๒-๓๕๓) ซึ่ง หมายความว่า ขวัญคือสิ่งที่ออกจากร่างกายของคนในคติความเชื่อเรื่องผีเดิมของคนไทยนั้นเมื่อรับเอา ความเชื่อแบบพราหมณ์-พุทธเข้ามาจึงมาอธิบายว่าเป็นเรื่องของวิญญาณ

ความเชื่อเกี่ยวกับผีหรือชีวิตหลังความตายของบุคคลจะมีความใกล้ชิดกับการมีชีวิตอยู่มาก กล่าวคือในโลกทัศน์ของคนไทยได้แบ่งผีกับผีร้ายเอาไว้ ซึ่งโดยมากผีดีมักจะเกิดจากคนที่เมื่อตอนมีชีวิตอยู่มากเป็นคนดีและเป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นเมื่อตายไปจึงไปเป็นผีดี ผีประเภทนี้มักได้แก่ ผี บรรพบุรุษ ผีปู่ย่า ผีปู่ตา ผีเจ้านาย เสือเมือง (คือผีเชื้อเมือง) เป็นต้น ส่วนคนที่ตายไม่ดีหรือมีสถานะทางสังคมที่ไม่ดีเมื่อตายไปก็มักจะกลายเป็นผีไม่ดีอย่างเช่น ผีปอบหรือภาคเหนือเรียก ผีกะ เกิดจาก การไปผิดข้อห้ามทางสังคม ผีตายโหงที่เกิดจากการตายไม่ดี เป็นต้น

ประเภทของผีในสังคมไทย

กล่าวได้ว่าการจัดแบ่งประเภทของผีก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนและการแสดงออก ให้เห็นมาในรูปของพิธีกรรมและจารีตการปฏิบัติต่อผีอันเป็นความเชื่อที่สืบทอดยืนยาวมาอีกด้วย จาก การทบทวนในเอกสารและการศึกษาความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทยนั้นสามารถสังเคราะห์ได้ว่า มีการ แบ่งกลุ่มผีได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ด้วยกันคือ (เสฐียรโกเศศ, ๒๕๑๕, หน้า ๓๕๒)

๑. ผีดีหรือผีที่มีคุณต่อมนุษย์ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นผีที่ไม่ทำร้ายมนุษย์ ถ้ายังได้รับการ เคารพบูชา หรือทำพิธีกรรมให้ตามสมควร และสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่มย่อย ดังนี้

๑.๑ ผีในธรรมชาติ หรือผีที่เป็นเจ้าคอยปกป้องรักษาอยู่ในสิ่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เป็นผี ที่มีใจเป็นกลางไม่ให้อذىใคร ยกเว้นแต่จะทำให้โกรธ ถ้ามีความเกรงกลัวโดยการแสดงความเคารพ นบนอบขอความคุ้มครองด้วยการจัดทำพิธีบวงสรวงบูชาเอาใจก็จะไม่เป็นอันตรายแต่อย่างใด ดังเช่น คนไทยแต่เดิมเรียกผีสูงสุดว่าผีฟ้าเพราะคอยคุ้มครองอยู่บนฟ้า แต่พอรับเอาคติเรื่องเทวดาจากอินเดีย ผู้ปกครองฟ้าก็กลายเป็นเทวดาไป ส่วนผีที่สิ่งสถิตอยู่ตามธรรมชาติ ถ้าอยู่ที่ใดก็จะเป็นใหญ่หรือเป็นเจ้าของที่นั้นคนก็เรียกว่าเจ้า เช่น เจ้าป่าคือผีที่เป็นใหญ่ที่สุดในป่าคอยคุ้มครองรักษาป่า เจ้าที่คือผีที่เป็นเจ้าของที่ เป็นต้น

นอกจากนี้สถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาแล้วก็จะมีผีมาคอยเฝ้าอยู่เช่นเดียวกันกับ สถานที่ตามธรรมชาติ เช่น เมืองก็มีผีเสื้อเมือง หรือเจ้าพ่อหลักเมืองคอยดูแลอยู่ หมู่บ้านมีผีเสื้อบ้าน คอยให้ความคุ้มครอง

และบ้านเรือนก็มีผีเรือนคอยดูแลรักษาอยู่ เป็นต้น (ศรีศักร, ๒๕๒๗, หน้า ๑๓-๑๖) ชื่อน้ำ สังกศคือผีเฝ้าสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นมักจะความเชื่อเรื่องผีธรรมชาติผสมปนเปกับผีบรรพบุรุษ

๑.๒ ผีบรรพบุรุษหรือผีวีรบุรุษ กล่าวคือผีบรรพบุรุษนั้นเดิมเป็นคนในครอบครัวหรือเชื้อสาย พอตายไปก็ได้รับการเคารพบูชากราบไหว้เป็นเสมือนสมาชิกของครอบครัวยังสิงอยู่ตามบ้านเรือน โดยมากมักได้แก่ผีญาติผู้ใหญ่ของครอบครัวจึงเรียกว่าผีบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่า ผีปู่ตา ผีเชื้อ เป็นต้น ผีประเภทนี้มักถูกปฏิบัติเป็นเช่นดังสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีพิธีการหรือเทศกาลงานมงคลต่างก็ต้องตั้งเครื่องเช่นเป็นข้าวปลาอาหารให้ด้วยเสมอ และต้องดูแลไม่ให้บกพร่องเพราะเป็นเหมือนญาติผู้ใหญ่ของครอบครัว

โดยในภาคใต้จะเรียกผีบรรพบุรุษทั้งฝ่ายพ่อและแม่ว่าผีตายาย และเชื่อว่าพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ ล่วงลับไปแล้วแท้จริงยังไม่ได้หายไปไหน หากแต่คอยปกป้องรักษาชีวิตของลูกหลานให้อยู่รอดปลอดภัยกินดีอยู่ดี และมีความมั่งคั่งมั่นคง โดยผีตายายเหล่านี้จะได้มีโอกาสมาพบลูกหลานในโอกาสและเทศกาลต่าง ๆ โดยมีครูเป็นพิธีกรรมทำหน้าที่เปิดประตูโลกกับปัจจุบันให้มาบรรจบกันในโรงพิธี (เจียรชัย อิศรเดช, ๒๕๕๖, หน้า ๑๑๓-๑๑๔)

ส่วนในภาคอีสานนั้นเรียกผีบรรพบุรุษที่ทำหน้าที่ปกป้องรักษาหมู่บ้านว่า “ผีปู่ตา” โดยมีศาลปู่ตา อยู่ในบริเวณดอนปู่ตาซึ่งโดยมากเป็นบริเวณที่ฆ้องท่อมไม่ถึงและมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่หนาแน่น เวลาชาวบ้านจะไปตัดไม้หรือหาของป่าจึงต้องบอกกล่าวกับผีปู่ตาก่อน และเมื่อมีพิธีการเลี้ยงผีปู่ตาก็จะมีการ “ชุน” หรือเข้าทรงผีปู่ตาเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในชุมชนอีกด้วย (ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๓๖, หน้า ๓๗๖-๓๘๓)

ส่วนผีวีรบุรุษคือผีของคนที่มีชีวิตอยู่เก่งกล้าสามารถ เป็นคนมีบุญคุณอย่างใหญ่หลวงหรือมีอำนาจ เป็นที่นับถือกลัวเกรงต่อคนทั้งหลาย พอตายไปคนก็นับถือและกลัวเกรงอยู่ และมีคนไป สร้างศาลไว้กราบไหว้บูชา ได้แก่ ผีวีรบุรุษในตำนานที่เล่าขานกันสืบมา ซึ่งอาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม เรียกผีวีรบุรุษนี้ว่า “เจ้าพ่อ” (ศรีศักร วัลลิโภดม, ๒๕๒๗, หน้า ๑๒) หรือที่อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรียกกษัตริย์องค์สำคัญ ที่มีผู้คนนับถือทำนองเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ว่า “เสด็จพ่อ” ดังเรียก เสด็จพ่อ ร.๕ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, ๒๕๓๓, หน้า ๑๐) เป็นต้น ซึ่งเจ้าพ่อที่เป็นวีรบุรุษเหล่านี้ เช่น ท้าวอุทอง สมเด็จพระเจ้าตากสิน สมเด็จพระนเรศวร กรมหลวงชุมพร เทพเจ้ากวนอูในคติความเชื่อของคนจีน ศาลพระวอพระตาในภาคอีสาน หรือเจ้าพ่อพระยาแล ที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

๒. ผีร้ายหรือผีที่ให้โทษต่อมนุษย์ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากและอาศัยอยู่ทั่วไปไม่มีหลักแหล่งที่เด่นชัด และมักให้ร้ายกับมนุษย์จึงต้องมีการระวังป้องกันอันตรายจากผีประเภทนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ผูกตะกรุดพิสมรวางด้ายสายสิญจน์หรือปักเฉลวไว้ตามเขตบริเวณบ้าน เป็นต้น ผีประเภทนี้ได้แก่ ผี ชั้นธรรมดาที่ปรากฏทั่วไป และมีผีดุร้ายกันไปตามแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย เช่น ผีห้า ผีบอบ ผีขมบ ผีจะกละ ผีกระสือ ผีตายโหง ผีตายพราย

เป็นต้น หรือผีในความเชื่อที่เกิดขึ้นใหม่จากตำนานของผีที่ได้ชื่อว่า ดุ หรือ เอี้ยนมาก เช่น ผีแม่นาคพระโขนง เป็นต้น

การนับถือผีของคนในแต่ละภาคหรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยก็ยังคงแตกต่างกันออกอีกด้วย ดังกรณีของภาคเหนือที่จัดแบ่งผ้อออกเป็น ๓ ประเภทเช่นกันแต่มีรายละเอียดต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ ผีล้านนาแบ่งเป็นสามกลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกคือ ผีดี เช่น ผีเจ้าที่ ผีเรือน ผีปู่ย่า เรียกรวมว่า “ผีเจ้าบ้าน” หรือ “ผีเจ้านาย” ผี ประเภทนี้มีหน้าที่ปกป้องรักษาภูมิลำเนาของสังคมหากผู้ใดละเมิดก็จะถูก ลงโทษหากปฏิบัติถูกต้องตามวิถีทางธรรมเนียมประเพณีของชุมชนหรือสถานที่ เช่น เช่นไหว้ผีพลีถูก ก็จะได้รับ การปกป้องคุ้มครองทั้งตนและคนใกล้ชิด ครอบครัวเครือญาติและคนในชุมชนนั้น ผีประเภทที่ สองเป็นผีร้ายที่คอยกระทำให้เป็นผลร้ายแก่คนอย่างเดี่ยว อาทิ ผีม้าบ้อง ผีกะ ผีพรายผีตายโหง ผีตายห่า เป็นต้น ส่วนผีประเภทที่สามคือ ผีกลาง ๆ ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับคน แต่หากคนไปยุ่งหรือรบกวนวิถี ปกติก็อาจได้รับผลร้ายได้ ได้แก่ ผีเสื้อ ผีโพง ผีเสื้อห้วย ผีปกชะโหล่ง ผีตามอย เป็นต้น สิ่งที่เหมือนกันของผีประเภทที่สองและสามคือ การเป็นผีที่ไม่มีที่อยู่แน่นอนต่างจากผีประเภทแรกที่มีศาลหรือห่อผ้อยู่ แน่นนอน (อภิธาน อิศรเดช, ๒๕๔๑, หน้า ๒๔)

ความเชื่อเรื่องผีเกี่ยวกับสุขภาพและความตาย

ปัจจุบันในหลายวัฒนธรรมหรือแม้แต่ในสังคมไทยก็ยังคงมองความเจ็บป่วยว่าเป็นความเลวร้าย หรือโชค ร้ายของชีวิตที่ทำให้เกิดความผิดปกติขึ้นกับความสัมพันธ์ทางสังคมของคนป่วยขึ้น อันเป็นการลงโทษเพราะไป ละเมิดกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานทางสังคม โดยเฉพาะในความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มักจะ ปรากฏออกมาในเรื่องการทำผี ผีเข้า การลบล้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านใช้ใน การอธิบายความเจ็บป่วยของ ตนเองว่าเกิดจากการลงโทษทางสังคมให้เจ็บป่วยที่เรียกว่า “ผีเข้า” หรือ “ผีทำ” นั่นเอง

ดังนั้นผลร้ายประการหนึ่งที่ผีอาจทำร้ายคนได้ก็คือทำให้ป่วยไข้ไม่สบาย และอาจทำอันตราย ถึงตายได้ ด้วย ในแง่นี้พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการทรงเจ้าเข้าผีก็มีเพื่อติดต่อสื่อสารกับผีให้ละเว้นการ ลงโทษหรือลงโทษ สถานเบาโดยการให้ของเช่นไหว้เป็นการตอบแทน หรือปฏิบัติตัวใหม่ให้เป็นไปตาม ความต้องการของผี

ส่วนในระบบวิจิตรสุขภาพแบบไทยนั้น โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (๒๕๓๓, หน้า ๒๓) เสนอว่าเนื่องจาก สังคมไทยได้เกิดการสังวัตวัฒนธรรมความเชื่อหลักมาจากรากเหง้าดั้งเดิมที่ผสมปนเปกันมาจากวัฒนธรรม สามกระแสหลักคือ ความเชื่อเรื่องผี พราหมณ์ และพระพุทธศาสนา ซึ่งก็ได้ส่งผลต่อระบบวิจิตร ของการแพทย์ พื้นบ้านไทยหรืออีกนัยหนึ่งก็คือการแพทย์แผนไทยด้วย กล่าวคือ สามารถแบ่งตามวิจิตรและวิถีปฏิบัติที่เป็น พื้นฐานของระบบการแพทย์ได้เป็น ๔ ระบบหรือแนวคิดด้วยกัน คือ

๑. การแพทย์แบบประสพการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการปรับตัวและเรียนรู้ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อ การอยู่รอดในทุกวัฒนธรรม คือ การรักษาด้วยยาสมุนไพร การรักษาด้วยหมอพื้นบ้าน เช่น หมอกระดูก หมอ จับเส้น ยาขาง เป็นต้น

๒. การแพทย์แบบทฤษฎีธาตุ โดยมีหลักการกว้าง ๆ คือ สุขภาพดีเป็นผลจากระบบธาตุใน ร่างกายที่สมดุล ส่วนสุขภาพไม่ดีคือลักษณะในทางตรงกันข้าม คือ ธาตุอาจพิการ ธาตุไม่สมดุล เป็นต้น ซึ่งต้องแก้ไขด้วยการให้ธาตุกลับมาสู่ภาวะสมดุลใหม่นั้นเอง ส่วนการแพทย์แบบทฤษฎีธาตุของไทยนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากการแพทย์แบบอายุรเวทของอินเดีย โดยผ่านทางศาสนาพราหมณ์และพุทธอย่างแยกไม่ออก

๓. การแพทย์แบบโหราศาสตร์ ซึ่งเป็นระบบการแพทย์ที่มีความเชื่อเป็นระบบรองรับชัดเจนว่าชีวิตมนุษย์และจักรวาลนั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและกันอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะการวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ของชีวิตกับดวงดาวต่าง ๆ ซึ่งชีวิตของคนเราล้วนถูกลิขิตขึ้นแล้วว่าจะเกิดอะไรขึ้น บ้างจากอิทธิพลของจักรวาลในแต่ละช่วง จะประสบเคราะห์กรรม ความเจ็บป่วยอะไรช่วงไหน ต้องแก้ไขอย่างไรล้วนเป็นเรื่องราวทางโหราศาสตร์ทั้งสิ้น ซึ่งความเชื่อนี้เป็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์อย่าง ชัดเจนเพราะตำราอย่างพหุศาสตร์หรือศาสตร์ในภาคใต้ก็ล้วนเป็นตำราที่สืบทอดมาจากความเชื่อ แบบพราหมณ์ทั้งสิ้น

๔. การแพทย์แบบอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อเรื่องผีโดยตรงเนื่องจากโลกในมโนทัศน์ของชาวบ้าน ประกอบด้วยด้านที่เป็นวัตถุธรรมที่เห็นจับต้องได้อธิบายได้ กับด้านนามธรรมที่เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติของโลกกายภาพที่ปรากฏ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่ามีอำนาจบางอย่างมาบังการให้เกิดขึ้นหรือเป็นไป โดยส่วนใหญ่จะเชื่อว่าเป็นผีที่มีทั้งฝ่ายดี อาทิ ผีบรรพบุรุษ ผีเสื้อ ผีบ้านผีเรือน เป็นต้น กับผีไม่ดี เช่น ผีปอบ ผีโขมด ผีกระสือ เป็นต้น และการจะแก้ไขหรือรักษาสุขภาพของคนที่ป่วยจากการ กระทำของอำนาจผีนั้น ก็ด้วยวิธีการ เช่น ให้อาหารผีให้พอใจแล้วบันดาลให้หายจากความเจ็บป่วยนั้น หรือโดยวิธีการใช้คาถาอาคมเวทมนตร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ขับไล่ผีนั้นให้พ้นออกจากตัว ไม่ว่าจะเป็นการรดน้ำมนตร์ คล้องสายสิญจน์ ซึ่งต้องทำด้วยผู้มีความรู้คือหมอผี หรือหมอธรรมต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปแล้วการ แพทย์แบบเหนือธรรมชาติมีพื้นฐานความคิดที่ว่าสุขภาพเป็นผลลัพธ์ของระบบสังคมทั้งหมด ดังนั้น การเยียวยาจึงอาจจะต้องอยู่ที่การหาทางแก้ไขให้สังคมคืนกลับสู่สภาวะเดิมด้วยการจัดระเบียบสังคมใหม่ หลังจากเกิดการละเมิดกฎเกณฑ์ของสมาชิกในชุมชนซึ่งจะปรากฏกับผู้ละเมิดออกมาเป็นปัญหาทางสุขภาพ อันเป็นปัญหาร่วมกันในระดับสังคมมากกว่าปัจเจกคนใดคนหนึ่ง

นอกจากนั้นในสังคมไทยแต่ละท้องถิ่นก็มีวิถีคิดและวิธีมองสุขภาพแตกต่างกันออกไปอีกด้วย เป็นต้นว่าในวิถีวัฒนธรรมของชาวล้านนาจากการศึกษาของอานันท์ กาญจนพันธุ์ และฉลาดชาย รมิ ตานนท์พบว่าอำนาจที่เป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยสามารถแบ่งได้ดังนี้ ๑) ผีทำ ๒) คนทำ ๓) ทำผิด ขนบธรรมเนียมประเพณี ๔) เป็นไปตามโชค เคราะห์หรือชะตาเกิดตกอยู่ในช่วงเคราะห์ร้าย (สัมพันธ์ กับดวงดาวในจักรวาล) ๕) เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ๖) การแปรปรวนไม่สมดุลของธาตุ ๗) พ่อเกิดแม่ เกิดมาทำร้าย (เฉพาะเด็กอ่อน) ๘) ขวัญหายหรือออกจากร่าง และการจะรู้ว่าป่วยไข้เพราะสาเหตุอะไร จะต้องผ่านการวิเคราะห์ของผู้มีประสบการณ์หรือผู้มีวิชาหาสาเหตุหรือทำนายสาเหตุในวัฒนธรรม ล้านนาด้วย เช่น หมอเมือ เป็นต้น (ฉลาดชาย รมิตานนท์, ๒๕๓๓, หน้า ๑๑๖) แต่ก็เห็นได้ชัดว่าความเจ็บป่วย ที่เกิดจากผีทำและเป็นเพราะเคราะห์ชะตานั้นล้วนเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีและพราหมณ์อย่างชัดเจน

พิธีกรรมที่ปรากฏเนื่องจากความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวกับสุขภาพซึ่งเห็นได้ชัด ได้แก่ การรำผีฟ้า เพื่อรักษาโรค การทรงเจ้าเข้าผีต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อในคติพราหมณ์ก็คือ พิธี สะเดาะเคราะห์ต่อดวงชะตา การดูโชคเคราะห์โดยหมอดู การบวงสรวงเทวดาให้คุ้มครอง หรือการตั้ง ศาลเทวดาหรือพระภูมิแบบพราหมณ์ เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย

ความเชื่อในพิธีการทำศพที่ปรากฏร่วมกันของกลุ่มคนในแถบอุษาคเนย์ประการหนึ่งก็คือ ความเชื่อว่าการใช้เครื่องประกอบพิธีศพทำเป็นรูป นกหัสดีลิงค์ (หรือหัสดีลิงค์) ซึ่งมีรูปร่างเหมือนช้างผสมกับนก คือมีปากมีหางอย่างนกและมีหัวรวมทั้งมีวงยาวอย่างช้าง ใช้เป็นพาหนะบรรทุกศพของผู้ตายไปเผา ซึ่งในอดีตจะถือเป็นธรรมเนียมอย่างแพร่หลายทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพิธีสำหรับเจ้านายหรือชนชั้นปกครองกับพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ปัจจุบันชาวบ้านโดยเฉพาะในภาคเหนือได้ดัดแปลงเป็นไม้ศพเพื่อเป็นพาหนะนำศพไปเผากันมากพอสมควร

ความเชื่อเรื่องนกหัสดีลิงค์นั้นปรากฏออกมาในพิธีศพที่จะตั้งอยู่ในปราสาทซึ่งปราสาททั้งหลาย จะตั้งอยู่บนหลังนกหัสดีลิงค์และเมื่อประกอบพีเผาศพก็จะเผาเครื่องประกอบทั้งหลายเหล่านี้ไปพร้อมกัน หรือในแถบจังหวัดอุบลราชธานีจะมีพิธีการฆ่านกหัสดีลิงค์ก่อนเผาอีกด้วย

ความหมายของการนำเอา นกหัสดีลิงค์มาใช้ประกอบกับพิธีศพนั้นมีการให้ข้อสันนิษฐานกันไปหลายอย่าง แต่ที่เห็นร่วมกันก็คือว่า นกหัสดีลิงค์จะเป็นพาหนะนำเอาวิญญาณผู้ตายจากโลกนี้ไปสู่โลกอื่น ซึ่งในวัฒนธรรมอื่นอาจใช้เรือหรือพาหนะอื่นเป็นสัญลักษณ์ แต่กลุ่มคนไท-ลาวแถบลุ่มน้ำโขงและล้านนาต่างก็ใช้นกหัสดีลิงค์ในการส่งวิญญาณผู้ตาย

ที่มาของการใช้นกหัสดีลิงค์ก็มีหลายประการด้วยกันแต่จากข้อสรุปจากงานวิจัยของอภิธาน สมใจ กล่าวว่ นกหัสดีลิงค์ซึ่งแปลว่าเพศลักษณะแห่งช้างในพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพิมานปราสาทและเขาพระสุเมรุ นั้น ตามคัมภีร์ปฐมมูลมุณีและประวัติศาสตร์ของล้านนาแล้วน่าจะ หมายถึง “ช้างมโนสลา” ซึ่งบนหลังเป็นที่ตั้งของเขาพระสุเมรุและดาวเคราะห์ต่าง ๆ มากกว่าจะมาจาก ความเชื่ออื่น ส่วนแรงบันดาลใจในการสร้างช้างกึ่งนกที่บินได้นี้ สรุปได้ว่าเกิดจากความรู้อองกระแสนี้ ก็คือการประจักษ์จริงที่เห็นในโลกนี้ซึ่งมีนกขนาดใหญ่ที่สามารถคาบซากสัตว์ขนาดใหญ่ไปได้ไกล และอีกกระแสนึงก็คือความรู้ความเชื่อเรื่องโลกอื่น ที่อาจเห็นได้จากจินตนาการผ่านกระบวนการพิธีกรรม ซึ่งอาจสร้างนกหัสดีลิงค์ให้เป็นดังสัตว์วิเศษหรือสัตว์ในโลกอื่นที่นำเอาวิญญาณผู้ตายไปอยู่ใน โลกอื่นนอกจากโลกปัจจุบัน (อภิธาน สมใจ, ๒๕๔๑, หน้า ๖๙-๗๔)

ในการปฏิบัติของคนภาคเหนือเมื่อมีคนเจ็บป่วยหรือเป็นโรคชราต้องนอนอยู่กับที่ลุกไปไหนไม่ได้กินอาหารก็ต้องป้อนแต่ยังมีการรักษาด้วยหยูกยาหรือใช้หมอฟันบ้านมาช่วยดูแลเรียกว่า “คน พยาธิ” แต่ถ้าป่วยหนักจนกินอะไรไม่ได้ หมดปัญญาจะรักษาเห็นว่าไม่รอดจะเรียกคนพวกนี้ว่า “คน ลำบาก” ทางญาติพี่น้องจะต้องผลัดเปลี่ยนกันเฝ้าทั้งกลางวันกลางคืน และหากคนลำบากเจ็บอยู่นาน ลูกหลานอาจนิมนต์พระสงฆ์มา

สวด “ธรรมมหาวิภาค” เพราะถ้าเชื่อว่ายังไม่ถึงเวลาจะหายใน ๓ วันแต่ ถ้าหมดอายุขัยก็จะไปภายใน ๓ วันเช่นกัน (อภิธาน สมใจ, ๒๕๔๑, หน้า ๘๔-๘๕)

หลังการตายและพิธีศพแล้วยังมีการประกอบพิธีกรรมในความเชื่อเรื่องผีอีกหลายอย่างที่สำคัญและยังมีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันคือ การสวดสังคหะคือการสวดปัดรังควานให้บ้านเรือนปราศจากมลทินขับไล่สิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ออกจากบ้านเหตุผลสำคัญคือเป็นการป้องกันผีผู้ตายกลับมา หลอกหลอน โดยใช้พระสงฆ์ ๔ รูปมาสวดประพรมน้ำมนต์ทั้งแก่คนและบ้านหลังเผาศพที่ป่าช้าเสร็จ (อภิธาน สมใจ, ๒๕๔๑, หน้า ๑๑๕)

นอกจากนั้นยังมีการทำพิธี “ตานเฮือนผี” หรือทานเรือนผีจะทำเมื่อญาติฝันเห็นผู้ตายไปตกกระกำลำบากไม่มีที่อยู่ทีกินเป็นที่ทาง จึงได้ทำพิธีลง “ขอนกระด้าง” คือการให้ร่างทรงเชิญวิญญาณผู้ตายมาพบมาคุยไต่ถามทุกข์สุขและขาดเหลืออะไร ส่วนใหญ่ญาติก็จะทำบุญไปให้ผู้ตายโดยการสร้าง เรือนผากไปให้ผี มักจะจำลองขนาดให้เล็กลงแต่หากใครมีฐานะก็อาจสร้างให้ใหญ่เท่ากุฏิแล้วถวายวัดหลังเสร็จพิธีแล้ว เมื่อสร้างเรือนเสร็จก็จะนำไปตั้งไว้ในอกกำแพงวัดเพื่อผีที่ตายไม่ดีหรือไม่สามารถเข้าไปในวัดได้มารับเรือนนั้น เมื่อเตรียมเรือนพร้อมแล้วจึงนิมนต์พระสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป มารับเรือนและเครื่องเรือนพร้อมกับกรวดอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย พิธีทานเรือนจะทำให้ญาติสบายใจด้วยเชื่อว่าผู้ตายจะได้มีเรือนอยู่อย่างไม่ลำบากต่อไป แล้วหลังจากนั้นพระสงฆ์ก็จะยกเอาเรือนเข้าไปตั้งในวัด ทำเป็นร้านตั้งน้ำดื่มหรือวางเอาไว้ให้ผีพึ่งไปเอง จะไม่รื้อทิ้งเพราะเชื่อว่าผีจะได้รับเรือนและข้าวของเครื่องใช้ทั้งหมดในช่วงที่ยังไม่ไปเกิดใหม่เท่านั้น (อภิธาน สมใจ, ๒๕๔๑, หน้า ๑๒๐) ความเชื่อเรื่องเตือนผีนี้ต่างจากหอยผีหรือ หอยเทวดาที่ตั้งขึ้นให้ผีที่ให้ความคุ้มครองมนุษย์ตรงที่ว่า เมื่อหอยผีชำรุดลงก็ต้องซ่อมสร้างใหม่และต้อง หมั่นคอยดูแลเอาใจใส่และต้องถวายเครื่องเช่นไหว้ แต่เฮือนผีนั้นอุทิศแล้วก็แล้วกันไป

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

วิธีการประเมินผลการดำเนินงาน การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ตามวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ประชาชนชาวบ้านผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องของพิธีกรรมการเลี้ยงผี ตลอดจนประชาชนชาวบ้านชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเครื่องแต่งกาย และการเล่นนิทาน ตำนาน เรื่องเล่าต่าง ๆ ที่อยู่ในบริบทของชุมชนแล้วนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มาวิเคราะห์และเก็บข้อมูลบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้งและตรวจสอบกับข้อมูลที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรโดยนักวิชาการหรือบุคคลอื่น นำมาใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้เป็นเอกสาร

๙. ผลการประเมิน/ข้อมูลตัวเลขทางสถิติจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัย (ถ้ามี)

การศึกษาวิจัยทรัพยากร “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีของบ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ “ผี” เป็นตัวแทนอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงความเชื่อนี้เป็น

ความเชื่อดั้งเดิมขั้นพื้นฐานในสังคมกลุ่มชนชาติพันธุ์ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับการนับถือผี มีลักษณะใกล้เคียงและเชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ และความเชื่อเรื่องขวัญ หัวใจสำคัญร่วมกันของความเชื่อทั้งสามนี้ คือการมองเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโลกทางวัตถุและโลกทางจิตใจ ซึ่งแสดงออกเป็นรูปธรรมด้วยการเคารพธรรมชาติที่สามารถดลบันดาลทั้งความผาสุกและความทุกข์ยากไม่ว่าจะเป็น ป่า เขา ต้นไม้ ลำธาร สายน้ำ และพื้นแผ่นดิน ฯลฯ โดยชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟจะใช้วิธีการเช่นสรวงบูชากราบไหว้ ตำราสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในธรรมชาติ ดังที่ได้ศึกษาวิจัยคือ พิธีพ่อเผ่าหลวงเป็นปีที่ปกปักรักษาสมส่วนคนในหมู่บ้านให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและป่าไม้ ผิขุนน้ำ เจ้าป่าเจ้าเขา เป็นต้น การนับถือผีนั้นสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการนับถือบรรพบุรุษซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสังคมเครือญาติต่ำกว่าคนในกลุ่มชนชาติพันธุ์ไท ต่างรวมกันอยู่ในกลุ่มเครือญาติที่เรียกว่า “ด้า” และเคารพนับถือ “ผีด้า” ซึ่งก็คือผีต้นตระกูลดังกล่าวนี้มีอยู่อย่างมั่นคงเช่นกัน ในหมู่ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทยอาหม ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพชนระดับเครือญาติได้ขยายขอบเขตจนกลายมาเป็น “ผีอารักษ์” ทางสังคมที่ใหญ่ขึ้นเมื่อเกิดเป็นชุมชนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ผีบรรพชนของผู้ปกครองเมืองก็ได้รับการยกย่องให้เป็น “ผีเสื้อเมือง” ตามตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์สามารถยืนยันความสัมพันธ์ข้อนี้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการพยายามเชื่อมโยงบรรพชนของตนกับราชวงศ์ไปสู่ความเชื่อเรื่องมนุษย์คู่แรกการที่ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีจะช่วยต่อยอดมรดกวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะการเคารพภูของธรรมชาติ กฎของบรรพบุรุษ บรรพชน และความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน ทำให้ “การนับถือผี” ยิ่งถูกผลิตซ้ำอย่างมั่นคงเรื่อยมาจนกลายเป็นอุดมการณ์ด้านหนึ่งของกลุ่มชนชาติพันธุ์ตลอดจนครอบคลุมวิถีชีวิตเกือบทุกด้านและทุกระดับสังคม เคียงคู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านาน แต่การนับถือผีในบริบทของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ที่สำคัญที่สุดคือในปัจจุบันการนับถือผีได้เปลี่ยนจากที่เคยเป็นอุดมการณ์ระดับรัฐมาเป็นอุดมการณ์ระดับชาวบ้านมากขึ้น โดยมีชุมชนเครือญาติ และแม้กระทั่งปัจเจกบุคคลที่เป็นชนชั้นกลางที่ยึดมั่นในภูมิปัญญาและศีลธรรมในการปรับตัวกับการพัฒนาที่ถูกกำหนดจากภายนอกชุมชนมากขึ้น ทำให้บริบทความเชื่อและความศรัทธาในการเลี้ยงนับถือผีนั้นปรับเปลี่ยนไปในสังคมปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก

ประเภทและจำนวนข้อมูลเชิงคติชนวิทยาที่พบจากการวิจัย

ประเภทข้อมูล	จำนวนข้อมูล
๑. พิธีกรรม ประเพณี	๔ เรื่อง
๒. ความเชื่อ	๕ เรื่อง
๓. วัฒนธรรมการแต่งกาย	๑ เรื่อง
๔. วรรณกรรมพื้นบ้าน ตำนาน	๑๕ เรื่อง
๕. วัฒนธรรมวัตถุ	๑ เรื่อง
รวม	๒๖ เรื่อง

๑๐. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔. ได้รับการพัฒนาอย่างไร โดยมีหลักฐานประกอบการอธิบาย

ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ และนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ มีการจัดเก็บทรัพยากรภูมิปัญญาทางด้านคติชนวิทยา และจัดทำเป็นรูปเล่มและผลงานเผยแพร่ ต่อหน่วยงานและองค์กร เพื่อเป็นการสนองโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.) เป็นการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติอย่างยั่งยืน (อยู่ในระหว่างการดำเนินงาน)

๑๑. ชุมชนเป้าหมายตามข้อ ๔. นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือไม่ อย่างไร

ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ มีการจัดเก็บทรัพยากรภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านคติชนวิทยา (อยู่ในระหว่างการดำเนินงาน)

๑๒. ระบุเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงาน

- หมู่บ้านแม่จองไฟ หมู่ ๒ ตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
- เทศบาลตำบลแม่ลานนา อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๑๓. ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

เนื่องจากเกิดปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด - ๑๙ ทำให้การดำเนินงานเก็บข้อมูลยากลำบาก ซึ่งทางชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ได้มีการป้องกันสถานการณ์ดังกล่าว ด้วยการปิดหมู่บ้านตามนโยบายของรัฐบาล จึงเป็นอุปสรรคในการเก็บข้อมูล ประกอบกับชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกร การเก็บข้อมูลในฤดูเพาะปลูกทำให้ชาวบ้านบางคนไม่สามารถให้ข้อมูลในระยะเวลาที่ลงพื้นที่ภาคสนามได้ จึงทำการนัดหมายเวลาและกลับไปอีกครั้ง การดำเนินการวิจัยยังดำเนินการโดยติดต่อผ่านช่องทางการสื่อสารใน Line เพื่อนัดหมายและส่งข้อมูลภาพต่าง ๆ

๑๔. สรุปผลงานวิจัย

การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า ความเชื่อ ๓ ประเภท ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับความเชื่อดั้งเดิมขั้นพื้นฐานในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ (๑) ความเชื่อเรื่อง “ผี” ที่เป็นตัวแทนอำนาจเหนือธรรมชาติ มีผลต่อชีวิตของชาวกระเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟในปัจจุบัน (๒) ความเชื่อเกี่ยวกับผีและความอุดมสมบูรณ์ และ (๓) ความเชื่อเรื่องผีและขวัญ หัวใจสำคัญร่วมกันของความเชื่อทั้งสาม คือ การมองเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโลกทางวัตถุและโลกทางจิตใจ จากนั้นการวิจัยและการจัดเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ยังต้องรีบเก็บรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา คือ วรรณกรรมประเพณีทิวทัศน์หรือเรื่องเล่าที่กำลังจะสูญหาย ซึ่งในปัจจุบันมีปราชญ์อาวุโสเพียงท่านเดียวที่อย่างหลงเหลือในการถ่ายทอด ส่วนข้อมูล

ทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในเรื่องของพิธีกรรมการเลี้ยงผีพ่อแม่หลวงในหมู่บ้าน ยังมีความเข้มแข็ง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบริบทด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้ชุมชนบ้านแม่จองไฟเผชิญกับความเสี่ยงที่อาจจะทำให้ทรัพยากรวัฒนธรรมภูมิปัญญาบางประเภทสูญหายไปมากที่สุด จึงต้องมีการบันทึกข้อมูลทางคติชนเป็นลายลักษณ์อักษรและเผยแพร่องค์ความรู้แก่ชุมชนและกลุ่มเยาวชน เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสาธารณชน สรุปรวข้อค้นพบจากการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชิงคติชนวิทยาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า

ประเภทข้อมูล	ความสำคัญในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมภูมิปัญญา
๑. พิธีกรรม ประเพณี	ปานกลาง
๒. ความเชื่อ	ปานกลาง
๓. วัฒนธรรมการแต่งกาย	ปานกลาง
๔. วรรณกรรมพื้นบ้าน ตำนาน	เร่งด่วน (เริ่มสูญหาย)
๕. วัฒนธรรมวัตถุ	เร่งด่วน (เริ่มสูญหาย)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ ในอนาคตควรดำเนินการสำรวจข้อมูลทางคติชนในประเด็นสำคัญที่เสี่ยงต่อการสูญหาย เช่น พิษสมุนไพรพื้นบ้าน ความรู้เกี่ยวกับยาพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ หรืออาหารพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๑๔. ภาพกิจกรรม

การศึกษาวิจัยพบว่าชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และชุมชนบ้านแม่จองไฟเป็นชุมชนที่เป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะปิด ไม่มีวัฒนธรรมอื่นเข้าไปผสมผสาน จึงทำให้การดำรงอยู่ของประเพณีพิธีกรรมยังมีและสืบทอดตลอดรุ่นสู่รุ่น แต่เพราะบริบทบางประการที่ทำให้วิถีชีวิต ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟเปลี่ยนจากวิถีแห่งการทำมาหากินในอดีตบางครั้ง พิธีกรรมก็อาจจะถูกเปลี่ยนตามกาลเวลา เนื่องจากชาวบ้านจะต้องทำมาหากินและอีกประการหนึ่งวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นสมัยใหม่มีความเชื่อและพิธีกรรมหรือความศรัทธาอันน้อยลง ไม่เหมือนคนรุ่นเก่า ซึ่งอาจจะทำให้พิธีกรรมบางอย่างอาจสูญหายไปมากที่สุด

ทางเข้าหมู่บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่
ภาพโดย นายธนัญชัย ชัยวุฒิมากร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน บ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่
ภาพโดย นายธนัญชัย ชัยวุฒิมากร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

วิถีชีวิตบ้านแม่จองไฟ อำเภอลอง จังหวัดแพร่กับการทำนา
ภาพโดย นายธนัญชัย ชัยวุฒิมากร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒

หมูดำที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีพ่อเผ่าหลวงประจำหมู่บ้าน
ใน ๑ ปี จะมีพิธีกรรมเลี้ยงผี ๒ ครั้ง โดยใช้หมูดำครั้งละ ๑ ตัว
ภาพโดย นายธนัญชัย ชัยวุฒิมาร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

โรงผีพ่อเผ่าหลวง (ศาลพ่อปู่) ที่ชาวบ้านประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีพ่อเผ่าหลวงประจำหมู่บ้าน
ภาพโดย นายธนัญชัย ชัยวุฒิมาร ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ภาคผนวก

ตัวอย่าง แบบบันทึกข้อมูลชุมชน ประเพณีทาน

แบบบันทึกข้อมูลชุมชน ประเพณีนิทาน

เนื้อเรื่อง นิทานเรื่อง พญาทองแถม (ทองแถมฟ้าทองหมี่)

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีเมืองอยู่เมืองหนึ่งเมืองนี้ประชาชนมีอาชีพทำไร่ทำนา แต่อยู่กินกันไม่สบาย เพราะภายในป่าแห่งหนึ่งเป็นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้เป็นทางเดินเชื่อมต่อไปอีกเมืองหนึ่งเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตร แต่ไม่มีชาวบ้านกล้าเดินทางเลย เพราะมีสัตว์ประหลาดและบริวารอีก ๖ ตัว สัตว์ประหลาดตัวนั้น พญาหรือหัวหน้าชื่อว่า “ทองแถมฟ้าทองหมี่” เป็นหัวหน้าและมีบริวารอีก ๖ ตัว มันชอบดักกินมนุษย์ และสัตว์ป่าที่เดินทางเข้าไปในป่านั้นทุกวัน

วันหนึ่งมีชายหนุ่มต้องการใช้เส้นทางนั้น ในการเดินทางไปหาคุณแม่ที่พ่อแม่เขาหมายให้ไว้ตั้งแต่วัยเด็ก พ่อเขาโตเป็นหนุ่มพ่อและแม่เขาก็ให้ไปหาคุณแม่ที่ต่างเมือง เขาได้นำสัมภาระและอาวุธ แล้วก็เดินทางในระหว่างเดินทางผ่านหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ต่างพากันห้ามไม่ให้ชายหนุ่มคนนั้นเดินทางเข้าไปในป่า แต่ชายหนุ่มก็ไม่ฟังเพราะชายหนุ่มคนนั้นมั่นใจในกลยุทธ์และวิชาอาคมที่เขาได้เรียนจากผู้เป็นพ่อและปู่ของเขา

จากนั้นเมื่อเขาก็เข้าไปถึงกลางป่าลึก และเจียบสงบมีต้นไม้สูงใหญ่ ตลอดลำธารน้ำใส ตะวันก็จะลับขอบฟ้าแล้ว ได้เวลาที่จะหาที่พักผ่อนแล้ว ชายหนุ่มก็ได้นำผ้าห่ม ๗ ผืน ขึ้นไปผูกทำเป็นเปลนอนบนต้นไม้สูง และข้าง ๆ ได้เป็นลำธาร โดยให้เห็นเงาของเขาอยู่ในน้ำและมีดาบที่แหลมคมที่พ่อเขาตีให้และปลุกเสกอยู่ ซึ่งดาบเล่มนี้เป็นอาวุธที่ศักดิ์สิทธิ์เล่มหนึ่ง พอตกเข้ามาพญาสัตว์ประหลาด (พญาทองแถม) และพวกทั้ง ๗ ตัวก็มาตามกลิ่นของชายหนุ่มคนนั้น พอมาถึงก็เห็นเงาของชายหนุ่มอยู่ในน้ำพอดี ชายหนุ่มได้เห็นสัตว์ประหลาดและบริวารของพญาทองแถมจึงได้สังหารบริวารของพญาทองแถมทันที จากนั้นชายหนุ่มได้ก็กระโดดลงน้ำ บริวารทั้งหกของพญาทองแถมมองหาชายหนุ่มผู้หนึ่งทั้งวันก็ไม่สามารถหาเจอ ตัวพญาทองแถมนั้นรำคาญ จึงสั่งบริวารขึ้นมาและกัดเอาไม้ง่ามมา พอได้ไม้ง่ามมาแล้ว พญาทองแถม ก็กระโดดลงน้ำทันทีและสั่งบริวารลูกน้องว่าถ้าชายหนุ่มคนนั้นผุดขึ้นมาให้กดลงน้ำอีกอีกครั้ง เมื่อบริวารลูกน้องทั้งหกของพญาทองแถมต่างก็ฟังคำสั่งและปฏิบัติตามโดยไม่คำนึงถึงลูกพี่จะหายใจไม่ออก พญาทองแถมนั้นดำผุดดำว่ายอยู่พักหนึ่งก็หมดแรงและได้หายใจตัวเอง เห็นชายหนุ่มที่นอนอยู่บนต้นไม้เพราะพอดีจากนั้นก็ได้ผุดขึ้นมาตะโกนบอกลูกน้องว่า “เจอแล้ว เจอแล้ว” พญาทองแถม ก็ได้ชี้ให้ลูกน้องดูบริวารก็ได้พากันเอาพญาทองแถมขึ้นมาแล้ววางแผนกันใหม่อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาพญาทองแถมได้สั่งบริวารตัวแรกกระโดดขึ้นกระโจนใส่ใส่เปลเพื่อทำลายชายหนุ่มนั้นทันที ในจังหวะนั้นชายหนุ่มรู้สึกตัวก็ใช้ดาบฟันบริวารลูกน้องพญาทองแถมทันที เขาทำอย่างนั้นได้เรื่อย ๆ จนถึงตัวสุดท้าย เหลือตัวพญาทองแถม เป็นตัวสุดท้ายมันได้รวบรวมพลังและทุ่มสุดแรงหวังจะเอาชีวิตชายหนุ่มคนนั้นจนได้ มันได้กระโดดกระโจนและใช้เล็บอันคมกริบที่ยาวแข็งแรงข่วนชายหนุ่มทันที จังหวะนั้นชายหนุ่มก็ได้ฟันลงบนหลังของพญาทองแถมอย่างสุดแรงกำลัง พญาทองแถมถูกฟันพร้อมกับผ้าห่มผืนสุดท้ายก็ขาด ชายหนุ่มก็ล่องลงมาพร้อมกับตกลงน้ำทันที ชายหนุ่มได้ว่ายน้ำขึ้นฝั่ง แล้วมองไปเห็นพญาทองแถมร้องทรมานอย่างมากเพราะดาบศักดิ์ที่ลงอาคมนั้นไม่สามารถทำร้ายพญาทองแถมให้ถึงแก่ชีวิตได้ พญาทองแถมจึงตะโกนบอกชายหนุ่มคนนั้นว่า “ดาบของเจ้าไม่สามารถทำอะไรตัวข้าได้หรอกนอกจากใบตองก่อง” (ใบตองก่องคือ ใบตอกหุ้มไม้กวาด) เมื่อชายหนุ่มได้ยินเช่นนั้น จึงเสาะหาใบตองก่อง ชายหนุ่มก็รีบเข้าป่าอีกครั้งเพื่อเสาะหาใบตองก่องในป่าทันที พอได้มาก็มาฟันลงบนหลังของพญาทองแถมทันที ปรากฏว่าร่างของพญาทองแถม ขาดเป็นแผลลึก พอ

แหงเข้าไปอีกครั้งปรากฏว่าเข้าถึงหัวใจของพญาทองแถม จนนพญาทองแถมทนพิษของบาดแผลไม่ไหวถึงแก่ความตายทันที

จากนั้นชายหนุ่มก็ได้ตัดเอาหางของพญาทองแถมและบริวารทั้งหกใส่ถุงย่ามแล้วเดินทางไปหาคุณแม่ พ่อถึงบ้านของคุณแม่ พ่อของสาวคุณแม่ก็ถามว่าเจ้ารอดมาได้อย่างไร ชายหนุ่มตอบว่า ข้าได้ฆ่าพญาทองแถมและบริวารตายหมดแล้ว พร้อมกับเอาหางทั้งเจ็ดเส้นออกมาเป็นหลักฐาน พ่อเจ้าสาวคุณแม่ก็ตั้งใจได้เอาหางทั้งเจ็ดเส้น ไปบอกแก่เจ้าเมืองของทั้งสองเมือง พญาเจ้าเมืองทั้งสองและประชาชนต่างดีใจชาวบ้านอยู่อย่างมีความสุข เจ้าเมืองทั้งสองต่างก็แบ่งเมืองทั้งสองให้กับชายหนุ่มเมืองละครึ่ง เพื่อให้ชายหนุ่มคนนี้กับเจ้าสาวแต่งงานกัน และปกครองบ้านเมืองของเขาต่อไปอยู่ร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป

หมายเหตุ พญาทองแถม (ทองแถมฟ้าทองหมี) เป็นสัตว์ประหลาดในตำนานนิทานของชาวกะเหรี่ยงมีลักษณะตัวใหญ่คล้ายมนุษย์ มีเล็บแหลมยาวแข็งแรง มีเขี้ยวยาวคมกริบ มีสีดำขนยาวหางยาวกินมนุษย์และสัตว์ใหญ่เป็นอาหาร คุยกษามมนุษย์ได้ สามารถแต่งตัวหรือปลอมตัวเป็นมนุษย์เพื่อหลอกกินมนุษย์ได้ ที่เกรงกลัวของผู้คน และสัตว์เลื้อยสัตว์ป่านานชนิดแต่ก็ถูกผู้คนที่มีความวิเศษและฝีมือปราบปรามอยู่เนื่อง ๆ

(นายประสพชัย โพธิจันทร์ อายุ ๒๔ ปี : ผู้เล่า)

แบบบันทึกข้อมูลชุมชน ประเพณีทาน

เนื้อเรื่อง นิทานเรื่องปู่แดงกับฝูงลิง

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีปู่คนหนึ่งได้ไปทำไร่ในป่าที่อุดมสมบูรณ์ ห่างจากหมู่บ้านพอสมควร แรกทำไร่นาปลูกข้าว ปลูกผักแพงแดงความมากมาย พอถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็จะมีลิงฝูงหนึ่งมาช่วยแฉัดข้าว ตีข้าวเก็บใส่ยุ้งฉาง เพื่อรอเวลาให้เสร็จหมดและจะนำไปให้ครอบครัวที่หมู่บ้านไว้กิน และเหลือก็จำหน่ายแก่ที่แบ่งปันให้ฝูงลิงกินบ้าง แต่เพราะฝูงลิงนั้นมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงไม่พอกิน บางตัวก็มาขอปู่แดงกินแบบน่าสงสาร ปู่แดงก็สงสารก็แบ่งให้กิน บางตัวซนก็แอบขโมยกินบ้าง หลายวันเข้า (นานวันเข้า) ข้าวเปลือกในยุ้งฉางก็ลดน้อยลงเรื่อย ๆ ปู่แดงก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ใจหนึ่งปู่แดงก็สงสารฝูงลิงพวกนั้น อีกใจหนึ่งก็ต้องเอาข้าวเหล่านั้นกลับบ้านไปให้ลูกเมีย ความลำบากใจก็ตกอยู่กับปู่แดงคนเดียว สุดท้ายปู่แดงก็ตัดสินใจใช้หนอนไม้ไผ่ แกะบีบให้หนอนตายก่อนแล้วนำมาใส่ในรูจมูกบ้าง ใส่หูใส่ปากบ้าง วางไว้บนเข่าตาบ้าง เพื่อแกล้งตาย เพื่อตัดปัญหา พอถึงเวลา ฝูงลิงก็มาหาปู่แดงอีกและเห็นว่าปู่แดงนั้นเสียชีวิต เนื้อตัวเริ่มเน่ามีหนอนขึ้นตามร่างกาย หัวหน้าฝูงลิงเรียกอย่างไรก็ไม่เสียงตอบกลับจากปู่แดงเลย จนกระทั่งฝูงลิงก็ตะโกนเรียกหาปู่แดงเป็นเวลานาน พอลิงทั้งฝูงเห็นปู่แดงในสภาพที่มีหนอนเต็มหน้าเต็มตาก็พากันร้องไห้หนักมาก แล้วก็พากันประชุมกันในฝูง และแล้วจึงตัดสินใจ หามร่างที่ไม่มีวิญญานของปู่แดงขึ้นไปไว้บนต้นไม้สูงใหญ่ต้นหนึ่ง ฝูงลิงมีผลอยู่จำนวนหนึ่งพอแบ่งไว้ให้ศพของปู่แดงนิดหน่อยและมีสร้อยแหวนเงินทองมาห่มร่างทับถมร่างของปู่แดงแล้วก็จากไป พอปู่แดงเห็นฝูงลิงกลับไปหมด แก่ก็ค่อยค่อยลุกขึ้นเก็บเอาสร้อยแหวนเงินทองกลับบ้าน แก่ก็ได้ใช้ชีวิตบั้นปลายอยู่อย่างมีความสุขกับครอบครัวลูกหลานอย่างสุขสบาย

(นายประสพชัย โปธิจันทร์ อายุ ๒๔ ปี : ผู้เล่า)

แบบบันทึกข้อมูลชุมชน ประเพณีทาน

เนื้อเรื่อง เด็กน้อยกับผีแคว้ง

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีเด็กน้อยคนหนึ่งไปดักปลาที่ลำห้วยใกล้หมู่บ้าน เด็กน้อยคนนี้ดักปลาได้พอตกเข้านาก็ไปดุกที่กับดักปลา พอไปถึงก็เห็นรอยเท้าประหลาดและพอยกกับดักปลาดู ก็เห็นว่ามีคนมาขโมยกินปลาไปแล้ว เด็กน้อยดักปลาอย่างนี้ทุก ๆ วัน พอมาวันหนึ่งเด็กน้อยคนนี้ก็สุดทนแล้วแอบไปดูว่าใครหนอมาขโมยปลาทุก ๆ วัน ครั้นเวลาเช้าพอใกล้เวลาสว่างก็มียายแก่คนหนึ่งตัวเล็ก ๆ แก่ ๆ ผมยาว ๆ ก็มายกไซดักปลาของเขาแล้วก็จับปูจับปลาที่เขาดักไซอยู่กินแบบสด ๆ จนหมด เด็กน้อยโกรธมากจึงออกมาถือถ้ำมิดเล่มหนึ่ง ในขณะที่ผีแคว้งแกก็คิดว่าเอาท่อนไม้ใหญ่ที่ใหญ่กว่าท่อนหนึ่งต่อสู้กับเด็กน้อย เด็กครั้นหาไม้ที่ใหญ่กว่า ผีแคว้งก็หาใหญ่กว่าอีกสลักกันไปมา สุดท้ายเด็กน้อยก็แพ้ ผีแคว้งจะจับเด็กน้อยกิน เด็กน้อยก็บอกว่า “อย่าจับหนูกินเลยนะครั้นยาย ผมจะหาปูหาปลาให้ยายกินทุกวันเลย และจะคอยอยู่ดูแลยายด้วยครับ” ยายผีแคว้งได้ยินก็ดีใจมากจะได้เด็กน้อยเป็นหลานไปอยู่ด้วย จากนั้นเด็กน้อยก็อยู่ดูแลยายผีแคว้ง ด้วยความรักและผูกพันกันเหมือนยายกับหลาน เด็กน้อยได้สอนให้ยายผีแคว้งให้กินแต่ของสุก ๆ เล็กกินของดิบ ๆ เวลาที่เด็กน้อยกินข้าวก็สอนยายผีแคว้งให้กินของที่มันเนื้อสัมผัสเหนียว ๆ และให้ยายกินอาหารที่มีเนื้อสัมผัสอ่อน ๆ เพราะยายผีแคว้งแก่แล้วไม่มีฟันที่จะกัดกินของเหนียว ๆ แข็ง ๆ

ต่อมาเด็กน้อยก็ขอร้องยายผีแคว้งอย่างตื้ออย่างงามว่า “ยายครับ ผมอยู่กับยายนี้ก็นานแล้วนะครับ ผมคิดถึงพ่อแม่ผมจะขอลายายกับไปหาพ่อกับแม่แล้วนะครับ เพื่อพ่อแม่จะใช้งานผมอีก” ด้วยความรักและความเอ็นดูเด็กน้อย ยายผีแคว้งก็อนุญาตให้เด็กน้อยกลับบ้าน แถมยังแบ่งเงินทองให้เด็กน้อย และยาวิเศษอีกหลายอย่างให้หลานกลับไปใช้ด้วย ยายผีแคว้งสั่งหลานน้อยว่า “หลานเอ๋ย ถ้ากลับใกล้ถึงบ้านให้ตะโกนบอกคิดถึงยายด้วยนะ”

หลานน้อยก็รับปากยายผีแคว้ง และแล้วเขาก็จากกันไปอย่างอาลัยอาวรณ์ เด็กน้อยพอลกลับใกล้ถึงบ้านก็ตะโกนบอกยายผีแคว้งว่า “ยายครับ... ผมคิดถึงยายนะครับ... ยายดูแลตัวเองด้วยนะครับ...”

พอยายผีแคว้งได้ยิน ยายผีแคว้งก็ภูมิใจและดีใจมาก ถึงกับน้ำตาไหล เฝ้าแต่คิดถึงหลานน้อย เฝ้ารอหวังว่านาน ๆ หลานจะมาเที่ยวหาบ้าง ต่อมาเด็กน้อยโตขึ้นก็มีครอบครัวว่าง ๆ ก็พาลูกเมียหาข้าวปลาหาอาหารไปเยี่ยมเยียนยายผีแคว้งคนที่ทำให้เขามั่งมีปัญญาและทรัพย์สินอยู่ตลอดเป็นเนื่องนิจ

(นายประสพชัย โพธิจันทร์ อายุ ๒๔ ปี : ผู้เล่า)

แบบบันทึกข้อมูลชุมชน ประเพณีทาน

เนื้อเรื่อง นิทานเรื่องนางไขฟ้า

มีเด็กกำพร้าคนหนึ่งอาศัยอยู่กับยาย วันหนึ่งจะไปทำไร่นาในป่าลึก เด็กกำพร้าจึงไปสร้างกระท่อม อยู่ในป่าปลูกผักทำไร่นาตามประสานิสัยของเด็กวันหนึ่งเด็กกำพร้าเที่ยวเล่นหาปลาทำที่ดักปลา พอจะไปดักปลาชาวบ้านเขาก็ดักปลากันไปจนหมดไม่มีที่จะให้ดักปลาชาวบ้านจึงแกล้งและบอกเด็กกำพร้า ให้เอาไซที่ดักปลาไปดักบนต้นไม้ใหญ่ (ต้นมะข่าใหญ่) ด้วยความที่ไม่รู้ประสาก็นำไซขึ้นไปดักบนต้นไม้ วันหนึ่งเด็กกำพร้าก็นำไซไปดักบนต้นไม้เช่นเคย มีอยู่วันหนึ่งเด็กกำพร้าดักได้ขี้เหิน (ขี้เหิน) เพื่อจะนำเอามาทำเป็นอาหาร แต่ขี้เหินได้ร้องของชีวิตต่อเด็กกำพร้าซึ่งขี้เหินตัวนี้สามารถพูดได้ “อย่าทำอะไรเราเลย” ถ้ามีเรื่องลำบาก บอกเราเดียวเราจะลงมาช่วยเจ้า” ขี้เหินตัวนั้นเป็นขี้เหินเทวดาหรือเทพพารักษ์จำแลงแปลงตาบมาทดลองใจเด็กกำพร้า ว่าเด็กกำพร้าจะมีความเมตตา จากนั้นเด็กกำพร้าก็ปล่อยขี้เหินทันใดนั้นง้วนก็กระโดดลอยขึ้นไปบนฟ้าทันที ไซที่เด็กกำพร้าดักขี้เหินได้นั้นภายในมีไขใบเล็กไม่ใหญ่สีขาวนวลฟองหนึ่ง เด็กกำพร้าจึงนำไขฟองนั้นกลับไปกระท่อม พอเวลาเช้าเด็กกำพร้าก็ออกไปทำไร่นานาเหมือนปกติเช่นเคย พอตกเย็นกลับมาถึงกระท่อมก็ประหลาดใจ ฝืนที่ผ้าเป็นระเบียบเรียบร้อย บ้านสะอาดหมดจด กับข้าวกับปลาหุงหาเตรียมพร้อม ถ้ามองใครต่อใครในระแวกแถวนี้ ไม่มีใครรู้ นานวันเข้าก็เป็นเช่นนี้เหมือนเคยก็ยิ่งประหลาดใจมากขึ้น วันหนึ่งไปหาหมอดู (หมอดูในที่นี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญรู้เรื่องราวทุกเรื่อง ดูเหตุการณ์ความเป็นไปเป็นมา มาความสามารถนอนบนผิวน้ำได้) หมอดูได้เล็งเห็นว่าเด็กกำพร้าทำอะไรสักอย่างมาเก็บไว้ในกระท่อม ส่วนเด็กกำพร้าคิดเท่าไรก็คิดไม่ออกว่าตนทำอะไรกลับมาไว้ที่กระท่อม สุดท้ายเด็กกำพร้าก็ขึ้นได้ว่าตนเองนั้นได้นำไขมาไว้ในกระท่อมเก็บไว้ใต้ผ้าห่มเป็นอย่างดี ทันใดนั้นหมอดูจึงเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกอย่าง จึงบอกเด็กกำพร้าไขนั้นคือผู้หญิง (นางฟ้า) เรียกว่านางไขฟ้าเป็นผู้หญิงที่สวยงามมาก หมอดูจึงแนะนำเด็กกำพร้าทำที่แบกของจะไปทำอะไรทำให้น่าเดินทางไปสักครึ่งทางแล้วให้ย้อนกลับมายังกระท่อมอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าเป็นหญิงสาวร่างเปลือยผิวขาวสวย จากนั้นเด็กกำพร้าจึงค่อยเดินไปทำร้ายเปลือกไข่บิเปลือกใครจนแตกละเอียด นางไขฟ้าตกใจมากเห็นเด็กกำพร้าจะวิ่งเข้าไปหลบในไข่เช่นเดิมแต่ไม่สามารถหลบเข้าไปได้อีก เพราะถูกเด็กกำพร้าทำลายจนสิ้นนางจึงห่มร้องไห้ ยายจึงนำผ้ามาห่มให้กับนางไขฟ้า

จำเนียรกาลผ่านไป (เวลาผ่านไป) เด็กกำพร้าและนางไขฟ้าได้โตเป็นหนุ่มสาวแต่งงานอยู่ด้วยกันไม่นาน เหตุวิบัติกำลังจะเกิดขึ้นกับทั้งสอง มีเจ้าเมืองหนึ่ง (หรือผู้มีอำนาจ) เห็นนางไขฟ้ามีรูปโฉมงามมากอยากได้เป็นเมีย ทำทุกวิถีทางที่จะได้นางไขฟ้าเป็นเมียของตนเองสั่งลูกน้องบริวารมาขอทำเด็กกำพร้าโดยการชนไก่ เด็กกำพร้าหมดหนทางไม่รู้จะหาไก่ที่ไหนมาชนกับเจ้าเมืองได้ เพราะตนเองอยากจนไม่สามารถหาไก่มาชนและเจ้าเมืองมีข้อตกลงว่า เด็กกำพร้าชนไก่แพ้จะต้องยอมมอบนางไขฟ้าให้กับเจ้าเมืองและเอาเมียของเจ้าเมืองไปให้เด็กกำพร้าแทน (เมียของเจ้าเมืองมีหน้าตาน่าเกลียด) เด็กกำพร้าลี้หนทางก็ได้แต่ร้องไห้ไม่รู้จะเอาไก่ที่ไหนมาชนกับเจ้าเมืองคิดเท่าไรก็คิดไม่ออก จนนางไขฟ้าได้เตือนสติเด็กกำพร้าที่เคยได้ช่วยขี้เหิน “จำขี้เหินได้ไหม ตัวที่เด็กกำพร้าได้ปล่อยไป แล้วได้บอกกับเด็กกำพร้าถ้ามีอะไรให้ช่วยเรียก แล้วเดียวขี้เหินจะมาช่วย” จากนั้นเด็กกำพร้าถึงนึกออกกระโดดถึงขี้เหินที่ตนได้ช่วยเหลือจึงเรียกหา ทันใดนั้นเองขี้เหินกระโดดลงมาและถามเด็กกำพร้าว่าเกิดอะไรขึ้น เด็กกำพร้าก็เล่าเรื่องทุกอย่าง เจ้าเมืองมาขอทำชนไก่ ขี้เหินเทวดาแปลงจึงบอกไม่ใช่ปัญหา เดียวพรุ่งนี้เราจะจัดการให้เองเจ้าเอง

วันรุ่งขึ้นไปถึงลานไก่อชน อีเห็นตัวนั้นแปลงร่างกลายเป็นไก่แจ้ตัวเล็กๆ ขึ้นไปชนกับไก่อของเจ้าเมือง พอชนไปชนมาสักกระยะหนึ่งล้มสาวยตา อีเห็นได้กลายเป็นร่างก๊าดไก่อของเจ้าเมืองจนตายแล้วกลายเป็นไก่แจ้ดั้งเดิม ครั้นเจ้าเมืองพ่ายแพ้และโกรธมากได้ให้บริวารถอนขนไก่ออย่างกินให้หายโกรธแค้น

เจ้าเมืองครั้นไม่ยอมท้อต่อความตั้งใจที่จะได้นางไขฟ้าคราวนี้เจ้าเมืองขอทำชนควายกับเด็กกำพร้า เด็กกำพร้าร้องให้อีกจนสุดท่ายก็ใช้วิธีการเดิมเรียกอีเห็นเหวดา และเล่าเรื่องราวให้ฟังว่าเจ้าเมืองมาขอทำชนควาย อีเห็นก็ช่วยเหลือเด็กกำพร้าเช่นเดิมไปที่ลานชนควายของเจ้าเมือง ชนไปชนมาหลายครั้งทำทางจะไม่ไหว หลับสาวยตาคนอีเห็นได้กลายเป็นเสือโคร่งลายพาดกลอนกระโดดกัดคอควายเจ้าเมืองตายทันที เจ้าเมืองโกรธแค้นมากที่พ่ายแพ้ให้แก่เด็กกำพร้าทุกครั้ง จึงสั่งบริวารนำควายไปอย่างกินให้หายโกรธแค้น

อยู่มาเดือนหนึ่งเจ้าเมืองไม่ยอมแพ้คราวนี้ทำประลองกับเด็กกำพร้ากับเด็กอีกครั้ง คราวนี้เป็นการทำชนข้าง (สมัยก่อนการที่จะนำเอาข้างมาชนนั้นหายากมาก) เจ้าเมืองหาทุกวิถีทางเพื่อที่จะได้นางไขฟ้าเป็นเมียของตนเอง เด็กกำพร้าก็ใช้วิธีเดิมซึ่งได้นับความช่วยเหลือจากอีเห็น (อีเห็นตัวนี้แต่เดิมเป็นเทวดามีชื่อว่า นางพิหนุ่ย) พอมาถึงลานชนข้าง อีเห็นแปลงร่างกลายเป็นข้างน้ำ (ซึ่งมีตำนานกะเหรี่ยงนับถือเรื่องข้างน้ำมีลักษณะตัวเล็กเล่าสืบทอดกันต่อมา ลักษณะของข้างน้ำมีขนาดเล็กเท่ากำปั้นมือ บางตัวเล็กกว่ากำปั้นมือ ลักษณะมีเงาสีแดง) เทวดาตัวนั้นก็ได้กลายเป็นข้างน้ำไปสู่กับข้างของเจ้าเมืองเช่นเดิม สู้กันไปสู้กันมาจนตะวันตกดินลับขอบฟ้า จนถึงเช้าอีกวันหนึ่งของรุ่งเช้า แสงของรุ่งเช้ากระทบจนเกิดเงาของข้างน้ำจึงใช้เงาข้างของเจ้าเมืองจนล้มตายเช่นเดิม เจ้าเมืองพ่ายแพ้จนโกรธจนเอาข้างมาอย่างกินตามเคย ควายตัวใหญ่ตัวหนึ่ง ข้างตัวใหญ่ตัวหนึ่ง ไก่อตัวหนึ่ง จากนั้นเจ้าเมืองวางอุบายอีกครั้งให้บริวารนั้นไปลากตัวเด็กกำพร้าและสั่งให้กินให้หมด ถ้ากินไม่หมดเจ้าเมืองจะเอานางไขฟ้าเป็นเมีย เด็กกำพร้าร้องให้จะกินอย่างไรก็กินไม่หมดแน่ คิดเท่าไรก็คิดไม่ออก นางไขฟ้าแนะนำให้เรียกเทวดาอีกครั้งหนึ่งว่าท่านสามารถที่จะช่วยได้ไหมจึงเรียกเทวดาอีกครั้งหนึ่ง ทันใดนั้นเองเทวดาก็ปรากฏกายและบอกกับเด็กกำพร้าว่า “เรื่องเล็กน้อยเดียวเราจะกินให้เจ้าดู” ครั้นพอรุ่งเช้าเทวดาก็กลายเป็นเด็กกำพร้าหนึ่งกินไก่อตัวหนึ่ง กินควายตัวหนึ่ง และนั่งกินข้างอีกตัวหนึ่ง ซึ่งเทวดามีอิทธิฤทธิ์กินเท่าไรก็หมด กินเสร็จจืดแล้วก็เลอและถามเจ้าเมืองว่ามีอีกไหม (สมัยนี้เวลาคนกินจุ เขามักเรียกว่า พิหนุ่ย)

ครั้นต่อมาเจ้าเมืองก็หาวิถีทางต่างๆนานา เพื่อที่จะได้นางไขฟ้าเป็นเมีย คราวนี้ไปตีเหล็กใต้หมู่บ้านเด็กกำพร้า ตีไปตีมาก่อให้เกิดความก่อกวนให้เขาเลิกกัน เจ้าเมืองตีเหล็กทั้งวันทั้งคืนจนเกิดเสียงดัง จนเหล็กที่ตีกระเด็นนั้นเข้าใส่ตาก็กล่าวหาว่า เด็กกำพร้านั้นกลั่นแกล้งบังคับเด็กกำพร้าไปหาน้ำนมแม่งูเห่า งูเห่าจะมีน้ำนมที่ไหนเพียงจะแกล้งให้เด็กกำพร้าถูกงูเห่ากัดตาย เด็กกำพร้าก็ไปขอให้เทวดาช่วยเหลือ เทวดาก็ไปคุยกับงูเห่า งูเห่ายกว่า “เราจะไปเอาน้ำนมมาจากไหน ตัวเรามีแต่น้ำลายงูจะเอาไหม” ดังนั้น งูเห่าจึงคลายน้ำลายให้ (สมัยก่อนคนที่เจ็บตาจะใช้ น้ำนมแม่ลูกอ่อน ในการหยอดตา) คราวนี้สุดท้ายเจ้าเมืองจึงเอาน้ำลายงูเห่าหยอดตาจนในที่สุดเจ้าเมืองก็ถึงแก่ความตาย

คราวนี้เมื่อเจ้าเมืองถึงแก่ความตายกลับกลายเป็นดวงวิญญาณยังอาฆาตแค้นเด็กกำพร้าและอยากได้นางไขฟ้าถึงกับกลายเป็นงูสามเหลี่ยมเลื้อย ไปอยู่ในหมอน้ำข้าวมอหนึ่งสมัยก่อนเขาจะมีผ้าขาวอยู่ที่ขอบ ๆ เลื้อยไปอาศัยอยู่บริเวณนั้นพอนางไขฟ้าไปนั่งข้าวและเอามือล้วงลงไปใฝ้านั้นมันก็จะกัดให้นางไขฟ้าตายและจะเอาดวงวิญญาณนาง ไขฟ้าไปอยู่ในโลกแห่งวิญญาณไปเป็นเมียของตน เทวดาอยู่บนสวรรค์เบื่องบนเห็นการ

กระทำของเจ้าเมืองแล้วลงมาช่วยเหลือนางไขฟ้า ปรากฏกายต่อหน้านางไขฟ้าและบอกนางไขฟ้าว่า “พรุ่งนี้เช้าเจ้าไม่ต้องนั่งข้าว เดี่ยวเราจะเป็นคนนั่งข้าวเอง”

พอรุ่งเช้าเทวดาไปนั่งข้าวด้วยตนเองพอถึงเทวดาได้ก่อไฟเสร็จ นำไผ่หม้อมาปิดลวดเจ้างูสามเหลี่ยมแปลงจนตาย เจ้าเมืองกลายเป็นงูสามเหลี่ยมแปลงตายแล้ววิญญูณยังคงอาฆาตแค้นและไม่ยอมอีก คราวนี้ได้กลายเป็นตะขาบเพื่อที่จะไปต่อนางไขฟ้าให้ตายอีกครั้ง โดยจะไปอยู่ตรงฝืนเวลานางไขฟ้าหุงหาอาหารเป็นประจำ เทวดารู้เห็นถึงความอาฆาตแค้นของเจ้าเมืองก็ปรากฏกายบอกนางไขฟ้าอีกเช่นเคย “พรุ่งนี้เราจะเป็นคนไปนั่งข้าวอีกเช่นเคย เจ้าไม่ต้องทำ” ครั้งเช้าวันรุ่งขึ้นเทวดาก็จัดหุงหาข้าวอีกครั้งหนึ่ง หยิบพินที่ละดุ้นที่ละดุ้น พอเห็นตะขาบแปลงทันใดนั้นเทวดาจึงนำมิดพินจึงขาดสองท่อนจนตาย คราวนี้ไม่ยอมอีกวิญญูณเจ้ามือก็แปลงกลายเป็นปลากั้ง มีลักษณะตัวแกร่น ๆ แข็ง ๆ ไปอาศัยอยู่ในซี้เถ้าเวลานางไขฟ้าลุกขึ้นมานั่งข้าว มันก็จะกระดิกให้ซี้เถ้ากระเด็นใส่ตานางไขฟ้าเจ็บตายเหมือนตัวเอง คราวนี้เทวดาก็ลงมาช่วยเหลือเด็กกำพร้าอีกครั้งหนึ่งแล้วค่อย ๆ เชี่ยวเบา ๆ ลักษณะของปลากั้งเมื่อเชี่ยวเบา ๆ มันจะไม่คืบคั่งนั้นจึงเอามิดพินให้ตายทีเดียว

ท้ายสุดเมื่อหมดหนทางเจ้าเมืองไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จึงจะได้นางไขฟ้าคราวนี้จึงแปลงกายเป็นนกออกหรือนกผี (ปัจจุบันยังมีอยู่คนทางเหนือมีความเชื่อเรื่องนกออกกว่าเมื่อไหร่เห็นนกออกบินผ่านข้ามบ้านใครบ้านนั้นจะมีคนตายลักษณะนกออกจะตัวใหญ่ขาใหญ่เค้าเชื่อว่าเป็นนกวิญญูณหรือนกแสก) นกออกปัจจุบันค่อนข้างหายาก เมื่อแปลงเป็นลบอกแล้วตั้งใจจะเอาชีวิตนางไขฟ้า ถ้าร้องหัวบ้านสามที่ (สามครั้ง) ใต้บ้านสามที่ (สามครั้ง) หรือท้ายบ้าน เด็กกำพร้าได้ยินเสียงนกออก นำธนูสามดอกออกไปยิงนกออกดอกแรกยิงไม่ถูก ดอกที่สองก็ไม่ถูก ดอกที่สามก็ไม่ถูกสุดท้ายนางไขฟ้าเสียชีวิต สุดท้ายเทวดาก็ลงมาช่วยเหลือและปรากฏกายแนะนำให้แก่มุ่งคลุมร่างของนางไขฟ้าไม่ให้ยุงมาใต้ไรมาตอม จากนั้นเทวดาก็กลายร่างเป็นนกต่างๆ นานาเพื่อไปหลอกตีสนิทกับนกออกจากนั้นแต่งกายจับคอนกออกแล้วถามว่า “นกออกพิชเจ้าอยู่ที่ไหน พิชเจ้าอยู่ที่ไหน ทำไมเจ้าร้องแต่นี้นางไขฟ้าถึงตาย” แล้วจึงถามเจ้านกออกอีกครั้งว่า “พิชเจ้าอยู่ที่ไหน ถ้าไม่บอกเราจะตัดคอเจ้าเดี๋ยวนี้” เทวดาบังคับจนนกออกเจ้าเมืองแปลงจึงบอกว่า “พิชของข้าที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่ที่ปลายลัน” “ไหนละเจ้าจงแลปลันออกมาให้ข้าดูสิ” เทวดาร้องถาม นกออกแลปลันออกมาทันใดนั้นเทวดาจับปลันแล้วใช้มีดตัดปลันทันที แล้วเทวดาก็นำลันของนกออกมาต่อที่ลันของตนเอง แล้วร้องลักษณะเหมือนนกออกหัวบ้านสามที่และท้ายบ้านสามที่สุดท้ายนางไขฟ้าฟื้นคืนชีพขึ้นทันที วิญญูณเจ้าเมืองไม่สามารถทำอะไรได้อีกอิทธิฤทธิ์สุดท้ายต่อพ่ายแพ้แล้ววิญญูณลงสู่นรก ส่วนเด็กกำพร้าและนางไขฟ้าอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

(นายประสพชัย โปธิจันทร์ อายุ ๒๔ ปี : ผู้เล่า)

สรุปกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิตจากมรดกภูมิปัญญา

สู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

โดย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิตจากมรดกภูมิปัญญาสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

กรอบการดำเนินงาน	กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
พื้นที่ดำเนินงาน	กรุงเทพมหานคร

๑. หลักการและเหตุผล

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย ส่งเสริมการบูรณาการบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมเข้ากับการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมแก่นักศึกษา และส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของนักศึกษาและบุคลากรในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภาษาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้สอดคล้องกับแผนสร้างเสริมทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ตลอดจนมุ่งเน้นการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เช่น นวัตกรรมจากทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ด้วยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต ภายใต้ตราสัญลักษณ์สินค้า (UNI) เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคมในด้านการผลิตน้ำอบไทยสวนดุสิต และการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ Thailand ๔.๐ และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ๕.๐ ซึ่งมุ่งส่งเสริมความเชี่ยวชาญตามสาขาอัตลักษณ์และบริการทางวิชาการภายใต้การจัดการคุณภาพของมหาวิทยาลัย

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๒.๑ เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

๒.๒ เพื่อรวบรวมพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต

๒.๔ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และเผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ

๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง

๕๕,๐๐๐ บาท (เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-๑๙ จึงไม่ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการทำน้ำอบไทย และทำเรื่องคืนเงิน ๔๕,๐๐๐ บาท)

๔. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาคมของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตและประชาชนทั่วไป

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เชิงปริมาณ

- มีผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต
- มีการเผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิตต่อสาธารณชน อย่างน้อย ๑ ครั้ง
- มีรายงานผลการดำเนินงาน ๑ ฉบับ

เชิงคุณภาพ

- มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๕

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน (Gantt Chart)

กิจกรรมหลัก	ระยะเวลาดำเนินการ											
	พ.ศ. ๒๕๖๒			พ.ศ. ๒๕๖๓								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต												
๒. เผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต												
๓. การทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน												

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ โครงการได้รวบรวมพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต ได้แก่ น้ำอบไทยสวนดุสิต ประกอบด้วยพรรณไม้และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของโครงการ รายละเอียดดังนี้

๑. การศึกษาส่วนประกอบจากการผลิตและวิธีการผลิต

๑.๑ ส่วนประกอบจากฉลากผลิตภัณฑ์

- น้ำตีมธุลีตา ๗๐ ลิตร
- ชะลูด ๓๐๐ กรัม
- หญ้าฝรั่ง หนึ่งหยิบมือ
- พิมเสน ๓ ซ่อนโต๊ะ
- หัวน้ำหอม ๑๕๐ มิลลิลิตร
- แป้งหิน ๑,๖๐๐ กรัม
- ส่วนผสมเทียนสำหรับอบ ประกอบด้วย
  - ๑) ขี้ผึ้ง ๑๐๐ กรัม
  - ๒) พาราฟิน ๕๐ กรัม
  - ๓) กำยาน ๒ ซ่อนโต๊ะ
  - ๔) ผิวมะกรูดละเอียด 1/4 ซ่อนชา
  - ๕) ชะลูดป่นละเอียด ๒ ซ่อนโต๊ะ
  - ๖) แก่นจันทน์เทศป่นละเอียด ๓ ซ่อนโต๊ะ
  - ๗) น้ำมันจันทน์ ๑ ซ่อนชา
  - ๘) พิมเสนละเอียด ๑/๔ ซ่อนชา
  - ๙) ไล่เทียนยาว ๗ นิ้ว
  - ๑๐) น้ำตาลทรายแดง ๑ ซ่อนชา
  - ๑๑) น้ำหอมกลิ่นที่ต้องการ ๑ ซ่อนชา
- ส่วนผสมในการอบรำ ประกอบด้วย
  - ๑) กำยาน ๒ ซ่อนโต๊ะ
  - ๒) ผิวมะกรูดละเอียด 1/4 ซ่อนชา
  - ๓) ชะลูดป่นละเอียด ๒ ซ่อนโต๊ะ
  - ๔) แก่นจันทน์เทศป่นละเอียด ๓ ซ่อนโต๊ะ
  - ๕) น้ำมันจันทน์ ๑ ซ่อนชา
  - ๖) พิมเสนละเอียด ๑/๔ ซ่อนชา
  - ๗) น้ำตาลทรายแดง ๑ ซ่อนชา
  - ๘) หัวน้ำหอมกลิ่นที่ต้องการ ๑ ซ่อนชา

๒. การศึกษาลักษณะสำคัญของส่วนประกอบที่ใช้ในน้ำอบไทยสวนดุสิต

๒.๑ ฉลุ/ชะลุ เป็นเปลือกเถา มีสารหอมกลุ่มคูมาริน (coumarin) หอมเย็นและสุขุม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Alyxia reinwardtii* Blume จัดอยู่ในวงศ์ตีนเป็ด (APOCYNACEAE)

ต้นชะลุ จัดเป็นพรรณไม้เถาขนาดเล็ก ลำต้นเกลี้ยง เปลือกต้นเป็นสีดำ ทุกส่วนของต้นมีน้ำยางสีขาว พรรณไม้ชนิดนี้มักขึ้นกระจุกกระจายอยู่ในป่าดิบทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และทางภาคใต้

เถาชะลุ ชะลุเป็นไม้เถาเนื้อแข็งขนาดเล็ก เปลือกค่อนข้างดำและเกลี้ยง มียางสีขาวขุ่น เถาที่เก็บมาแล้วจะต้องนำมาทุบเพื่อลอกเอาเปลือกสีดำข้างนอกทิ้ง แล้วลอกเอาแต่เนื้อที่หุ้มแก่นไม้มาใช้เป็นยาโดยนำมาผึ่งให้แห้ง เปลือกไม้ก็จะม้วนเป็นแผ่นบาง ๆ มีสีขาว กลิ่นหอมมาก รสหอมเย็นและสุขุม

เปลือกชะลุจัดอยู่ในตำรับ “ยาหอมเทพจิตร” และตำรับ “ยาหอมนวโกฐ” โดยเป็นตำรับยาที่มีส่วนประกอบของเปลือกชะลุร่วมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ อีกในตำรับ มีสรรพคุณเป็นยาแก้อาการวิงเวียน หน้ามืดตาลาย ใจสั่น คลื่นเหียน อาเจียน ช่วยแก้ลมจุกแน่นในท้อง

- เปลือกต้นชะลุมีสาร alyxialactone, coumarin, irridoid glycoside, saponin
- จากการศึกษาพบว่าสมุนไพรชนิดนี้มีฤทธิ์คล้ายกล่อมเนื้อเรียบของลำไส้และมดลูก
- การศึกษาทางพิษวิทยา ด้วยการนำมาทดสอบพิษเฉียบพลันของสารสกัดจากเปลือกชะลุด้วยเอทานอล ๕๐% โดยนำมาให้หนูทดลองกินและให้โดยการฉีดเข้าใต้ผิวหนังของหนูในขนาด ๑๐ กรัมต่อน้ำหนักตัว ๑ กิโลกรัม หรือคิดเป็น ๑,๖๑๓ เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดที่ใช้รักษาในคน ตรวจสอบไม่พบอาการเป็นพิษ

๒.๒ กล้วยฝรั่ง เป็นยอดเกสรเพศเมียแห้งของไม้ล้มลุกชนิดหนึ่งที่ชื่อ *Crocus sativus* มีสารโครซิน (crocin) และสารพิโครโครซิน (picrocrocin) ซึ่งเป็นสารที่ทำให้มีกลิ่นหอมและกลิ่นติดทนนาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Crocus sativus* L ในวงศ์ Iridaceae

กล้วยฝรั่งเป็นพืชจำพวกมีหัวลักษณะละเอียด เป็นฝอยสีเหลืองคล้ายสียา จืดแต่แดงกว่า รสหวานปะแรม ๆ เผ็ด ๆ ขม ๆ และหอม ใช้ปรุงอาหาร ทำยา หรือเครื่องหอม ถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบทวีปเอเชีย โดยเฉพาะบริเวณทางทิศเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณแถบประเทศยุโรปตอนใต้ ตลอดจนบริเวณภาคใต้ของประเทศสเปน ปัจจุบันเป็นพืชสมุนไพรที่นิยมปลูกกันแพร่หลายในบริเวณภูมิประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ยังเป็นพืชที่นิยมบริโภคกันมากในประเทศอิหร่าน โดยอิหร่านเป็นประเทศที่สามารถผลิตกล้วยฝรั่งที่มีคุณภาพและมีปริมาณการผลิตมากที่สุดในโลก โดยคิดเป็นร้อยละ ๘๑ ของกล้วยฝรั่งทั่วโลก

กล้วยฝรั่งเป็นพืชที่มีลำต้นสูงประมาณ ๑๐ - ๓๐ เซนติเมตร ประกอบด้วยก้านและใบ ที่เรียวยาวแหลม มีดอกสีม่วง ส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ เรียกว่า กล้วยฝรั่ง มีขายทั่วไปตามท้องตลาด

สรรพคุณในตำรายาสมุนไพรแผนโบราณ ชื่อ Farmakuya ได้บันทึกเกี่ยวกับกล้วยฝรั่งว่ามีสรรพคุณใช้ทำทิงเจอร์ชื่อว่า Tinctura Opiicrocata นอกจากนี้สารที่สกัดได้จากกล้วยฝรั่งชั้นต้นที่มีตัวยาคือ Swedish Bitters ใช้ในการเตรียมยาบำบัดโรคต่าง ๆ

ประโยชน์ของกล้วยฝรั่ง ประกอบด้วย

๑. เชื่อว่าหญ้าฝรั่งมีสรรพคุณช่วยทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง และมีอายุยืนยาว
๒. หญ้าฝรั่งมีรสขมอมหวานและมีกลิ่นหอมแบบโบราณ นำมาใช้ทำเป็นยาหอมได้
๓. หญ้าฝรั่งนิยมนำมาใช้ในการประกอบอาหาร ใช้แต่งกลิ่นและสีของอาหาร โดยจะช่วยทำให้อาหารมีสีเหลืองส้มสว่าง อย่างเช่น ลูกกวาด ขนมหวาน เค้ก พุดดิ้ง คัสตาร์ด รวมไปถึงเหล้าและเครื่องดื่ม
๔. หญ้าฝรั่งเป็นเครื่องเทศที่มีกลิ่นหอมและกลิ่นติดทนนาน เมื่อนำมาใช้ทำอาหารจึงไม่ต้องใช้มาก และนิยมนำมาใช้ในขั้นตอนสุดท้ายของการปรุงอาหาร เนื่องจากเป็นเครื่องเทศที่มีราคาแพงมากจึงมักนิยมใส่ในอาหารในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เพื่อเฉลิมฉลอง
๕. นอกจากนำมาใช้แต่งกลิ่นอาหารแล้ว ยังใช้แต่งกลิ่นเครื่องหอมและน้ำหอมหรือน้ำอบได้อีกด้วย
๖. ใช้ในการย้อมสีผ้า โดยให้สีเหลือง
๗. ในตำรายาสมุนไพร Farmakuya ซึ่งเป็นตำรับยาสมุนไพรโบราณระบุว่า หญ้าฝรั่งมีสรรพคุณนำมาใช้ทำเป็นทิงเจอร์ที่มีชื่อว่า Tinctura Opiicrocata นิยมใช้กับข้าวปรุงรสต้นตำรับหรืออาหารจากต่างประเทศ เช่น ข้าวบูหรี, ข้าวหมาก ข้าวปิลาว (Pilaf Rice), ข้าว Pilaus ของอินเดีย, ข้าวปาเอญา (Paella) ของสเปน, ข้าว Risotto Milanese ของอิตาลี, ซุปทะเลรวมมิตรแบบฝรั่งเศส หรือบูยาเบส (Bouillabaisse) ด้วยการใส่หญ้าฝรั่งนำมาชงด้วยน้ำร้อนแล้วกรองเอาแต่น้ำ หรือนำมาบดให้ละเอียดและผสมลงในอาหารหรือใส่ทั้งเส้น

๒.๓ พิมเสน ได้มาจากการระเหิดของยางจากต้นไม้ชนิดหนึ่งในวงศ์ยางนา ชื่อว่า *Dryobalanops aromatic* Gaertn. มีสาร d-Borneol ทำให้มีกลิ่นหอม เป็นยาเย็น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Borneol camphor*

โดยทั่วไปแล้วพิมเสนแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ พิมเสนที่ได้จากธรรมชาติและพิมเสนสังเคราะห์ ซึ่งพิมเสนทั้งสองชนิดจะมีการระเหยและติดไฟได้ง่าย สามารถละลายได้ในแอลกอฮอล์ ปีโตรเลียมอีเทอร์ และคลอโรฟอร์ม แต่จะไม่ละลายหรือละลายได้ยากในน้ำ และมีจุดหลอมตัวของทางเคมีวิทยาอยู่ที่ ๒๐๕-๒๐๙ องศาเซลเซียส พิมเสนจะมีกลิ่นหอมเย็น รสหอม ฉุน เย็นปากคอ ในสมัยก่อนจะใช้ใส่ในหมากพลูเคี้ยว

- **พิมเสนธรรมชาติ หรือ พิมเสนแท้** คือ พิมเสนที่ได้มาจากการระเหิดของยางจากต้นไม้ชนิดหนึ่งตามภาพด้านล่าง (ได้จากการกลั่นเนื้อไม้) ซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Dryobalanops aromatica* Gaertn. จัดอยู่ในวงศ์ยางนา (DIPTEROCARPACEAE) (ภาษาจีนกลางเรียกว่า “หลงเหินเซียงสู”) ลักษณะของไม้ชนิดนี้เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีความสูงได้ถึง ๗๐ เมตร มีกิ่งก้านสาขา ใบเป็นใบเดี่ยว ใบจะอยู่ที่ตอนบนของต้น ส่วนใบที่อยู่ตอนล่างจะออกตรงข้าม ลักษณะของใบเป็นรูปไข่ ขอบใบเรียบ ใบอ่อนเป็นสีแดง ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่งและตามซอกใบ ส่วนผลเป็นผลแห้งมีปีก ภายในมีเมล็ด ๑ เมล็ด โดยยางที่ได้จากการระเหิดจะมีลักษณะเป็นเกล็ดใส มีขนาดเล็ก เป็นรูปหกเหลี่ยม และเปราะแตกได้ง่าย พิมเสนจะมีเนื้อแน่นกว่าการบูร ระเหิดได้ช้ากว่าการบูร ติดไฟให้แสงจ้าและมีควันมากแต่ไม่มีเขม่า

- **พิมเสนสังเคราะห์ หรือ พิมเสนเทียม** คือ พิมเสนที่ได้จากสารสกัดจากต้นการบูร (ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cinnamomum camphora* (L.) Presl. จัดอยู่ในวงศ์อบเชย (LAURACEAE), ต้นหนาด

(ขนาดหลวง ขนาดใหญ่ หรือพืชมเสหนาด ที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Blumea balsamifera* (L.) DC. จัดอยู่ในวงศ์ทานตะวัน (ASTERACEAE หรือ COMPOSITAE) หรือน้ำมันสนโดยผ่านวิธีทางเคมีวิทยา

สรรพคุณของพืชมเสหนาด

๑. พืชมเสหนาดมีรสเผ็ดขม มีกลิ่นหอม เป็นยาเย็น ออกฤทธิ์ต่อหัวใจและปอด เป็นยาบำรุงหัวใจ
๒. ช่วยดับพิษร้อนในร่างกาย ทะลวงทวารทั้งเจ็ด
๓. ช่วยกระตุ้นสมอง กระตุ้นการหายใจ
๔. แก้ลมวิงเวียนหน้ามืด หัวใจอ่อน ทำให้ชุ่มชื้น
๕. ใช้เป็นยาระงับความกระวนกระวาย ทำให้วังงงซึม
๖. ตำรายาแก้ไอ แก้หลอดลมอักเสบ ให้ใช้พืชมเสหนาด ๒ กรัมและขี้ผึ้ง ๓ กรัมนำมาทำเป็นยาหม่อง ใช้ทาบริเวณลำคอและจมูกจะช่วยบรรเทาอาการดังกล่าวได้
๗. ช่วยแก้ปากเปื่อย ปากเป็นแผล เหงือกบวม ทูค้ออักเสบ
๘. ใช้เป็นยาขับเหงื่อ ขับเสมหะ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ
๙. ช่วยขับลมทำให้เรอ ช่วยขับผายลม แก้อาการจุกเสียดแน่นท้อง แก้ปวดท้อง
๑๐. ช่วยรักษาแผลกามโรค
๑๑. ใช้รักษาบาดแผลสด แผลเนื้องูร้าย
๑๒. ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อโรคผิวหนังต่าง ๆ
๑๓. การกลั่นใบและยอดอ่อนของหนาดด้วยไอน้ำจะได้พืชมเสหนาดสกัดออกมา นำมาทำเป็นยากิน แก้อาการท้องร่วง ปวดท้อง ใช้ขับลม หรือใช้ภายนอกเป็นผงใส่บาดแผล แก้แผลอักเสบ ฟกช้ำ และกลากเกลื้อน
๑๔. ใช้แก้ผดผื่นคัน ให้ใช้พืชมเสหนาดและเมนทอลอย่างละ ๓ กรัม ผงลื่นอีก ๓๐ กรัม นำมารวมกันบดเป็นผงใช้ทาแก้ผดผื่นคัน
๑๕. ใช้เป็นยาแก้ปวดบวม แก้อักเสบ
๑๖. พืชมเสหนาดใช้เป็นส่วนผสมในตำรับยาหอมต่าง ๆ เช่น ยาหอมนวโกฐ ยาหอมเทพจิตร ซึ่งเป็นตำรับยาที่มีสรรพคุณโดยรวมคือแก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย
๑๗. พืชมเสหนาดจัดอยู่ใน “ตำรับยาทรงนัตถ์” ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่อง ๑๗ สิ่ง อย่างละเท่ากัน (รวมถึงพืชมเสหนาดด้วย) นำมาผสมกันแล้วบดเป็นผงละเอียด ใช้นัตถ์แก้ลมทั้งหลาย ตลอดจนโรคที่เกิดในศีรษะ ตา และจมูก และยังมีอีกขนาดหนึ่งใช้เข้าเครื่องยา ๑๕ สิ่ง (รวมทั้งพืชมเสหนาดด้วย) นำมาบดให้เป็นผงละเอียด ห่อด้วยผ้าบาง ทำเป็นยาต้มแก้อาการวิงเวียน ปวดศีรษะ แก้สลบ ริดสีดวงจมูก คอ และตา
๑๘. นอกจากนี้พืชมเสหนาดยังใช้เป็นส่วนผสมในตำรับ “สีผึ้งขาวแก้พิษเสสร้อนให้เย็น” และ “ตำรับยาสีผึ้งบัพระเส้น” ซึ่งเป็นตำรับยาที่ใช้ถูนวดเส้นที่แข็งให้หย่อนได้

๒.๔ กายาน เป็นยางที่ได้จากต้นหรือเปลือกต้นกายานที่เป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีสาร Coniferyl cinnamate มีกลิ่นหอม สุขุม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Styrax tonkinensis* Craib ex Hartwich

จัดอยู่ในวงศ์ STYRACACEAE

ต้นกำยาน จัดเป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีความสูงได้ประมาณ ๑๐ - ๒๐ เมตร เปลือกลำต้นเป็นสีเขียวเทาหรือสีหม่น ตามกิ่งก้านมีขนสีเหลืองเล็กน้อย มีเขตการกระจายพันธุ์ทั่วไปในแถบเขตร้อน เช่น แหลมมลายู เกาะสุมาตรา เกาะชวา เกาะบอร์เนียว และในประเทศไทย

สรรพคุณของกำยาน

๑. ยางที่ได้จากต้นหรือเปลือก เรียกว่า "กำยาน" มีรสเผ็ดขม สุขุม มีกลิ่นหอม ออกฤทธิ์ต่อตับ หัวใจ และธาตุ ใช้เป็นยาแก้การหายใจไม่สะดวก แน่นหน้าอก ช่วยทำให้เลือดลมหมุนเวียนได้สะดวก แก้เป็นลมเฉียบพลัน (ยาง)
๒. ใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ (ยาง)
๓. ช่วยขับเสมหะ (ยาง)
๔. ยางจากต้นใช้เป็นยาแก้หลอดลมอักเสบ หากนำกำยานมาแช่กับแอลกอฮอล์ มาตั้งบนน้ำร้อน แล้วสูดไอที่ระเหยออกมา จะช่วยขับเสมหะและแก้หลอดลมอักเสบได้ (ยาง)
๕. ใช้เป็นยาขับลม แก้อุจจาระแข็ง ปวดแน่นใต้หน้าอก (ยาง)
๖. ยางมีสรรพคุณเป็นยาแก้ไอ ขับปัสสาวะ (ยาง)
๗. ใช้เป็นยาแก้โรคผิวหนัง ด้วยการนำกำยานไปเผาไฟ แล้วใช้ควันรม (ยาง)
๘. ยางใช้ผสมกับขี้ผึ้ง ใช้เป็นยาทาแก้โรคเชื้อรา ช่วยฆ่าเชื้อรา แก้น้ำกัดเท้า ใช้ทาแผล บ้างใช้ผสมกับแอลกอฮอล์ นำมาใส่แผลสด แผลน้ำกัด และช่วยแก้อาการคัน (ยาง)
๙. ใช้เป็นยาสมานแผล ช่วยดับกลิ่นเน่าเหม็นทุกประเภท (ยาง)
๑๐. ใช้เป็นยาแก้โรคชักกระตุกในเด็ก (ยาง)
๑๑. ใช้เข้ากับตำรายาจีน เป็นยารักษาโรคหัวใจ และมีประสิทธิภาพแก้อุจจาระแข็ง แน่นหน้าอก รวมถึงอาการหน้ามืดตาลายในคนที่ เป็นโรคหัวใจ (ยาง)

ประโยชน์ของกำยาน

๑. ยางใช้เผาเอาควันอบห้อง จะช่วยฆ่าเชื้อโรคในอากาศ เป็นยาไล่ยุง ไล่ริ้นไร มดและแมลงได้
๒. กำยานมีประสิทธิภาพเป็นยากันบูดได้ จึงมักถูกนำมาใช้เป็นส่วนผสมในตำรับยาแผนโบราณเพื่อวัตถุประสงค์ในการแต่งกลิ่นและกันบูด
๓. ใช้ปรุงน้ำอบไทย โดยการเผากำยานบนก้อนถ่านที่ไฟลุกแดง แล้วใช้อบ เช่น อบน้ำดอกไม้ น้ำที่อบกำยานแล้วโบราณจะนำมาปรุงกับเครื่องหอมอื่น ๆ ทำเป็นน้ำอบไทย นอกจากนี้ยังใช้กำยานเป็นส่วนประกอบสำคัญของเทียนอบ ธูปหอม กระแจะ เครื่องหอมอื่น ๆ และยังใช้ทำเครื่องสำอางได้อีกด้วย
๔. เนื่องจากกำยานสามารถต้านการสลายตัวของไขมันต่าง ๆ ได้ดี มันจึงถูกนำมาใช้ผสมกับไขมันที่ใช้เป็นยาพื้นสำหรับเตรียมยาขี้ผึ้งต่าง ๆ
๕. ในปัจจุบัน การบำบัดรักษาสุขภาพด้วยกลิ่นหอมหรืออโรมาเธอราพี (Aromatherapy) กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และหนึ่งในกลิ่นหอมที่ถูกนำมาใช้กันมากก็คือ 'กำยาน' นั่นเอง ซึ่งสามารถช่วยลดความเครียด ผ่อนคลายความวิตกกังวล และทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น
๖. เนื้อไม้ใช้ในการสร้างบ้านหรือที่พักชั่วคราว และใช้ทำฟืน

๒.๕ ผิวมะกรูด มีน้ำมันหอมระเหยแบบระเหยง่าย มีองค์ประกอบหลักเป็น “เบตาไพนีน” (beta-pinene) และ “ลิโมนีน” (limonene)

ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Citrus hystrix* DC

มะกรูด จัดอยู่ในวงศ์ส้ม (RUTACEAE) มะกรูดเป็นสมุนไพรคู่ครัวไทยมาอย่างยาวนาน เพราะนิยมใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องแกงที่จำเป็นอย่างขาดไม่ได้เลย ซึ่งโดยปกติแล้วเรามักจะนิยมใช้ใบมะกรูดและผิวมะกรูดมาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องปรุงอาหารหลายชนิด นอกจากมะกรูด จะใช้เป็นเครื่องประกอบในอาหารต่าง ๆ แล้ว ก็ยังมีประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านของความงามและในด้านของยาสมุนไพร นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นไม้มงคลที่นิยมปลูกไว้บริเวณบ้านอีกด้วย เพราะเชื่อว่าจะทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุข โดยจะปลูกไว้ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

ประโยชน์ของมะกรูด

๑. มะกรูดมีสารต่อต้านอนุมูลอิสระสูง ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกายแข็งแรงและต้านทานโรค
๒. ช่วยทำให้เจริญอาหาร
๓. น้ำมันหอมระเหยจากมะกรูดมีสรรพคุณช่วยผ่อนคลายความเครียด คลายความกังวล ทำให้จิตใจสงบนิ่ง ด้วยการสูดดมผิวมะกรูดหรือน้ำมันมะกรูดจะช่วยได้ระดับหนึ่ง แต่การใช้ไม่ควรจะใช้ความเข้มข้นมากกว่า ๑% เพราะอาจจะทำให้เกิดการระคายเคืองได้
๔. ช่วยแก้อาการนอนไม่หลับ ด้วยการใช้น้ำมันมะกรูด รากชะเอม โพล ฝรั่ง น้ำมันอ้อย ในปริมาณเท่ากัน นำมาบดเป็นผง นำมาชงละลายน้ำร้อนหรือต้มเป็นน้ำดื่ม
๕. ใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ ด้วยการใช้น้ำมันมะกรูดสดผ่านเป็นชั้นเล็ก ๆ ประมาณ ๑ ซ้อนแกง เติมการบูรหรือพิมเสน ๑ หยิบมือ ชงด้วยน้ำเดือด แซ่ทิ้งไว้ แล้วนำน้ำที่ได้มาดื่ม ๑ - ๒ ครั้ง (เปลือกผล)
๖. ช่วยแก้ลม หน้ามืด วิงเวียนศีรษะ ด้วยการใช้น้ำมันมะกรูดผ่านบาง ๆ ชงกับน้ำเดือดใส่การบูรเล็กน้อย แล้วนำมารับประทานแก้อาการ (เปลือกผล)
๗. ช่วยแก้อาการไอ ขับเสมหะ ด้วยการนำผลมะกรูดนำมาผ่าซีก เติมเกลือ นำไปลงไฟให้เปลือกนึ่ง แล้วบีบน้ำมะกรูดลงในคอทีละน้อย ๆ จะช่วยแก้อาการไอได้ สูตรนี้ก็สามารถใช้เป็นยาขับเสมหะได้ด้วยเช่นกัน
๘. ใช้แก้ไอเจียนเป็นเลือด แก้ไข้ในได้อีกด้วย
๙. ช่วยฟอกโลหิต ด้วยการนำผลมะกรูดสดมาผ่าเป็น ๒ ซีกแล้วนำไปดองกับเกลือหรือน้ำผึ้งประมาณ ๑ เดือน แล้วรินเอาแต่น้ำดื่ม จะช่วยฟอกโลหิตได้เป็นอย่างดี
๑๐. ใบมะกรูดมีสรรพคุณช่วยยับยั้งหรือชะลอการขยายตัวของเซลล์มะเร็ง ช่วยต่อต้านมะเร็งได้เนื่องจากใบมะกรูดนั้นอุดมไปด้วยเบต้าแคโรทีน
๑๑. ช่วยแก้เสมหะเป็นพิษ ด้วยการใช้น้ำมันมะกรูดสดผ่านเป็นชั้นเล็ก ๆ ประมาณ ๑ ซ้อนแกง เติมการบูรหรือพิมเสน ๑ หยิบมือ ชงด้วยน้ำเดือด แซ่ทิ้งไว้ แล้วนำน้ำที่ได้มาดื่ม ๑ - ๒ ครั้ง (เปลือกผล, ราก)
๑๒. น้ำมันมะกรูดใช้แก้อาการเลือดออกตามไรฟันได้ โดยหลังแปรงฟันเสร็จให้ใช้น้ำมันมะกรูดถูบาง ๆ บริเวณเหงือก

๑๓. ใช้ปรุ้งเป็นยาช่วยขับลมในลำไส้ แก้อาการจุกเสียด ท้องอืด แน่นท้อง ด้วยการใช้ผิวมะกรูดสด ผานเป็นชิ้นเล็ก ๆ ประมาณ ๑ ซ้อนแกง เติมการบูรหรือพิมเสน ๑ หยิบมือ ชงด้วยน้ำเดือด แช่ทิ้งไว้ แล้วนำน้ำที่ได้มาดื่ม ๑ - ๒ ครั้ง (เปลือกผล)

๑๔. ช่วยแก้อาการปวดท้องหรือใช้เป็นยาแก้ปวดท้องในเด็กอ่อน ด้วยการนำผลมะกรูดมาคว้านไส้ กลางออก นำมาหุงคั่วและปิดจุก แล้วนำไปเผาไฟจนดำเกรียมและบดจนเป็นผงละลายกับน้ำผึ้งไว้ รับประทานแก้อาการปวดได้ หรือจะนำมาป้ายลิ้นเด็กอ่อน ใช้เป็นยาขับขี้เทาก็ได้เช่นกัน

๑๕. ช่วยขับระดู ขับลม ด้วยการใช้ผลมะกรูดนำมาดองทำเป็นยาตองเปรี้ยวไว้รับประทานแก้อาการ

๑๖. ช่วยกระทุ้งพิษ ช่วยรักษาฝีภายใน (ราก)

๑๗. ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ได้เป็นอย่างดี

๑๘. น้ำมันมะกรูดมีฤทธิ์อ่อน ๆ ช่วยยับยั้งการหดเกร็งของกล้ามเนื้อได้

๑๙. ใช้สระผมเพื่อทำความสะอาด ทำให้ผมดกเงางาม ป้องกันผมหงอก แก้ปัญหาผมร่วง ความเปรี้ยวของน้ำมะกรูดยังมีฤทธิ์เป็นกรดช่วยขจัดคราบแชมพู หรือชำระล้างสิ่งอุดตันต่าง ๆ ตามรูขุมขน บนหนังศีรษะ แล้วยังทำให้ผมหวีง่ายอีกด้วย ด้วยการผ่ามะกรูดเป็น ๒ ชิ้น เมื่อสระผมเสร็จ ให้เอามะกรูดสระผมซ้ำ ด้วยการใช้น้ำมะกรูดยี้ให้ทั่วบนผม แล้วล้างออก จะช่วยทำความสะอาดผมได้

๒๐. ช่วยล้างสารเคมีในเส้นผม เนื่องจากในแต่ละวันเราต้องโดนทั้งฝุ่นละออง แสงแดด ยาสระผม ซึ่งเป็นสาเหตุที่อาจทำให้ผมแห้งกรอบได้ แม้จะใช้ครีมนวดผมหรือทรีตเมนต์บำรุงและซ่อมแซมผมก็ตาม แต่สิ่งเหล่านี้ก็ยังมีส่วนผสมของสารเคมีอยู่ สำหรับวิธีการปกป้องเส้นผมและล้างสารเคมีก็ง่าย เพียงแค่ใช้น้ำมะกรูดมาขโลมบนผมที่เปียกชุ่ม แล้วหมักทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ นาทีแล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาด แล้วล้างซ้ำอีกรอบด้วยน้ำเย็นจะทำให้ผมเงางามและมีน้ำหนักขึ้น และยังช่วยถนอมเส้นผมและบำรุงเส้นผมไปในตัวอีกด้วย

๒๑. ใช้รักษารังแคและชันษะตุ ด้วยการนำมะกรูดมาเผาไฟ นำมาผ่าเป็นซีกแล้วใช้สระผม จะช่วยรักษาอาการชันษะตุได้

๒๒. ใช้ผสมเป็นน้ำอาบเพื่อทำความสะอาด ช่วยทำให้ผิวไม่แห้ง ด้วยการนำมะกรูดมาผ่าซีกลงในหม้อต้มเป็นน้ำอาบ

๒๓. มีอาหารบางชนิดที่นิยมใช้น้ำมะกรูดเป็นส่วนผสม

๒๔. เนื่องจากน้ำมะกรูดมีน้ำมันหอมระเหยอยู่มาก มีกลิ่นฉุน สามารถนำไปใช้ไล่แมลงบางชนิดได้ เช่น มอดและมดในข้าวสาร ด้วยการใช้ใบมะกรูดสด ๆ ประมาณ ๔ - ๕ ใบต่อข้าว ๑ ถัง แล้วฉีกใบเป็น ๒ ส่วนให้กลิ่นออก แล้วใส่ลงในถังข้าวสาร เมื่อใบมะกรูดแห้งแล้วก็ให้เปลี่ยนใบใหม่ เพียงแค่นี้ก็จะมีแมลงมอดมากวนใจท่านแล้วครับ

๒๕. มะกรูดสามารถใช้ในการไล่ยุงและกำจัดลูกน้ำได้ เมื่อทานหรือคั้นเอาน้ำแล้วก็อย่าทิ้งเปลือก ให้นำเปลือกมาตากแห้งและเผาไฟจะช่วยไล่ยุงได้ดีขึ้น (เปลือกผล)

๒๖. ในปัจจุบันมีการผลิตน้ำมันหอมระเหยในรูปแบบแคปซูลเพื่อใช้ไล่แมลงและหนอนสำหรับเกษตรกร ด้วยการใช้โปรยไว้ใต้ต้นไม้ที่ต้องการไล่แมลง แคปซูลก็จะค่อย ๆ ปล่อน้ำมันออกมา แอมยังไม่มีอันตรายอีกด้วย

๒๗. น้ำมันจากใบมะกรูดมีส่วนช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของเชื้อราบางชนิด เช่น ช่วยกระตุ้นการสร้างเส้นใยของราพวกมูเคอร์ แอสเปอร์จิลลัส อัลเทอร์นาเรีย และกระตุ้นการสร้างสปอร์ของแอสเปอร์จิลลัส

๒๘. ใบมะกรูดและน้ำมะกรูดสามารถใช้ดับกลิ่นคาวในอาหารได้

๒๙. ใช้ในการประกอบอาหารและแต่งกลิ่นคาวหวานของอาหาร เช่น ต้มยำ แกงเผ็ด ผัดเผ็ด ฉู่ฉี่ ท่อหมก ทอดมัน โรยหน้าข้าวเหนียวหน้ากุ้ง ฯลฯ

๓๐. น้ำมะกรูดสามารถใช้แทนน้ำมะนาว หรือใช้ร่วมกับมะนาวได้ จะได้รับเปรี้ยวและความหอมของน้ำมันหอมระเหยที่ผิวมะกรูดเพิ่มขึ้นไปด้วย

๓๑. มะกรูดยังใช้ในพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีโสกันต์ ซึ่งระบุไว้ว่าจะต้องมีผลมะกรูดและใบส้มป่อยในการประกอบพิธี

๓๒. ยาพอกเลือดสตรี ขับระดู ยาบำรุงประจำเดือน หรือยาแก้ผอมแห้งแรงน้อย มักจะมีมะกรูดอยู่ในตำรับยาเสมอ

๓๓. มีการนำเปลือกของมะกรูดมาใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางบางชนิด อย่างเช่น สบู่ แชมพู มะกรูดหรือยาสระผมมะกรูด ผลิตภัณฑ์ป้องกันยุงและแมลง เป็นต้น

๓๔. หากถูกปลิงกัด ไม่ควรดึงออก เพราะจะทำให้แผลฉีกขาดและเลือดจะไหลไม่หยุด แต่วิธีที่ควรทำในเบื้องต้นให้ใช้น้ำมะกรูดมาราดใส่ตรงที่ถูกปลิงเกาะ ก็จะทำให้ปลิงหลุดออกมาเอง

๓๕. ช่วยแก้ปัญหากลิ่นเท้าเหม็น มีกลิ่นอับเชื้อรา ด้วยสูตรมะกรูด ชিং ข่า เกลือ อย่างละเท่า ๆ กัน นำมาต้มรอให้อุ่นสักนิดแล้วแช่เท้าทิ้งไว้ประมาณ ๑๕ นาทีก็จะช่วยลดกลิ่นอับแถมยังคลายความปวดเมื่อยได้อีกด้วย

๓๖. ช่วยดูดกลิ่นในรองเท้าหรือตู้รองเท้า ด้วยการใช้ผิวมะกรูด ตะไคร้หอม ถ่านป่น และสารส้ม อย่างละ ๑ ส่วน นำมาใส่ถุงที่ทำจากผ้าขาวบางหรือผ้าที่มีช่องระบายอากาศ แล้วนำไปใส่ไว้ในตู้รองเท้าหรือในรองเท้า จะช่วยดูดกลิ่นได้อย่างหมดจดเลยทีเดียว

๓๗. ช่วยทำความสะอาดคราบตามซอกเท้าเพื่อลดความหมักหมมด้วยการใช้สับปะรด ๒ ส่วน, สาระแน ๑/๒ ส่วน, น้ำมะกรูด ๑/๒ ส่วน, เกลือ ๒ ส่วน นำมาปั่นรวมกันแล้วนำไปขัดเท้า

๓๘. การอบชาน้ำมันสมุนไพรเพื่อขับสารพิษผ่านเหงื่อและรูขุมขน มักจะมีสมุนไพรที่ประกอบไปด้วย ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน ไพล ตะไคร้ พิมเสน การบูร และผิวมะกรูดผสมอยู่ด้วย ซึ่งแต่ละตัวก็มีสรรพคุณในการช่วยขับสารพิษทั้งสิ้น

๒.๖ แก่นจันทน์เทศ เป็นส่วนเมล็ดเมื่อทำแห้งเรียก “ลูกจันทน์เทศ” มีน้ำมันหอมระเหยประกอบด้วยสาร d-camphene มีกลิ่นแรง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Myristica fragrans* Houtt

ลักษณะภายนอกของแก่นจันทน์เทศ เมล็ดรูปรี ขนาดยาว ๒ - ๔ เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑.๕ - ๒.๕ เซนติเมตร ผิวนอกสีน้ำตาลอ่อน มีขนาว มีลายริ้วที่เมล็ด ผลที่สุกแล้วเอาส่วนรก(ดอกจันทน์) และ

เปลือกเมล็ดตอก เปลือกเมล็ดจะแข็งแต่เปราะ ภายในคือส่วนของเนื้อในเมล็ด เมื่อผ่าดูจะเห็นเนื้อเป็นรอยย่นตามยาวของเมล็ด ส่วนเมล็ดเมื่อทำแห้งเรียก “ลูกจันทน์เทศ” มีกลิ่นแรง หอมเฉพาะ รสขม ผาด เปรี้ยว เผ็ดร้อน

สรรพคุณของแก่นจันทน์เทศ

ตำรายาไทย: ลูกจันทน์ ใช้แก้ธาตุพิการ บำรุงกำลัง แก้ไข้ บำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ แก้กูกเสียด ขับลม รักษาอาการอาหารไม่ย่อย คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเสีย แก้บิด แก้กำเดา แก้ท้องร่วง แก้อ่อนใน กระหายน้ำ แก้เสมหะโลหิต แก้ปวดมดลูก และบำรุงโลหิต เปลือกเมล็ด รสผาดมันหอม สมานบาดแผลภายใน แก้ท้องอืด แก้ปวดท้อง

ตำรายาไทย: ปรากฏการใช้จันทน์เทศใน “พิภคตรีพิษจักร” คือการจำกัดจำนวนตัวยาที่มีรสขม ขาบไวดังงจักร มี ๓ อย่างคือ ผลจันทน์เทศ ผลผักชีล้อม และกานพลู สรรพคุณแก้ลม แก้พิษเลือด แก้ธาตุพิการ บำรุงโลหิต “พิภคตรีคันธวาท” คือการจำกัดจำนวนตัวยาที่มีกลิ่นหอมแก้ลม ๓ อย่าง มี ผลจันทน์เทศ ผลเร่วใหญ่ และกานพลู สรรพคุณแก้ธาตุพิการ แก้ไขอันเกิดแต่ดี แก้จุกเสียด

บัญชียาจากสมุนไพร: ที่มีการใช้ตามองค์ความรู้ดั้งเดิม ตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ในบัญชียาหลักแห่งชาติ ปรากฏการใช้ลูกจันทน์ ในยารักษาอาการโรคในระบบต่างๆของร่างกาย ได้แก่ตำรับ “ยาหอมเทพจิตร” และตำรับ “ยาหอมนวโกฐ” มีส่วนประกอบของลูกจันทน์ ร่วมกับสมุนไพรรชนิดอื่นๆ ในตำรับ มีสรรพคุณในการแก้ลมวิงเวียน แก้อาการหน้ามืด ตาลาย ใจสั่น คลื่นเหียน อาเจียน แก้ลมจุกแน่นในท้อง ตำรับ “ยาธาตุบรรจบ” มีส่วนประกอบของลูกจันทน์ร่วมกับสมุนไพรรชนิดอื่นๆ ในตำรับ มีสรรพคุณ บรรเทาอาการท้องอืดเฟ้อ, ตำรับ “ยาประสะกานพลู” มีส่วนประกอบของลูกจันทน์ร่วมกับสมุนไพรรชนิดอื่นๆ ในตำรับ มีสรรพคุณบรรเทาอาการปวดท้อง จุกเสียด แน่นเฟ้อจากอาหารไม่ย่อย เนื่องจากธาตุไม่ปกติ, ตำรับ “ยาแก้ลมอัมพฤกษ์” มีส่วนประกอบของลูกจันทน์ร่วมกับสมุนไพรรชนิดอื่นๆ ในตำรับ มีสรรพคุณบรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ มือ เท้า ตึงหรือชา, ตำรับ “ยาเลือดงาม” มีส่วนประกอบของลูกจันทน์ ร่วมกับสมุนไพรรชนิดอื่นๆ ในตำรับ มีสรรพคุณบรรเทาอาการปวดประจำเดือน ช่วยให้ประจำเดือนมาเป็นปกติ แก้มดลูก

การศึกษาทางพิษวิทยา:

๑. การทดสอบพิษเฉียบพลันของสารสกัดเมล็ดด้วยเอทานอล ๕๐% โดยให้หนูกินในขนาด ๑๐ กรัมต่อน้ำหนักตัว ๑ กิโลกรัม (คิดเป็น ๑๒,๕๐๐ เท่า เปรียบเทียบกับขนาดรักษาในคน) และให้โดยการฉีดเข้าใต้ผิวหนังหนู ในขนาด ๑๐ กรัมต่อน้ำหนักตัว ๑ กิโลกรัม ตรวจไม่พบอาการเป็นพิษ (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ๒๕๔๖)

๒. การศึกษาการเกิดพิษของ myristicin ที่พบในผลจันทน์เทศพบว่ามีรายงานการเกิดอาการประสาทหลอนอาการผิดปกติทางระบบประสาท ขนาดที่ทำให้เกิดพิษ คือ ผงจันทน์เทศ ๕ กรัม เทียบเท่ากับสาร myristicin ๑-๒ กรัม อาการจะเกิดขึ้นหลังจากได้รับขนาดยาดังกล่าวภายใน ๓-๖ ชั่วโมง และอาการคงอยู่ถึง ๗๒ ชั่วโมง และหากได้รับในขนาดที่มากกว่า ๕ กรัม อาจทำให้เสียชีวิตได้ ซึ่งพบว่าการเกิดพิษดังกล่าวเกิดจากสารที่ได้จากระบวนการเมตาบอลิซึม คือ ๓-methoxy-๔,๕- methylendioxyamphetamine (MMDA)(Rahman, et al., ๒๐๑๕)

๓. การศึกษาพิษเฉียบพลันในหนูถีบจักรที่ได้รับสารอัลคาลอยด์ จากลูกจันทน์เทศ (สกัดใน ๗๐% ethanol : distilled water) ในขนาด ๒, ๓, ๔, ๕ และ ๖ g/kg ทางปาก พบว่า มีค่า LD_{๕๐} เท่ากับ ๕.๑ g/kg หนูถีบจักรที่ได้รับสารอัลคาลอยด์ตั้งแต่ ๔ g/kg ขึ้นไป จะเริ่มแสดงอาการผิดปกติ เมื่อเวลาผ่านไป ๗๒ ชั่วโมง โดยจะมีอาการเคลื่อนไหวได้ช้า เดินเซ ปวดศีรษะ ส่วนหนูถีบจักรที่ได้รับสารอัลคาลอยด์ตั้งแต่ ๓ g/kg ลงไป ไม่มีอาการแสดงที่ผิดปกติแต่อย่างใด (Hayfaa, et al, ๒๐๑๓)

๔. การบริโภค myristicin ในอัตรา ๔-๕ กรัม ทำให้คนแสดงอาการผิดปกติด้านระบบประสาท เกิดอาการคลื่นไส้ ประสาทหลอน การบริโภคสูงถึง ๘ กรัม ทำให้เสียชีวิตได้ การกินลูกจันทน์เทศในขนาดที่มากกว่า ๕ กรัม ทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน มึนงง หัวใจเต้นผิดปกติ ปากแห้ง ชัก อาจถึงตายได้ เนื่องจากมีฤทธิ์ต่อจิตประสาท ฉะนั้นการใช้เครื่องยานี้ต้องใช้อย่างระมัดระวัง

๕. น้ำมันจันทน์เทศจากลูกจันทน์ มีสาร safrole เป็นองค์ประกอบซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง และเป็นพิษต่อตับได้ จึงควรระวังในการใช้ไม่ให้มีสาร safrole เกิน ๑% เพราะทำให้เกิดพิษได้

๖. หลีกเลี่ยงการใช้ในผู้ป่วยโรคมะเร็ง เนื่องจาก myristicin สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเอนไซม์ glutathione-S-transferase ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเกิดเนื้องอก เอกสารอ้างอิง

๗.๒ ดำเนินการองค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของน้ำอบไทยสวนดุสิต โดยใช้เครื่องมือและเทคนิค Chromatography-mass spectrometry ในห้องปฏิบัติการ พบองค์ประกอบทางเคมี ดังนี้

องค์ประกอบทางเคมีที่พบ	ปริมาณที่พบ (%)
fragrance	๖๐-๘๐
d-camphene	๕-๑๕
beta-pinene	๒๐-๓๐

หมายเหตุ: โดยใช้เทคนิค Chromatography-mass spectrometry

องค์ประกอบทางเคมีของน้ำอบไทยสวนดุสิตในห้องปฏิบัติการ ที่สามารถตรวจพบได้ ประกอบด้วย น้ำหอมที่ไม่สามารถระบุชนิดได้ ร้อยละ 60-80 โดยปริมาตร สาร d-camphene ซึ่งพบมากแก่นจันทน์เทศ ร้อยละ 5-15 โดยปริมาตร และสาร beta-pinene ร้อยละ 20-30 โดยปริมาตร ซึ่งพบมากในผิวมะกรูด เป็นกลุ่มน้ำมันหอมระเหย

๗.๓ พัฒนาผลิตภัณฑ์และเผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต

๗.๓.๑ การดำเนินการออกแบบและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต

ระหว่างดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของน้ำอบไทยสวนดุสิต ในห้องปฏิบัติการ สถาบันฯ ได้ดำเนินการเตรียมออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต เพื่อจัดนิทรรศการประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการทำน้ำอบไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต ได้แก่ แบบตราสัญลักษณ์ และ (ร่าง) แบบแผ่นภาพ X - Stand เพื่อเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ในนิทรรศการ ซึ่งดำเนินการออกแบบแต่ไม่ได้ดำเนินการส่งจัดพิมพ์ เนื่องจากยกเลิกการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการทำน้ำอบไทย

ภาพแบบตราสัญลักษณ์

ภาพ (ร่าง) แบบแผ่นภาพ X - Stand เพื่อเป็นสื่อสิ่งพิมพ์จัดนิทรรศการ

๗.๓.๒ เผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์เครื่องหอมไทยสวนดุสิต

การเผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต กำหนดเป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการทำน้ำอบไทยสวนดุสิต จัดการอบรมในวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ รับผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๒๐ คน ทั้งนี้ ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ด้วยแผ่นภาพประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมการทำน้ำอบไทยสวนดุสิต แบบออนไลน์ ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ของสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตั้งแต่วันที่ ๔ - ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากและสมัครเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเต็มตามกำหนดจำนวน ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงต้องประชาสัมพันธ์ปิดการรับสมัคร

แต่การจัดกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทย สวนดุสิต ซึ่งเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการการทำน้ำอบไทย ในวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ มีความจำเป็นต้อง **ยกเลิก** เนื่องจากต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเรื่องการป้องกันและเฝ้าระวังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ โดยต้องยกเลิกการประชุม การอบรม เพื่อหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก

๘. ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

๘.๑ การวิเคราะห์ผลในห้วงปฏิบัติการเกิดความล่าช้าเนื่องจากมหาวิทยาลัยต้องปิดการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - ๑๙

๘.๒ การเผยแพร่องค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์น้ำอบไทยสวนดุสิต เป็นอบรมเชิงปฏิบัติการ มีกำหนดในวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นระยะเริ่มของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - ๑๙ นโยบายของมหาวิทยาลัยในเรื่องการป้องกันและเฝ้าระวังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสดังกล่าวตามนโยบายของรัฐบาล จำเป็นต้องยกเลิกการอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว และต้องประสานงานยกเลิกผู้สมัครอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นบุคคลภายนอก จำนวน ๒๐ คน ทั้งหมด

๘.๓ การใช้งบประมาณไม่เป็นไปตามที่กำหนดเนื่องจากยกเลิกกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ จึงดำเนินการสงคืนเงินงบประมาณ

๙. ภาพกิจกรรม

แผ่นภาพประชาสัมพันธ์การรับสมัครอบรมผ่านระบบออนไลน์

สรุปกิจกรรมการผลิตสื่อการเรียนรู้ โดย ศูนย์ e-Learning

เรื่อง การผลิตสื่อการเรียนรู้	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินการโดย	ศูนย์ e-Learning
พื้นที่ดำเนินการ	กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครนายก สุพรรณบุรี

๑. หลักการและเหตุผลของแต่ละกิจกรรม

การดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ของศูนย์ e-Learning รับผิดชอบกิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร ทำหน้าที่ในการผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่นและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสู่ชุมชน

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๒.๑ เพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด ที่มีเนื้อหา ในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ สรรพคุณ การนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ โดยมีกรอบเนื้อหา ดังนี้

- ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์
- ข้อมูลการปลูก และการดูแลรักษา
- ข้อมูลทางสมุนไพร / สรรพคุณทางยา / ประโยชน์ด้านต่างๆ
- ข้อมูลทางโภชนาการ
- ข้อมูลทางผลิตภัณฑ์และการแปรรูป

(๑) ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

- สครับผิวแบบเจล
- น้ำยาบ้วนปาก
- พลาสเตอร์บรรเทาปวด

(๒) ผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม

๒.๒ จัดทำสำเนาสื่อการเรียนรู้เพื่อเผยแพร่ จำนวน ๑๐๐ ชุด

๓. งบประมาณ

ได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินงาน ภายใต้กิจกรรมที่ ๘ : กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๑๗๐,๐๐๐ บาท ดังมีรายละเอียดการใช้งบประมาณ ดังนี้

ที่	รายการ	งบประมาณที่ได้รับ	งบประมาณที่ใช้จริง
๑.	ค่าจ้างเหมาจัดทำสื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด	๑๖๕,๐๐๐ บาท	๑๖๕,๐๐๐ บาท
	๑.๑ ค่าจ้างเหมารวบรวมข้อมูลและจัดทำ Script/Story board		
	๑.๒ ค่าจ้างเหมาถ่ายทำVDO / ตัดต่อ VDO/งานกราฟิก/เทคนิคพิเศษ		
	๑.๓ ค่าจ้างเหมาการพากย์เสียงบรรยาย /ใส่เสียงประกอบ		
๒.	จัดทำสำเนาสื่อในรูปแบบDVD จำนวน ๑๐๐ ชุด (ชุดละ ๕๐ บาท)	๕,๐๐๐ บาท	๕,๐๐๐ บาท
	รวมเป็นเงิน	๑๗๐,๐๐๐ บาท	๑๗๐,๐๐๐ บาท

๔. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๕.๑ สื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด

๕.๒ สำเนาสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑๐๐ ชุด

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรมหลัก : กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

กิจกรรมหลัก	ระยะเวลาดำเนินการ											
	พ.ศ. ๒๕๖๒			พ.ศ. ๒๕๖๓								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. รวบรวมข้อมูลเนื้อหาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำ Script และ Story board ๑ ชุด												
๒. จัดทำสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด												
๓. สำเนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑๐๐ ชุด												
๔. การทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ ๘												
๕. เบิกจ่ายงบประมาณ												

๗. ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงาน

ทำการสื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด โดยมีขั้นตอนวิธีการดำเนินงานดังนี้

๗.๑ เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ โดยจัดการประชุม-ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผน การรวบรวมข้อมูล และดำเนินการถ่ายทำ คือ

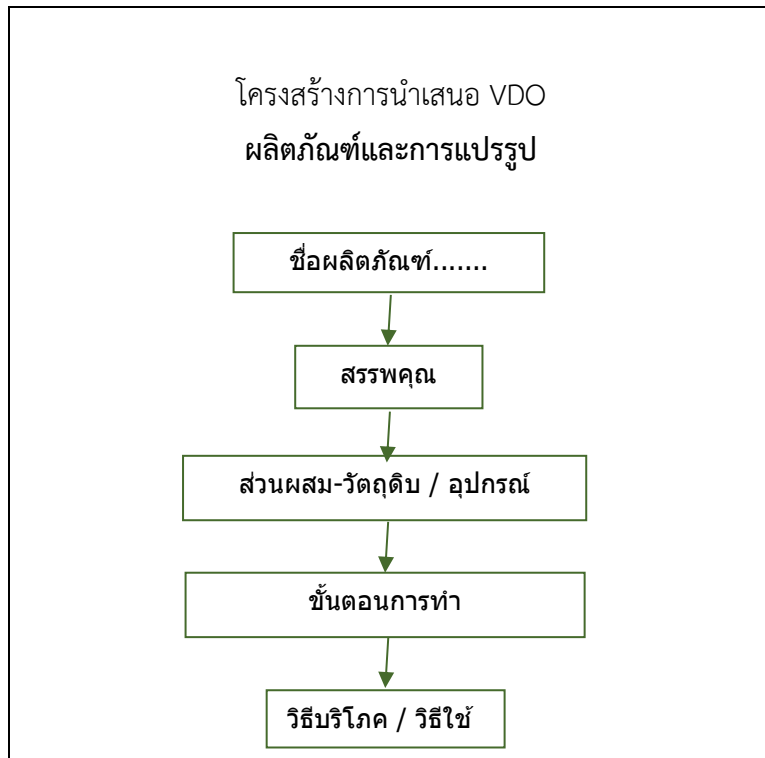
(๑) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งรับผิดชอบ เรื่อง ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สครับผิวแบบเจล, ผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปาก และพลาสติกย่อยสลาย

(๒) วิทยาเขตสุพรรณบุรี ซึ่งรับผิดชอบ ผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม

๗.๒ ทำการศึกษาและวิเคราะห์ องค์ความรู้ที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด นำมากำหนดเป็นโครงสร้าง กรอบเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอสื่อการเรียนรู้ ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ จะนำเสนอสื่อ การเรียนรู้ในรูปแบบของสื่อ วิตทัศน์ โดยโครงสร้างเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่ได้นี้ จะเป็นแนวทางใน การดำเนินงานผลิตสื่อการเรียนรู้ในลำดับต่อไป ซึ่งลักษณะโครงสร้าง ฯ มีดังนี้

 ๑. โครงสร้างการนำเสนอสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อวิตทัศน์ : เรื่อง สมอพิเภก		
หัวข้อการนำเสนอ	รูปแบบการนำเสนอ	หมายเหตุ
ส่วนที่ ๑ : บทนำ	Clip VDO. ๕ นาที	
๑. ที่มา ๒. ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> ● ชื่อวิทยาศาสตร์ ● ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> - ต้น - ราก - ใบ - ดอก - ผล - เมล็ด ● แหล่งที่พบ ● การปลูก และการดูแลรักษา ๓. ประโยชน์ <ul style="list-style-type: none"> ● สำหรับบริโภค (เป็นอาหาร - ยา) ● สำหรับใช้สอยอื่นๆ เช่น ส่วนผสมวัสดุก่อสร้าง แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ สบู่ แชมพู โลชั่น ฯลฯ ๔. สรรพคุณทางยา <ul style="list-style-type: none"> - สารประกอบทางเคมีที่สำคัญ เช่น สารต้านอนุมูล วิตามินต่างๆ ฯลฯ - ช่วยบำบัดและรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ๕. คุณค่าทางโภชนาการ		

หัวข้อการนำเสนอ	รูปแบบการนำเสนอ	หมายเหตุ
ส่วนที่ ๒ : กาสาธิตการทําผลิตภัณฑ์และการแปรรูป		
๑. สครับผิวแบบเจล	Clip VDO. ๕-๑๐ นาที	กลุ่ม Beauty Care
๒. นํ้ายาบ้วนปาก	Clip VDO. ๕-๑๐ นาที	กลุ่ม Home Care
๓. พลาสเตอร์บรรเทาปวด	Clip VDO. ๕-๑๐ นาที	กลุ่ม Health Care

๒. โครงสร้างการนำเสนอสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ : เรื่อง ต้นแก้ว

หัวข้อการนำเสนอ	รูปแบบการนำเสนอ	หมายเหตุ
ส่วนที่ ๑ : บทนำ	Clip VDO. ๕ นาที	
๑. ที่มา ๒. ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> ● ชื่อวิทยาศาสตร์ ● ลักษณะทางพฤกษศาสตร์<ul style="list-style-type: none"> - ต้น - ราก - ใบ - ดอก - ผล - เมล็ด ● แหล่งที่พบ ● การปลูก และการดูแลรักษา ๓. ประโยชน์ <ul style="list-style-type: none"> ● สำหรับบริโภค (เป็นอาหาร - ยา) ● สำหรับใช้สอยอื่นๆ เช่น ส่วนผสมวัสดุก่อสร้าง แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ สบู่ แชมพู โลชั่น ฯลฯ ๔. สรรพคุณทางยา <ul style="list-style-type: none"> - สารประกอบทางเคมีที่สำคัญ เช่น สารต้านอนุมูล วิตามินต่างๆ ฯลฯ - ช่วยบำบัดและรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ๕. คุณค่าทางโภชนาการ		

หัวข้อการนำเสนอ	รูปแบบการนำเสนอ	หมายเหตุ
ส่วนที่ ๒ : การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์และการแปรรูป		
๑. ผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม	Clip VDO. ๕-๑๐ นาที	
<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin: 10px auto; width: 80%;"> <p>โครงสร้างการนำเสนอ VDO ผลิตภัณฑ์และการแปรรูป</p> <pre> graph TD A[ชื่อผลิตภัณฑ์.....] --> B[สรรพคุณ] B --> C[ส่วนผสม-วัตถุดิบ / อุปกรณ์] C --> D[ขั้นตอนการทำ] D --> E[วิธีบริโภค / วิธีใช้] </pre> </div>		

๓. ดำเนินการถ่ายทำวิดีโอ ตามกรอบโครงสร้างเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่กำหนด ได้แก่

๓.๑ ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

- บทนำ
- การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์และการแปรรูป (๓ รายการ)

๓.๒ ผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม

- บทนำ
- การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์และการแปรรูป

ซึ่งดำเนินการถ่ายทำทั้งในสถานที่ คือ ภายในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และ ภายนอกสถานที่
คือ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี

๔. ดำเนินการด้านเทคนิค ได้แก่ การตัดต่อลำดับภาพ การใส่เสียงประกอบ (เสียงบรรยาย,เสียงเพลง) งานด้านกราฟิก (ใส่ตัวอักษร เทคนิคพิเศษ) เป็นต้น

เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น จะได้ผลงาน คือ

๑. การสื่อสารเรียนรู้ เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด
๒. ได้สำเนาสื่อการเรียนรู้เรื่องเพื่อเผยแพร่ จำนวน ๑๐๐ ชุด

Script เนื้อหา

๑. สมอพิเภก

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
๑	ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์	<p>ชื่อไทย : สมอพิเภก</p> <p>ชื่อสามัญ : Beleric Myrobalan, Ink Not, Bahera, Beleric</p> <p>ชื่อวิทยาศาสตร์ : Terminalia bellirica (Gaertn.) Roxb.</p> <p>วงศ์ : COMBRETACEAE</p> <p>ชื่ออื่น ๆ /ชื่อท้องถิ่น</p> <p>เขียงราย : ลัน</p> <p>กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน : สะคู้</p> <p>กะเหรี่ยง-เชียงใหม่ : ซิบะคู้</p> <p>ภาคเหนือ : แหน แหนตัน แหนขาว</p> <p>ภาคกลาง : สมอแหน, สมอพิเภก</p> <p>สมอพิเภก สามารถพบได้ทั่วไปตามป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ บริเวณที่ชุ่มชื้นน้ำหรือแหล่งน้ำ</p>	
๒	ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	<p>ลำต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมอพิเภกเป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ มีความสูง 25-50 เมตร ส่วนยอดแผ่กว้าง - บริเวณโคนต้นมักมีรากค้ำยัน (พูพอน) ขนาดใหญ่ - เปลือกหนาสีดำแกมขาวประปราย และมีรอยแตกเป็นร่องตามยาว <p>ใบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใบสมอพิเภกเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงเวียนสลับกัน - ปลายใบมนกลมหรือแหลม โคนใบสอบแคบ - เนื้อใบค่อนข้างหนาเป็นมัน และมักมีตุ่มหูดเล็กๆอยู่กลางก้านใบหรือใกล้ๆ โคนใบ <p>ดอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดอกสมอพิเภกมีสีเหลืองมีขนาดเล็กออกเป็นช่อตามง่ามใบ - ช่อดอกยาว 3-15 เซนติเมตร เป็นดอกย่อยไม่มีก้านดอก - ดอกเพศผู้จะอยู่ที่ปลายช่อ ส่วนดอกสมบูรณ์เพศจะอยู่ที่โคนช่อ - มีกลีบรองดอกเชื่อมติดกัน - ส่วนปลายแยกเป็นกลีบรูปสามเหลี่ยม ไม่มีกลีบดอก - สมอพิเภกจะออกดอกระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน 	
		ผล	

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
		<ul style="list-style-type: none"> - ผลมีลักษณะค่อนข้างกลมหรือรูปกลมหรืออกรวมกันเป็นพวงโตๆ - เปลือกผลมีลักษณะแข็งและมีขนละเอียดขึ้นเล็กน้อย - เมล็ด มีลักษณะเรียวยาวรูปวงรี ผลจะแก่จัดในช่วงเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน 	
๓	ประโยชน์	<p><u>ประโยชน์ด้านอาหาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลดิบ มีรสเปรี้ยว รับประทานเป็นผลไม้ แก้ง่วงนอน - เมล็ดสมอพิเภกสามารถนำมาทูปกินเนื้อข้างในได้ - ผลสุก ใช้เป็นยาเจริญอาหาร ช่วยกระตุ้นการหลั่งน้ำดี ช่วยทำให้ระบบย่อยอาหารทำงานได้ดียิ่งขึ้น <p><u>ประโยชน์ด้านใช้สอย – อื่น ๆ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลสามารถใช้ย้อมสีผ้า โดยจะให้สีขี้ม้า - เปลือก แก่นไม้ ใช้ต้มเป็นน้ำย้อมผ้า ซึ่งจะให้สีน้ำตาลหรือสีเหลืองน้ำตาล - เปลือกลำต้นใช้ฟอกหนัง และทำหมึก - ใบสามารถให้ร่มเงาได้ดี - ลำต้นและกิ่ง ใช้ทำเป็นฟืน หรือเผาถ่าน - เนื้อไม้แปรรูปใช้เป็นไม้ตกแต่งบ้าน เช่น ฝ้า ราวบันได ขอบเสา เป็นต้น - เนื้อไม้ของต้นสมอพิเภกสามารถนำมาใช้ทำพื้น ฝ้า ใส่ของ ใช้ในการก่อสร้าง ทำคันทัน และใช้ทำเครื่องมือทางการเกษตรต่าง ๆ เป็นต้น - ผลใช้สกัดสารสำหรับฉีดพ่นป้องกันเชื้อรา ป้องกันแมลงในแปลงเกษตร 	
๔	สรรพคุณทางยา	<p><u>สรรพคุณทางยาโดยทั่วไป</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีฤทธิ์ช่วยต่อต้านเชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส เชื้อรา ต้านยีสต์ ต้านไข้มาลาเรีย - แก้กึ่ง ช่วยลดความดันโลหิต ยับยั้งระดับคอเลสเตอรอลในเลือดสูง ป้องกันหลอดเลือดอุดตัน - ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด ป้องกันเบาหวาน - ช่วยเร่งการสร้างน้ำดี ช่วยรักษาดีซ่าน - ป้องกันฟันผุ - ช่วยลดอาการอักเสบ รักษาสิว - ช่วยคลายกล้ามเนื้อมดลูกของสตรี ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อนที่ผนังมดลูก 	

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
		<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยยับยั้งการก่อกลายพันธุ์ ยับยั้งเอนไซม์ HIV-1 reverse transcriptase, HIV-1 Protease ช่วยฆ่าไส้เดือน และเป็นพิษต่อปลา - ในบัญชียาจากสมุนไพรตามประกาศของคณะกรรมการแห่งชาติด้านยา สมอพิเภกจัดให้อยู่ในตำรับยา "ยาหอมนวโกฐ" ซึ่งเป็นยาในกลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต แก่ลมวิงเวียน คลื่นเหียนอาเจียน แก่ลมจุกแน่นในหน้าอกในผู้สูงอายุ และแก้ลมปลายไข้ (อาการหลังจากฟื้นไข้แล้วมีอาการคลื่นเหียน วิงเวียน เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย และท้องอืด) <p>สรรพคุณทางยาแต่ละส่วนของสมอพิเภกมี ดังนี้</p> <p>ผลอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีรสเปรี้ยว ใช้เป็นยาระบาย ยาถ่าย - ช่วยแก้ไข้ - แก้ลม ขับเสมหะ <p>ผลแก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีรสฝาด ช่วยบำรุงธาตุในร่างกาย ช่วยแก้ธาตุกำเริบ - ใช้แก้โรคในตา บำรุงธาตุ - แก้ไข้ แก่ริดสีดวงทวารหนัก - แก่ท้องร่วง ท้องเดิน - แก้เสมหะจุกคอ ช่วยทำให้ชุ่มคอ - รักษาโรคท้องมาน - แก่ริดสีดวงทวารหนัก ส่วนแก่ช่วยแก้ริดสีดวงพรวก - รักษาโรคเรื้อน - ช่วยรักษาผิวหนังเป็นตุ่มหนอง <p>ผลแห้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้เป็นยาบำรุงร่างกาย ช่วยรักษาอาการไอและไข้เจ็บ - ช่วยแก้อาการเจ็บคอ เสียงแห้ง - ในประเทศแถบอินโดจีนใช้ผลแห้งเป็นยาฝาดสมาน <p>เมล็ด</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมล็ดช่วยแก้อาการบิด บิดมูกเลือด <p>ดอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดอกใช้แก้ตาเปียกแฉะ <p>ใบ</p>	

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
		<ul style="list-style-type: none"> - ใบบ่อยรักษาบาดแผล แผลติดเชื้อ แก้อาการอักเสบ ราก <ul style="list-style-type: none"> - รากมีรสฝาดเย็น ใช้แก้โลหิตร้อน และโลหิตเป็นพิษ เปลือก <ul style="list-style-type: none"> - เปลือกต้นช่วยขับปัสสาวะ และรักษาโรคเกี่ยวกับปัสสาวะ แก่น <ul style="list-style-type: none"> - แก่นใช้แก้โรคริดสีดวง ช่วยขับปัสสาวะ 	
		ข้อควรระวังในการใช้สมอพิเภก ถ้ารับประทานสมอพิเภกเกินขนาดจะเป็นอันตรายได้ ทำให้มีอาการมีนเมา คลื่นไส้ อาเจียน ผลหากใช้รับประทานมากๆ จะเป็นยาเสพติดและทำให้หลับได้	
	สรุป	มหาวิทยาลัยสวนดุสิตเล็งเห็นและตระหนักถึงสรรพคุณและประโยชน์ของสมอพิเภก จึงได้คิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน โดยใช้สมอพิเภกมาใช้เป็นส่วนประกอบหลัก เพื่อสืบสานภูมิปัญญาในการใช้พืชสมุนไพรไทย และสร้างรายได้ ต่อยอดเชิงธุรกิจให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง	

ข้อมูลผลิตภัณฑ์และการแปรรูป : ๑. สครับผิวแบบเจล

Part	วัตถุดิบ/สารเคมี
	INCI name
A	Carbomer
	Aqua
B	Glycerol
C	Sodium Hydroxide 18%
D	Phenoxyethanol
	สารสกัด สมอพิเภก
	Fragrance
E	Scrub (Coffee)

วิธีการทำ

Part A

๑. นำบีกเกอร์มาซึ่ง Aqua

๒. โปรราย Carbomer ลงในบีกเกอร์ที่ซึ่ง Aqua ไว้ในแก้ว แล้วรอประมาณ ๑๕ นาที
๓. ใช้ไม้พายกวนผสม จน Carbomer และ Aqua เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน

Part B

๑. ชั่ง Glycerol ลงในบีกเกอร์ Part A

Part C

๑. ชั่ง Sodium Hydroxide ละลายในน้ำ เพื่อเจือจางสารก่อนใส่ผลิตภัณฑ์
๒. นำสารที่เจือจางแล้ว มาซึ่ง เทลงในบีกเกอร์ต่อจาก Part B กวนผสมจนเข้ากันเป็นเนื้อเดียว

Part D

๑. ชั่งสาร Phenoxyethanol และซึ่ง สารสกัด สมอพิเภก คนให้เข้ากันเติม Fragrance เทลงในบีกเกอร์ Part C กวนผสมจนเข้ากันเป็นเนื้อเดียว

Part E

๑. ใส่สครับตามความพอใจของผู้ใช้ เมื่อต้องการใช้งาน

ข้อมูลผลิตภัณฑ์และการแปรรูป : ๒. นํ้ายาบ้วนปาก

Part	วัตถุดิบ/สารเคมี
	INCI name
A	Water
	Sorbitol
	Sodium Benzoate
	Xylitol
B	Water
	Dipotassium glycyrrhi salt
	Sodium lauryl sulfate
	Sodium citrate
	Sodium fluoride
C	Alcohol
	Propylene Glycol
	Isopropyl methylphenol (Biosol)
	Menthol
D	Propylene Glycol
	Beleric Extract (สารสกัดสมอพิเภก)
E	Perfume

วิธีการทำ

Part A

๑. ชั่ง water ตามน้ำหนัก ลงในภาชนะเปล่า จากนั้นกด TARE เพื่อให้ตัวเลขเป็น ๐.๐๐
๒. ทำการ ชั่ง Sorbitol ลงในภาชนะในข้อ ๑ ทำการคนเพื่อให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
๓. เมื่อสารในข้อ ๑ และ ๒ ละลายเข้ากัน ชั่ง Sodium Benzoate ลง และยกภาชนะออกจากเครื่องชั่ง จากนั้นกด TARE เพื่อให้ตัวเลขเป็น ๐.๐๐ ทำการคนให้เข้ากัน
๔. ชั่ง Xylitol ลงสารละลายข้อที่ ๓ คนให้เข้ากัน พักไว้

Part B

๑. ชั่ง water ตามน้ำหนัก ลงในภาชนะเปล่า จากนั้นกด TARE เพื่อให้ตัวเลขเป็น ๐.๐๐
๒. ทำการ ชั่ง Dipotassium glycyrrhi salt ลงในภาชนะในข้อ ๑ ทำการคนเพื่อให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
๓. เมื่อสารในข้อ ๑ และ ๒ ละลายเข้ากัน ชั่ง Sodium citrate ลง และยกภาชนะออกจากเครื่องชั่ง จากนั้นกด TARE เพื่อให้ตัวเลขเป็น ๐.๐๐ ทำการคนให้เข้ากัน
๔. Sodium fluoride ลงสารละลายข้อที่ ๓ คนให้เข้ากัน พักไว้
๕. ผสมสาร part A ลง part B คนให้เข้ากัน ตั้งพักไว้

Part C

๑. ชั่ง Alcohol ตามน้ำหนัก ลงในภาชนะเปล่า จากนั้นกด TARE
๒. ทำการ ชั่ง Isopropyl methylphenol (Biosol) ลงในภาชนะในข้อ ๑ ทำการคน เพื่อให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน ตั้งพักไว้
๓. ชั่ง Propylene Glycol ลงในภาชนะเปล่า และชั่ง Menthol ลง ทำการคนให้เข้ากัน
๔. นำสารละลายในข้อ ๒ เทลง สารละลายในข้อ ๓ ทำการคนให้เข้ากัน ตั้งพักไว้
๕. เติม Beleric Extract (สารสกัดสมอพิเภก) คนให้เข้ากัน
๖. นำไปผสมลงกับสารข้อ ๕ ใน part B คนให้เข้ากัน
๗. เติมแต่งกลิ่น หยอด Perfume ตามที่ต้องการ คนให้เข้ากัน และเทลงในบรรจุภัณฑ์

ข้อมูลผลิตภัณฑ์และการแปรรูป : ๓. พลาสเตอร์บรรเทาปวด

Part	วัตถุดิบ/สารเคมี
	INCI name
A	Di-water
	Disodium EDTA
	Sea pure agarose
B	Glydant plus liquid
	Herbal pain oil extract
C	Cremophor RH-40
	Fragrance
D	Color

วิธีการทำ

๑. เตรียมส่วนผสม A โดยใส่ Di-water ลงในบีกเกอร์แก้ว จากนั้นค่อยๆ เติม Disodium EDTA (เป็นสารจับประจุในน้ำ) ใช้แท่งแก้วคนให้เข้ากัน และค่อยๆ เติม Sea pure agarose (เป็นสารก่อกเจล) และใช้แท่งแก้วคนจนกระทั่ง Sea pure agarose กระจายตัวหมด Heat ส่วนผสม A ๙๐-๙๕ องศาเซลเซียส ปั่นจนละลายใส cool down ๕๐ องศาเซลเซียส

๒. เตรียมส่วนผสม B โดยชั่ง Glydant plus liquid (เป็นสารกันเสีย) และเติม Herbal pain oil extract (น้ำมันสกัดสมุนไพรแก้ปวด) ผสมสารทั้งสองให้เข้ากันในบีกเกอร์แก้ว จากนั้นใช้แท่งแก้วคนจนกระทั่งสารผสมเป็นเนื้อเดียวกัน

๓. เตรียมส่วนผสม C โดยชั่ง Cremophor RH-๔๐ (เป็นสารลดแรงตึงผิว ช่วยเพิ่มการละลายให้กับสารที่ไม่ละลายน้ำ) แล้วเติม Fragrance (สารแต่งกลิ่น) จำนวนตามสูตร ผสมสารทั้งสองให้เข้ากันในบีกเกอร์แก้ว จากนั้นใช้แท่งแก้วคนจนกระทั่งสารผสมเป็นเนื้อเดียวกัน

๔. เทส่วนผสม B และ C ลงในส่วนผสม A จากนั้นใช้แท่งแก้วคนจนให้สารผสมเป็นเนื้อเดียวกันและเติม Color (สารแต่งสี) เป็นขั้นตอนสุดท้าย แล้วคนให้สารผสมเป็นเนื้อเดียวกัน

๕. เทลง Box ที่ต้องการขณะร้อนแล้วตั้งทิ้งไว้ให้ set ตัวที่อุณหภูมิห้อง

๖. ใส่ถุงซิปล็อค ปิดให้มิดชิด เพื่อรักษาความชุ่มชื้นของแผ่นเจล

๒. ต้นแห้ว

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
๑	ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์	<p>ชื่อไทย : แห้ว</p> <p>ชื่อสามัญ : CHINESE WATER CHESTNUT</p> <p>ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Eleocharis dulcis</i> Trin. (เอลิโอชาร์ิสดัลซิส ทริน)</p> <p><i>E. tuberosa</i> Schult. (อี ทูเบอโซา ชุลท์)</p> <p><i>Scirpus tuberosus</i> Roxb. (ซีปัส ทูเบอโรซัส รอกซ์บ)</p> <p>วงศ์ : Cyperaceae (ไซเปอร์ราซี)</p> <p>ชื่ออื่นๆ/ชื่อท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - แห้วจีน - แห้ว <p>แห้วจีนมีถิ่นกำเนิด และปลูกครั้งแรกในประเทศจีน ต่อมาค่อยแพร่ปลูกมากในแถบประเทศโซนอบอุ่น ทั้งในประเทศอินเดีย ฟิลิปปีนส์ อเมริกา และแถบประเทศอเมริกาใต้ ประเทศไทย เริ่มนำแห้วจีนเข้ามาปลูกครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันนิยมปลูกกันมาในเขตพื้นที่ภาคกลาง แถบแม่น้ำท่าจีน โดยเฉพาะอำเภอศรีประจันต์ และอำเภอมือง ในจังหวัดสุพรรณบุรี การบริโภคแห้วส่วนใหญ่ นิยมบริโภคเพียงแค่ผล</p>	
๒	ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นแห้วเป็นพืชล้มลุก อายุแค่ปีเดียว ลักษณะคล้ายข้าว ปลูกในที่ที่มีน้ำมาก - ลำต้นทรงกลม ตั้งตรง แข็ง และอวบน้ำ มีสูงประมาณ ๑-๑.๕ เมตร - ใบของแห้ว เป็นใบเดี่ยว ใบมีลักษณะกลม ยาว สีเขียว - ดอกของแห้ว จะออกดอกเป็นช่อ ออกที่บริเวณยอดของลำต้น ช่อดอกย่อยมีจำนวนมาก ดอกแห้วจะแทงออกเมื่อลำต้นสูงประมาณ ๑๕ เซนติเมตร - ผลของแห้ว เรียก เมล็ด มีขนาดเล็ก สีน้ำตาลอมดำ 	

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
๓	ประโยชน์	<p>ผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - แห้วนิยมนำแห้วมารับประทานแบบผลสด และแบบบรรจุกระป๋อง ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งผักและผลไม้ เพราะรสชาติไม่จัดมาก และมีความกรอบ จึงสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลากหลายทั้งคาวและหวาน เช่น ฮอยจ๊อ ทับทิมกรอบ ตะโก้ เป็นต้น - แห้วมีคุณสมบัติคล้ายแป้งข้าวโพด แป้งมันเทศ หรือมันสำปะหลัง จึง สามารถนำมาทำเป็นแป้งได้ <p>ต้นแห้ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลและต้นแห้ว สามารถนำไปทำเป็นอาหารเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น ไข่เลี้ยงเป็ด ไก่ ฯลฯ - ต้นแห้ว สามารถนำมาแปรรูปเป็นบรรจุภัณฑ์ ใช้ทอเป็นเสื่อหรือสานเป็นตะกร้า หมวก เป็นต้น 	
๔	สรรพคุณทางยา	<p>ผลแห้ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตามตำราแพทย์แผนไทยโบราณ เชื่อว่าแห้วเป็นพืชที่มีฤทธิ์เย็น จะช่วยลดไข้ แก้อ่อน - แห้วจีน มีสารที่ชื่อว่า “Puchin” ที่มีสรรพคุณหลายด้าน อาทิ ช่วยต้านอักเสบ ต้านเชื้อแบคทีเรีย - น้ำแห้วช่วยแก้กระหายน้ำ บรรเทาอาการและช่วยกระตุ้นความอยากอาหารได้ ช่วยเจริญอาหาร สำหรับเด็กที่รู้สึกคลื่นไส้ เนื่องจากอาหารไม่ย่อย - ช่วยบำรุงร่างกาย ลดไขมันในเส้นเลือด รักษาเบาหวาน - ช่วยขับน้ำนม - รักษาโรคกระเพาะอาหาร - แก้กลิ้นไส้อาเจียน - แก้ไอ - แก้อาการเมาเหล้า - แก้กท้องผูก รักษาริดสีดวงทวาร ช่วยให้หูต่อนิมิมลง <p>ต้นแห้ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่วยบรรเทาอาการปวดเหงือก แก้ปวดฟัน - รักษาแผลในช่องปาก - รักษาแผลแมลงสัตว์กัดต่อย ลดอาการปวดบวม 	

ลำดับ	หัวข้อ	บทบรรยาย	หมายเหตุ
		ข้อควรระวังในการบริโภคแห้ว - เนื่องจากเนื้อแห้วมีความแข็ง ทำให้ระบบการย่อยอาหาร และ ภาวะอาหารทำงานหนักขึ้น คนที่กำลังมีปัญหาเกี่ยวกับลำไส้ หรือฟังก์ผ่าตัดลำไส้หรือภาวะอาหารมา และคนป่วยโรคเกี่ยวกับม้าม ควรหลีกเลี่ยงการกินแห้ว	
	สรุป	ทางมหาวิทยาลัยสวนดุสิตเล็งเห็นถึงประโยชน์ของ ต้นแห้ว จึงได้คิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงหัตถกรรมจาก ต้นแห้วขึ้น เพื่อสร้างให้แก่พืชพันธุ์ในท้องถิ่น ส่งเสริม การต่อยอดเชิงธุรกิจ	

ข้อมูลผลิตภัณฑ์และการแปรรูป : ผลิตภัณฑ์จากแห้วเชิงหัตถกรรม

วัตถุดิบ / ส่วนผสม ๑. ใบแห้วสด ๒. น้ำมันพืช วิธีการทำ ๑. นำน้ำมันพืชชุบผ้าสะอาด แล้วนำมาลูบใบแห้วให้ทั่ว ๒. นำใบแห้วที่ได้ ไปตากแดดจัดจนเป็นสีน้ำตาลอ่อน จากนั้นนำไปสานรูปแบบต่างๆ
---

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

-

๙. ผลการประเมิน/ข้อมูลตัวเลขทางสถิติจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัย (ถ้ามี)

-

๑๐. ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

๑๐.๑ ปัญหาหรืออุปสรรค

-

๑๐.๒ แนวทางการแก้ไข

-

๑๑. ภาพกิจกรรม

๑๑.๑ การเตรียมงานถ่ายทำวิดีโอ : ประชุม-ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อเตรียมงานและนัดหมายการถ่ายทำวิดีโอสารคดีการทำผลิตภัณฑ์

๑. ประชุมกับบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้รับผิดชอบ เรื่อง ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

๒. ประชุมกับบุคลากรวิทยาเขตสุพรรณบุรี ผู้รับผิดชอบ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากหัวเชิงหัตถกรรม

๑๑.๒ ถ่ายทำวีดิทัศน์ : การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ ดังนี้

๑) ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

๒) ผลิตภัณฑ์จากหัวแข็งหัตถกรรม

โดยบุคลากรของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ถ่ายทำ ณ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และวิทยาเขตสุพรรณบุรี

ถ่ายทำวีดิทัศน์ : การสาธิตทำผลิตภัณฑ์ : ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

๑. สกรับผิวแบบเจล

ผู้สาธิต : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิธร แสงรุ่งเรือง

(อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

ถ่ายทำวีดิทัศน์ : การสาธิตทำผลิตภัณฑ์ : ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

๒. น้ำยาบ้วนปาก

ผู้สาธิต : ดร.วันดี สิริธนา

(อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

ถ่ายทำวีดิทัศน์ : การสาธิตทำผลิตภัณฑ์ : ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน

๓. พลาสติกเทอร์บรเทาปวด

ผู้สาธิต : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุตา หาญภาคภูมิ

(ประธานหลักสูตรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

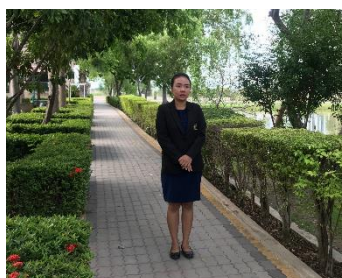

ถ่ายทำวีดิทัศน์ : การสาธิตทำผลิตภัณฑ์ : ผลิตภัณฑ์จากแห้วเชิงหัตถกรรม

๑. ผลิตภัณฑ์จากแห้วเชิงหัตถกรรม

ผู้สาธิต : อาจารย์กาญจนา เพ็ญศรี

(อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตร วิทยาเขตสุพรรณบุรี)

สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์

สื่อการเรียนรู้
2563
by e-Learning

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สร.-บสด.)

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 295 ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 Tel : 02-244 5000

สรุปกิจกรรมการพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช
อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

โดย สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

เรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.)	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการใช้ประโยชน์: กิจกรรมที่ ๕ ศูนย์ข้อมูลทรัพยากร กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินการโดย	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
พื้นที่ดำเนินการ	กรุงเทพมหานคร

๑. หลักการและเหตุผลของแต่ละกิจกรรม

ตามที่ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓ เพื่อพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรม โดยสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีหน้าที่รับผิดชอบ ปรับปรุงฐานข้อมูลพันธุ์ไม้ และปรับปรุงเว็บไซต์โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.) ให้สอดคล้องกับ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงการ และทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้สู่ชุมชนและสังคมต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม

๑. เพื่อสนองพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสด.)
๒. เพื่อศึกษารวบรวมปรับปรุงฐานข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ
๓. เพื่อเผยแพร่นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับชาติ และชุมชนในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เข้าถึงข้อมูลในปัจจุบัน

๓. งบประมาณ

๓.๑ งบประมาณที่ได้รับ

กิจกรรมที่ ๕ ได้รับงบประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๘ ได้รับงบประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท

๓.๒ งบประมาณที่ใช้จริง-

กิจกรรมที่ ๕ ได้ใช้งบประมาณในการจัดจ้างปรับปรุงข้อมูล ๑๕,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๘ ได้ใช้งบประมาณในการจัดจ้างปรับปรุงทำเว็บไซต์ ๑๕,๐๐๐ บาท

๔. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป และ ผู้ใหญ่วัยกลางคนผู้ที่สนใจในการอนุรักษ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการสมุนไพร

๕. ตัวชี้วัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าใช้งานฐานข้อมูลและเว็บไซต์

๖. ขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงาน (Gantt Chart)

ขั้นตอน	กุมภาพันธ์	มีนาคม	มิถุนายน	สิงหาคม	ตุลาคม
วิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูล	████████████████████				
พัฒนาฐานข้อมูล		██			
วิเคราะห์และออกแบบเว็บไซต์	████████████████████				
พัฒนาเว็บไซต์		██			

๗. ผลการดำเนินงาน

หน้าโครงสร้างของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.)

รายละเอียดการออกแบบ website

๑. ออกแบบและพัฒนา website
๒. ออกแบบเว็บไซต์ในส่วนหน้าแรก (Home page) และหน้าแสดงข้อมูลต่าง ๆ (Webpages)
๓. ส่วนแสดงผลเว็บไซต์ (Frontend) ส่วนนี้จะเป็นการแสดงข้อมูลต่างๆ ประกอบด้วยดังนี้
  - a. หน้าหลัก มีส่วนประกอบไปด้วย รูปภาพข่าวกิจกรรมในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ icon ย่อยของฐานข้อมูลพันธุ์พืช, icon ย่อย วิดีโอ , icon กิจกรรมโครงการ และ icon เอกสารโครงการ ในลำดับถัดมาแสดงรายละเอียดของพันธุ์พืชในโครงการ
  - b. โครงการอนุรักษ์พันธุพืช มีส่วนประกอบรายละเอียดภายในโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มเป้าหมาย
  - c. กิจกรรมโครงการ แสดงกิจกรรมย่อยภายในโครงการของแต่ละศูนย์การศึกษา
  - d. ข้อมูลพันธุ์พืช แสดงรายละเอียดของฐานข้อมูลพรรณพืช ประกอบไปด้วยชื่อพันธุ์ รายละเอียด ถิ่นกำเนิด และการนำไปใช้ประโยชน์

- e. Gallery แสดงกิจกรรมของโครงในลักษณะของภาพ Gallery
  - f. ติดต่อเรา แสดงรายละเอียดของแผนที่เป็น google map แสดงที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต
๔. มีการจัดการทางด้าน Social Network เช่น Facebook
๕. มีระบบรับสมัครสมาชิกในโครงการ เพื่อทำการรับข่าวสาร

ออกแบบและปรับปรุง Database

โครงสร้างของการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสค.)

- ปรับปรุงโครงสร้างของ Database MariaDB
  - ปรับปรุง แก้ไข หรือ เพิ่มโครงสร้างตามฐานข้อมูลพันธุ์พืช
- ปรับปรุง User interface และ backend ในการใช้งานฐานข้อมูลพันธุ์พืช
  - Update โครงสร้างของ website ให้เหมาะสมกับการใช้งานในยุคปัจจุบัน
    - CSS3
    - JavaScript
    - Bootstrap 4
  - ปรับปรุง หน้าฐานข้อมูล Database ในการสืบค้นข้อมูลให้สามารถใช้งานง่าย กับ ทุกอุปกรณ์
- เพิ่มข้อมูลพันธุ์พืชที่เกี่ยวข้องกับโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
- ปรับปรุงโครงสร้างข้อมูลในการเข้าถึงข้อมูลเป็นแบบ Json restful web services

๘. วิธีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน

นำฐานข้อมูลและเว็บไซต์เข้ามาประเมินในคณะกรรมการดำเนินงาน

๙. ผลการประเมิน/ข้อมูลตัวเลขทางสถิติจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัย (ถ้ามี)

๑. จำนวนผู้เข้าใช้งานฐานข้อมูลและเว็บไซต์ ๒,๐๐๐ ต่อปี
๒. จำนวน ข้อมูลในฐานข้อมูล ๕๐ รายการ

๑๐. ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

-

๑๑. ภาพกิจกรรม

หน้า website หลักของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

DATABASE

ฐานข้อมูลพันธุกรรม รวมรวมพันธุ์พืชโบราณหายากตามสวนพฤกษศาสตร์ และพื้นที่ใกล้เคียง

วิดีโอ (VIDEO)

รวมรวมวิดีโอ การมาพันธุ์ไม้ไปประเทศไทย

เอกสารโครงการ

เอกสารต่างๆในงานวิจัย เผยแพร่ในการพัฒนาพันธุกรรมในกร ไร่ประเทศไทย

พันธุ์พืช

All ประเภทหายาก ประเภทใหม่ ประเภทพื้นถิ่น ประเภทผสม

ขมิ้นแดง

ผักพุดนก พุดสีนวล พุดสีนวล ผักป่านา (ภาคเหนือ), ผักแต ผัก ถิเล็ด ผักนางเค็ด (ภาคอีสาน), ขมิ้นแดง (ภาคกลาง), มะนาว (ภาค ใต้)

ผักขี้เหล็ก (หางปลาช่อน)

ผักขี้เหล็ก (ลำปาง), ผักแตง (เดม), หางปลาช่อน (เพชรบุรี, ภาค กลาง) เข็มโตเข้ขาว เข็มตะแบก (จังหวัดจันทบุรี), เข็มแดง (จังหวัด เชียงใหม่) เข็มแดง (จังหวัด เชียงใหม่)

มะดันน้ำ

แต้ (ตะวันออกเฉียงเหนือ) มะดัน นานา (กลาง, เหนือ) มะดันน้ำ (เหนือ)

เงาะ

เงาะป่า (เชียงใหม่, นราธิวาส) พรวน (ปัตตานี) กะมามะแล มอแต ฉานมาเรแล (มาเลย์ ปัตตานี)

Your email address

SUBSCRIBE TO OUR NEWSLETTER

กิจกรรมโครงการ

LINKS ที่เกี่ยวข้อง

SUPPORT

ติดต่อสอบถาม

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก พระราชดำริฯ ศูนย์อนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามพระราชดำริฯ ศูนย์ สว่าง

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักบริหารการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต แขวง ดุสิต เขต ดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

Database โครงสร้างของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

หน้าหลัก

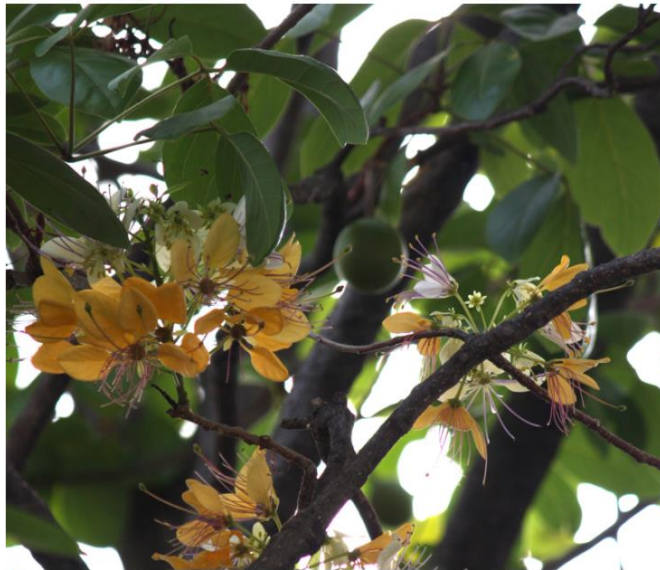
โครงการฯ

ผลการดำเนินงาน

พันธุ์ไม้

Gallery

ติดต่อเรา

กุ่มบก

กุ่ม ผักกุ่ม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

Crateva adansonii DC. subsp. *trifoliata* (Roxb.) Jacobs

ชื่อวงศ์พรรณไม้

- CAPPARACEAE

เป็นไม้ต้นผลัดใบ สูง 5 - 25 เมตร ใบ: ใบประกอบ ออกสลับ ใบย่อย 3 ใบ รูปรีหรือรูปไข่ กว้าง 2-6 เซนติเมตร ยาว 4 - 12 เซนติเมตร ปลายมนหรือกลม มักมีติ่งโคนสอบ เนื้อใบหนา ดอก: ดอกสีขาว เปลี่ยนเป็นสีนวลเมื่อแก่ ออกเป็นช่อตามซอกใบ โคนใบปลายกิ่ง กลีบดอก 4 กลีบ รูปรี กว้าง 0.5 - 1 เซนติเมตร ยาว 1.5 - 2.5 เซนติเมตร เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านสีม่วงยาว ก้านชูเกสรเพศเมียยาวกว่า เกสรเพศผู้ ผล: กลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 2 - 3.5 เซนติเมตร ผลสุกมีสีน้ำตาลแดงอมม่วง

การนำไปใช้ประโยชน์

ใบใช้ต้มน้ำ กินแก้ไข้ ดอกกินแก้เจ็บตาใช้เป็นยาระงับประสาท ยาบำรุง ใบและเปลือกรากใช้ถอนพิษ

แหล่งที่พบ

ด้านหลังอาคาร 2 โชน A ทางเข้าอาคารหอพัก โชน B

Your email address

กิจกรรมโครงการฯ	LINKS ที่เกี่ยวข้อง	SUPPORT	ติดต่อสอบถาม
	โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
	ศูนย์ นครนายก	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	แขวง ดุสิต เขต ดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
	วิทยาเขตสุพรรณบุรี		
	ศูนย์ ลำปาง		

FACEBOOK YOUTUBE

Copyright ©2020 All rights reserved | Suan Dusit University

- คู่มือการสร้างระบบ Website โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (อพ.สธ.-มสต.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

สรุปกิจกรรมการบริหารจัดการโครงการ
โดย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

เรื่อง การบริหารจัดการโครงการ	
กรอบการดำเนินงาน	กรอบการสร้างจิตสำนึก: กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร
ดำเนินงานโดย	สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
พื้นที่ดำเนินงาน	กรุงเทพมหานคร

การดำเนินงานในภาพรวมในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มีการหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารและคณะทำงาน เพื่อปรับทิศทางการดำเนินงาน รวมถึงการปรับแผนแม่บท อพ.สธ.-มสศ. ให้มีความชัดเจนและพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญตามสาขาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนมีการจัดทำแผนการประชุม และการกำกับติดตามเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้

นอกจากนี้ สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม ได้ดำเนินการปรับรูปแบบการดำเนินงานเป็นระยะและวางแผนการทำงานในอนาคต ให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับมิติทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การดำเนินโครงการฯ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ รัฐบาลและมหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีนโยบายงดการจัดกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม จึงเลื่อนการจัดประชุมออกไป แต่มีการติดตามผลการดำเนินงาน โดยการประสานงานและจัดทำบันทึกข้อความเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยในภาพรวมสถาบันฯ สามารถดำเนินการจัดประชุมได้ ๒ ครั้ง รายละเอียดดังนี้

- การประชุมคณะทำงาน อพ.สธ.-มสศ. ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมลิขิต ๑ โรงแรมสวนดุสิตเพลส มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ๑) เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน
- ๒) เพื่อติดตามการเบิกจ่ายงบประมาณ
- ๓) เพื่อเตรียมความพร้อมในการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ.-มสศ.

- การประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ.- มสศ. ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมฮาลาล ๑ ชั้น ๒ อาคารจันทร์เจริญ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ๑) เพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน อพ.สธ.-มสศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๒) เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน อพ.สธ.-มสศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
- ๓) เพื่อทบทวนแผนปฏิบัติงาน อพ.สธ.-มสศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
- ๔) เพื่อพิจารณาแผนปฏิบัติงาน อพ.สธ.-มสศ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๕) เพื่อทบทวนแผนแม่บท อพ.สร.-มสด. ระยะ ๕ ปีที่หก (ตุลาคม ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๖๔) ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงาน อพ.สร.-มสด. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๖) ร่วมพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงให้นโยบายวิธีแก้ปัญหที่เกิดขึ้น

งบประมาณ

๑. งบประมาณที่ได้รับ

๕๐,๐๐๐ บาท

๒ งบประมาณที่ใช้จริง

๓๓,๘๔๕.๕๐ บาท (เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-๑๙ จึงไม่ได้จัดประชุมตามแผนที่กำหนด และทำเรื่องคืนเงิน ๑๖,๑๕๕.๕๐ บาท)

ปัญหาหรืออุปสรรค และแนวทางแก้ไข

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-๑๙ ส่งผลให้ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน จากการจัดประชุมเป็นการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานในช่องทางอื่น ๆ เช่น การใช้บันทึกข้อความ การใช้ E-mail และช่องทางแอปพลิเคชัน Line